

Anthologia

Donum Auctoris

VETVSTAS RESVRGENS
P.
LVDIS
VETVSTA
LIBVS

VETVSTALIA
SEV
VETVSTATIS
ADMIRANDA

QVIBVS

FRANCISCVS PTOLEMÆVS

PATRIC. SEN.

In almæ Vrbis Archigymn. Pandect. Interpres

Plurium varietate verborum

LVSIT

Idibus Nouemb. MDCLXII.

Romæ, Typis Ignatij de Lazaris. 1664.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISS. ac REVERENDISS. PRINCIPI

FRIDERICO

S. R. E. CARD. SFORTIAE

DOMINO SVO COLENDISSIMO

FRANCISCVS PTOLEMAEVS

S. P. D.

EDILES purpurea nobiles toga, sellaque Eminentes curuli Ludorum defensores præfuere solemnitatibus, Eminentissime, ac Reuerendissime Princeps. Hinc ego VETVSTALES hos LVDOS, quos VETVSTATI ope, imperioque Sanctissimi D. N. ALEXANDRI VII. Pont. Max. RE-

SVRGENTI, more Maiorum par: ueram, editurus, ad te Aedilem sacrosanctum venerabundus accurro; ne, tui nominis maiestate securus, ingratam ob editionem vulgi clamoribus exsibiler, explaudar, ac mulcter, factus in meo ludo ludibrium. Id tua mihi virtus generosa, vetusta morum integritas, atque humanissima, quam int gro septennio percipiens pectori indelebiliter insculpsi meo, promittit humanitas. Igitur hæc Ludicra tuo nomini fidenter adscribo, præcorque, vt, si datur, vt nihil agas, ea spectes; &, ne nihil omninò agas, defendas. Vale.

FRANCISCO PTOLEMAEO
VIRO EXCELLENTISSIMO
CAROLVS CARTHARIVS S. D.

A, quam vix indicare valeo animi iucunditate VETVSTALIA perlegi, vetustiori; solidiori, nempè eruditione a te exarata: & sanè nihil in ijs non admirandum, nihil non commendandum. Diù erat, quòd te absentem suspexeram, tui nominis fama per vrbem euulgata; sepius deindè præsentem è publico suggestu iura erudito legalitèr profitentem audiui, & obstupui; eaque tibi attribui, quæ de tuo Conciue, viroque decantatissimo Aenea Siluio Piccolomineo monumentis tradita sunt, qui dum oraret nemo vnquam expuebat; nemo ab orantis vultu oculos suos auertebat, nemo non breuem eius orationem existimabat; nemo non inuitus finem accipiebat. Sed procul admiratio: Senarum enim ciuitatem patriam veneraris, quæ Romanorum olim Colonia, Romana semper virtute præcelluit: nobile, Ptolemæorum gentis germen virescis, quæ fumosis Maiorum imaginibus semper præ-

fulgens; vtriusque Mineruæ; togatæ nemipè, ac sagatæ gloriosis vexillis militauit.

Habet igitur vnde sibi Romanum Athenæum iure merito gratuletur, ac vtinam semper æquales aleret Professores. Ego interim tibi; & auito generis splendore, & doctrinæ ornamentis insigni æternam nominis, famæque immortalitatem auguror. Vale vir eruditissime, ac diu feliciter viue Ptolemæo, amicis, virtuti. Romæ XVIII. Kal. Quinct. MDCLXIII.

V. CL. FRANCISCVS PTOLEMAEVS Patricius Senen. edito perelegant VETVSTALIVM codice rem Antiquitatis propè omnem enucleauit.

EPIGRAMMA.

IACOBI ALBANI GHIBBESII In Romana Sapientia Eloquentiæ Professoris.

Qvicquid doctorum Ptolemaia fama librorum;
Aut Pelusiacus nouerat Astrologus;
Credo equidem, Ptolemæe, tenes, ac plura recondis
Pectus, vti nomen, laudis adeptus idem.
Prisca ita iunxisti monumenta recentibus actis;
Græca ita Romano concinuere foro.
Flagret Alexandrea licet, Capitolia nutent:
Tu stabis viuens bibliotheca mihi.

Ii

LECTOR.

L *Verum est aliquod neque omnibus auditis fidem adhibere; nec omnia rursus tanquam impossibilia aspernari* [1]. *Nam credibile est alicubi esse quod hic non est, & aliquando fuisse quod hic non est* [2]. *Quis enim Aetiopas ante quam cerneret credidit, aut quid non miraculo cum primùm in notitiam venit? Quam multa fieri non posse prius quam sint facta iudicantur* [3]? *Quæ est igitur ista calliditas res Vetustate robustas calumniando velle peruertere* [4]? Cæterum *improbè facit qui in alieno libro ingeniosus est* [5]. Ergo Vetustatem, licet laceris, ac malè consarcinatis amictam in centonibus hisce Ludis prodeuntem, lingua saltem venerare, ac si quid fuerit erratum non illudens corrige.

---

1 *Philostrat. lib. 3. de vit. Apollon.* 2 *D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 16. c. 9.* 3 *Plin. lib. 7. c. 1.* 4 *Cic. lib. 1. de Diuinat.* 5 *Martial. in Epist. lib. 1. epigramm.*

DELECTVS VERBORVM

Materia dis-

Tabu-

QVIBVS VETVSTALIORVM

tinguitur

la 1.

Quo ad	Religionem V.15.f.167	
	Hominis	Initium V.16.f.174
		Nuptias V.17.f.180
		Officia V.18.f.188
		Magistratus V.19.f.197
		Interitum V.20.f.203
		Funus V.21.f.206
		Consecrationem V.22.f.216

VETVSTATIS

Honos V. 1. — Humanus num. 1. ad 7. Diuitusta in cælum relata. Sacerfin. plura in alleg.

Vtilitas V. 2. nã dedit — Scientias 1 ad 4. Doctorum Mores 20. ad 32. rerum cognicuncta ab Antiquitate 49. ad templum, non victimæ 54. ad

Prærogatiua V. 3. — Nostrum æuum deterius 1. ad virtus 13. excellentia operum tricliniorum 33. natatorum 34. præferenda 40. ad 44 ratio 44. ra 50. ad 60 in hominis, cor- 110. ad 114. picturæ 114. ad Plena cognitio Vetustatis daret gnita, typographiam 195 196. noua sydera 205. nouus orbis uum 223. ad 233. Noua vetu- 248. ad 260. Decepti qui re- prærogatiuæ Vetustatis 263. ad

Distinctio V. 4. nam colenda — Non superstitiosa, vbi gentili- pta luxu vario 62. 63. præcipuè Domitiani 75. Heliogabali 76. que virtute, ac probitate deco-

Desiderium V. 5. — Vetustas appetenda 1. ad 4. qui 16. ad 17. determinatio 18. plu-

Enarratio V. 6. — Causa narrandi 1. ad 4. Modus

Enarra-
tio ubi

Circus V. 7. — Descriptio, spectatores 1. ad 3. 10. bigæ, equi desultores 11. E- cestus 15. cursus pedester, sa- ra in alleg.

Philo-sophia V. 8. — Philosophorum habitus 1. natu- numque initium, affectus, morbi,

Trium-phus V. 9. — Scipio, eiusque virtus 1. Trium- victarum gentium 4. ad 6. ho- 13. cursus 14. 15. tintinnabu- liberati 18. milites cum laudi- 28. honores 29. ad 31. plura in

Coena V. 10. — Locus 1. ad 3. hora 4. thorus 5. titiæ 14. luxu deficiente 15. ad 32. larua 33. ludus 34. ad 36. alleg.

Histor. V. 11. — Historicorum officium 1. 2 Vr- amoris patriæ 13. ad 25 & pau-

Amphi theatr. V. 12 — Gladiatores 1. preludia 2. ad 5. 24 ad 28. venatus 29. ad 35. ad 48. plura in alleg.

Thea-trum V. 13. — Confessus 1. comediæ, ac tra- ad 26. in interludijs 27. ad 36. redorum &c 46. ad 49. omnium

Ius V. 14. — Legislatorum proprietates 1. ad Initia, & progressus. uide infra.

Circensium pompa 4. ad 6. quadrigarum cursus 7. ad quites Thessali 12. ludens in equo 13. luctatores 14. gitta 16. Troiæ ludus 17. 18. pugna 19. venatio 20. plu-

ra 2. ad 4. quorundam proprietates 5. rerum, homi- mors, purgatio, reditus 6. plura in alleg.

phus, eiusque pompa 2. uictimæ, ac spolia 3. imagines stes victi 7. coronæ 8. 9. triumphantis habitus 10. ad lum, flagellum, & publicus minister 17. coniuncti, ac bus, & dicterijs 19. ad 25. sacrificium 26. 27. epulum alleg.

coniuge 6. eorum habitus 7. ad 10. potus 11. ad 17. lau- 17. dapes 18. ad 28. ministerium 29. ad 31. concentus narrationes 37. ad 39. sermones 40. ad 55. plura in

bis initium 3 incrementum a fortuna 5. ad 11. & virtute pertatis 26. ad 31. plura in alleg.

certamen 6 ad 15. cædes 16 ad 23. bestiarum pugna spectacula 36. ad 41. naumachia, & in aquis mira 42.

gediæ rapræsentatæ 2. ad 7. admiranda in anteludijs 9. in postludijs 37. ad 44 certamen scriptorum 45. citha- epilogus 50. ad 54 plura in alleg.

4. Iuris sanctitas 5. deriuatio, ac vera philosophia 6.

Jus quo ad

- *Religionem* V. 15.
  - LL. 12. tab. ordinatio 1. cultus
  - natus religionis iudex 13. Sa-
- *Homines*
  - *Initia* V. 16.
    - Fœtus 1. natiuitas 2. 3. re-
    - positio 13. puerorum ha-
    - doctrina 29. 30. tempus in-
    - 34. eius habitus 35. 36.
    - ad 40. plura in alleg.
  - *Nuptias* V. 17.
    - Nuptiarum præparatio 1.
    - pus 7. ad 9. nuptarum
    - ctio in domum, solemnitas,
    - priuilegia 41. leges inter
    - pultura 63. Adoptio 64.
  - *Officia* V. 18.
    - Romana uestis 1. ad 17.
    - 53. ad 56. dies 57. 58.
  - *Magistrat.* V. 19.
    - Origo ex ll. 12. tab. 1.
    - alleg.
  - *Interit.* V. 20.
    - Mors duplex 1. omnia
    - mentum, & eius species
    - tio 11. 12. repræsentatio
    - cti 16. plura in alleg.
  - *Funus* V. 21.
    - Funeris præscriptio 1. cor
    - 7. ad 10. conlocatio 11.
    - ad 25. rogus 26. ad 44.
    - 50. cinerum, ossiumque
    - tio 56. ad 58. infantes, &
    - 69. parentatio 70. ad 76.
  - *Cōsecrat.* V. 22.
    - Pompa, locus, elatio, lau-
    - bola. plura in alleg.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistr. Sacri Palatii Apostolici.

O. Archiep. Patracen. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Palatii Apostolici Magister.

VETVSTATIS.

HONOS.

VETVSTATEM quantis Mortales extulerint honoribus, quibus venerati sint laudibus, ex eo constare videtur apertissimè, quòd duris quæsita laboribus rerum fragmenta vetustarum, dignioribus locis, quasi gemmas inseruere 1; quod Ægyptij cũ Scythis 2, Phrygibusque 3; de generis Antiquitate certauerunt; quodq. nobilem sanguinis Vetustatem monstraturi, cincinnos aureis redimitos cicadis gestauerunt Athenienses 4; atquè Romani consueuere; non modò lunulas in astragalis gestare 5; sed

—— pictos ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Emilianos,
Et Curios iam dimidios, nasumque minorem
Coruini; & Galbam auriculis, nasoq; carentẽ;
Fumososq; Equitum, cũ Dictatore, Magistros 6,

Hinc *expressi cera vultus singulis disponebantur armarijs, vt essent, quæ comitarentur gentilitia funera; semperquè, defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus; stemmata verò lineis discurrebant ad imagines pictas; tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magistratu gestarum* 7.

Honores quin etiam diuinos in eam contulere: cum facta Veterum annuis solemnitatibus dixerint celebranda 8; Maioribus etiam nulla reddita ratione, credendũ: pietate Maiores sequi suadente 9; Vetustati reuerentiam præstandam 10, eamq; semper si sapimus adorandam: *illa quippè sæcula sunt, quæ imperium, vel sanguine, vel sudore pepererunt; quod non nisi virtutum fecisset vbertas* 11. Quin etiam Antiquitatis nomen pro sanctitate ipsa recœperuut 12: vnde *more maiorum* agere, sanctè agere est, & innocentèr, sinè fuco videlicet, & fallacia 13; ac meritò, velut ad loca sacra, longis peregrinationibus conueniunt homines ad rerum monumenta vetustarum.

Tandem, ne quid tributis deesset honoribus, noua Cœlis apotheosi Vetustatem adscripsere: quis enim adeo lumine captus est, vt non videat inter Planetas; Saturnum, quem patria eiectum excepere Tyrrheni; Iouem Dictum Regem; Martem sanguinis auctorem

rem Romani; Phœbum Musarum patrem; maris ortam è spuma Cytheream; Cyllenium Atlantide natum; ac Cynthiam Endimionis amasiam.

Indignus est, qui solem videat, qui non videt in Zodiaco Phrixi, Hellesque vectorem; Taurum, quo Iupiter Europam abduxit; Castorem, & Pollucem; Cancrum, qui Herculem morsu comprehendit; Leonem Nemæum; Astream, cum Libra, Virginem; Scorpium Orionis interfectorem; Centaurum sagitta potentem; Aegipanum cum Ioue natum; Ganimedem à Ioue raptum; Pisces tandem, qui ouum in Euphrate, vnde Venus orta est, ad litus venerabundi duxere. Arctoam spectantibus Cęli plagam se se offert Calisto in Helice; Aesculapius mortuorum ad vitam reductor in Ophiuco; Arcas à Ioue luci redditus in Boote; Andromeda cum parentibus Cepheo, & Cassiopea, atque Perseo, Medusæ capitis instrumento liberatore; Nutrices Liberi Hyades; Iouis Capra, cum Hædisi, Amalthea; Deltoton effigies Aegypti; Bellorophontis equus; Lyra à Mercurio reperta; Cycnus, cuius forma Ledam compressit Iupiter; Aquila, quæ Ganimedem ad Cæli rapuit ministerium; Delphinus Neptuni pronubus, & Amphitrites.

Qui clariorem expetit cognitionem ad austrum luce nobiliorem conuersus intueatur Cœtum à Neptuno aduersus Andromedam immissum; Coronam Ariadnæ, quam Liber à Theseo derelictam, sibi matrimonio copulauit; Orionē è lotio Iouis, & Mercurij natum; Canem cum Dracone custodes Europæ; Leporem, cuius nati Leronem Insulam destruxere; Argonauem, qua Colchum Græciæ Proceres adnauigauere; Eridanum, in quem Phaeton iusto ictus fulmine pręceps corruit; Piscem, in quem se se Venus conuertit; Sacrarium, in quo primum Dij fœdus iunxere; Chironem Centaurum; Hydram tandem, Coruum, & Craterem: propter ea, quæ de coruo aquatum ab Apolline misso referuntur [14].

Nè tamen Cælis adscriptæ Vetustati Flamines, Sacerdotesque deessent; Antiquitatibus in annales referundis præerant, apud Romanos Pontifex Maximus [15], apud Aegyptios, Persas, & Assirios ipsi Deū Sacerdotes [16]: constat enim historiam *non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam* [17].

Hinc, Diuinæ quasi maiestatis aduersus Vetustatem crimine commisso Athenienses Diagoram pepulerunt, Socratem damnauerunt, vt nouatores [18], *Atque Therpandrum*,

qua

quamuis alioqui Antiquitatis sectatorem, & fidicinem suæ ætatis præstantissimum, nec non Heroicorum gestorum laudatorem, mulctauerint Ephori, cytharamque eius clauo affixerint; quod unam, ultra receptum numerum, chordam intẽdisset variandæ vocis causa 19, vt factum legitur apud Argiuos 20: Plato enim musicorum cantibus ait mutatis, mutari Ciuitatum statûs 21. Quin etiam nouum genus disciplinæ inuentum latinorum Rethorum, displicuit: nam *hæc noua, quæ præter consuetudinem, & morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur* 22: cum nouatores, vt aliquid sui videantur afferre, etiam bona commutent 23: vnde noua etiam opera nunciationis edicto coercuere 24.

---

1 *Plin.lib.*45.*c.*10.*lib.*36.*c.*9.10.11. 2 *Iustin. lib.*2.Heringius *Mantiss.*2.*nu.*29. 3 *Herodot. lib.*2.*in princ.*Hering.*ibid.* 4 *Thucid.lib.*1. *bell.Pelopon. fol. mihi* 4. *Athen. dypnos lib.* 18. *c.* 31. *Plut.quæst.Rom.* 76. *Senec.in Hippolit. vers.* Sydus post veteres Arcades editum. *Alex. ab Alex.lib.*5.*dierum genial. cap.*18. 6 *Iuuen. satir.* 8. 7 *Plin.lib.*35.*cap.*2. 8 *Casiod. lib.* 6. *var.* 13. 9 *Lactant. Firmian.de orig. error.lib.*2.*c.*6. 10 *Iustinian.in l.*1.*§.tanta autem* 10 *de confirmat.digestorum.* 11 *Macrob. Saturn.lib.*3.*cap.*1.

12 *l.postlim.*17 *§.filius quoque* 7.*verf.* quia disciplina castrorum antiquior.*ff. de captiu.Liu. lib.* 2. *verf.* antiquius consuli fuit. *Suet in Claud. c.* 11. *in Vitell. cap.*25. *in Vesp. cap.* 8. *Apul.in Apolog. Plin.lib.* 2.*ep.ad Caluis. verf.* mihi defuncti voluntas antiquior iure est, *& in Paneg.verf.*adeo nihil antiquius. 13 *Cicer.ad Attic.lib.* 1. *ep.*1 *in princ.& lib.* 8.*ep.*23 *propè fin.* 14 *Vide Arati phenomena,ibiq; Ciceron. Rufum Festũ Auienum, ac pracipue Germanicum; praterea* Higinum *Poeticòn Astronomicòn*; *atque Ouidium in metam.* 15 *Cic.lib.*2.*de orat.& lib.* 1.*de legib.Macrob.Saturn.lib.*3.*cap.*2. *Liu. lib.* 9. *Sigon.de antiur.Ciu. Rom.lib.* 1.*cap.*5. *Vopisc. in Tacito.Ger.voss.de Hist.latin.lib.*1.*c.* 1. 16 *Diodor.sic.l.*3.*Bud.de Ass.lib.*4.*fol.* 498. *Franc. Sansouin.in Coment.ad opera, licèt supposita Berosi, Metasthenis, & Manethonis* 17 *Suet.de clar.Reth. cap.*3. 18 *Val.Max. lib.*1.*cap.*1.*in fin.Lactan. Firmian.de ira Dei cap.*9. 19 *Plut.in Instit.lacon. fol.mihi* 396. 20 *Plutar.de music fol.*532. *Buleng.de theatr.lib.*2.*c.* 38. 21 *Cicer. lib.* 3. *de leg.* 22 *Sueton.de clar.Rethor.cap.*1. 23 *Quintil.lib.*3. *Instit.* 24 *l.*1. *& toto tit.ff.de nou.oper nunc.*

VTI-

VTILITAS.

NEc immeritos in eam honores contulere: nàm si Heroum benefacta merita compensantur diuinitate 1, quis Deorum maiora præstitit emolumenta mortalibus? ea enim vrbium gubernacula moderatur 2; vnde Ennius mera locutus Oracula inquit.

Moribus antiquis res stat Romana, virisque 3; mentem instruit deliberantis; animum intelligentis informat, qui consulit in rebus diuinis vetus, cum nouo, Testamentum, Patresque sanctissimos; in Physicis Platonem præ cæteris, & Aristotelem; in geometricis Euclidem; in astrologicis Ptolemæum; in medicis Hippocratem, Celsum, Auicennam, atque Galenum; in geographicis Ptolemæum, Strabonem, Plinium, Melam, atque Solinum; in lyricis Pindarum, & Horatium; in epicis Homerum, Virgiliumque; in oratione Demosthenem, ac Ciceronem 4. Hinc perfectè Veterum institutis imbutus, *sentit vt Pythagoras; diuidit vt Socrates; explicat vt Plato; implicat vt Aristoteles; vt Eschines blanditur; vt Demosthenes irascitur; vernat vt Hortensius, æstuat vt Cetegus; incitat vt Curio; moratur vt Fabius; simulat vt Crassus; dissimulat vt Cæsar;*

suadet vt Cato; dissuadet vt Appius; persuadet vt Tullius; instruit vt Lactantius; adstruit vt Augustinus; attollitur vt Hilarius; submittitur vt Ioannes. Vt Basilius corripit; vt Gregorius consolatur; vt Orosius effluit; vt Rufinus stringitur; vt Eusebius narrat; vt Eucherius sollicitat; vt Paulinus prouocat; vt Ambrosius perseuerat 5. Confert prætereà Vetustas senibus prudentiam 6, venerationem 7, prærogatiuam 8, militibus priuilegia 9, codicibus auctoritatem 10. Confert Iurisconsultis intelligentiam legum antiquis moribus, verbisquè conceptarum 11; hominibus, non modò nobilitatem 12, non sapientiam solùm; sed ipsam humanitatem: quandoquidem eruditio, hoc est cognitio Antiquitatis, è rudibilitate, vt ità dicam, asserit homines in humanitatem. Atque vt cuncta breuiloquio compræhendam, QVID boni habent homines, debent Antiquitati, quæ *res omnes moderatur* 13, ac *parens artium est* 14; in quibus *nihil intentatum reliquit, nihil occultatum* 15, ac *nihil de se mendaciter prædicauit* 16: ea enim docente, serra vtimur ad diuidendū; ad scindendum securi; molaribus ad comminuendum; ad commensurandum amussi; medicaminibus ad sanitatem; ære ad commercia; nauigio ad fluctus impunè calcandos;

Obloquimur numeris septem discrimina vocū 16,

nec

nec ignoramus

Ære ciere viros, Martemq; accendere cantu.
Parcere subiectis; & debellare superbos 17.

Eadem fecit aquas ex imo surgentes præcipites cadere, ignem ponderibus currere, organa extraneis vocibus insonare, & peregrinis flatibus calamos compleuit, vt musica possint arte cantare. Vidimus per eam *defensiones iam nutantium ciuitatum subitò tali firmitate consurgere; vt machinamentorum auxiliis superior reddatu, qui desperatus viribus inuenitur. Per eam madentes fabricæ in aquam marinam siccantur; dura cum fuerint ingeniosa dispositione soluuntur; metalla mugiunt; Diomedis in æra grues buccinant; æneus anguis insibilat; aues simulatè fritinniunt, & quæ propriâ vocẽ nesciunt, ab ære dulcedinem probantur emittere cantilenæ. Pauca de illa referimus, cui cælũ imitari fas fuit: hæc enim fecit secundum solem in Archimedis sphera decurrere: hæc alterum zodiacum circulum humano consilio fabricauit: hæc lunam defectu suo reparabilem artis illuminatione monstrauit; paruamque machinam, grauidam mundo, cælum gestabile, compendium rerum, speculum naturæ, ad speciem ætheris incomprahensibili mobilitate volutauit. Sic astra, quorum licet cursum sciamus, fallentibus tamen oculis prodire non cernimus: stãs quidẽ in illis transitus est, & quæ velociter currere vera ratione cognoscis, se*

mouere non respicis &c. Tunc fuit etiam facere hominì quod vel intellectu potuit esse mirabile. Tunc Horologia destinata, quorum primum fuit vbi stylus diei index per vmbram exiguam horas consueuit ostendere; in quo radius immobilis, & paruus peragens, quod tam miranda magnitudo solis discurrit, & fugam solis æquiparat, quod motum semper ignorat &c. Secundum fuit vbi præter solis radios hora dignoscitur, noctes in partes diuidens: quod vt nihil deberet Astris, rationem cæli ad aquarum potius fluenta conuertit; quorum motibus ostendit quod cælum voluitur, & audaci præsumptione concepta, ars elementis confert, quod originis conditio denegauit. Tunc mechanisma fecit ferreum Cupidinem in Dianæ templo sinè aliqua alligatione pendere, muta cantare, insensata viuere, immobilia moueri &c. 18

An non *tenemus ab Orpheo plectrum, ab Esculapio baculum, ab Archimede radium, ab Euphrate horoscopium, à Perdice circinum, à Vitruuio perpendiculum? An non inuestigamus cum Thalete tempora, cum Atlante sydera, cum Chrisippo numeros, cum Euclide mensuras* 19? Ab Ægiptiis per Phenices, Grecosque literas obtinuimus 20. A Iudæis vsum pensilium lychnorum, & lucernarũ, sacra nudidipedalia, vestesque Sacerdotii desumpsimus 21. Oscilla, tabellas 22, choreas, ludos 23, scenas,

nas, earumque miranda 24, funambulos, festorum conuiuia; natalę sacrorum, septemdialia, ac nouemdialia sacra 25, Sacrificia; apotheoses 26, à Græcis, Romanisque mutuauimus.

Quod Kalendis Maij Iuuentus lætabunda floribus ornata, frondibusque vagetur, à Flora desumpsimus, quæ mense maio colebatur 27; Pueriles, quæ martio mense gestantur faces, à Cerealibus; à Saturnalibus quòd Natalitia Dominica minimi in Dominos habent potestatem 28; temulentam in vindemijs linguæ procacitatem ab Heliogabalo 29; inueteratam delirandi licentiam, vel ab Hilaribus 30, vel à Quinquatrijs minoribus 31, & Megalensibus hausimus, in quibus homines personati per Vrbem incedebant 32.

Quod scimus Deum esse omnium opificem rerum, qui cæli luminosa culmina, maris salubria flamina, inferûm deplorata silentia, nutibus suis dispensat; mundum esse cæli, terræque societatem, ornatamque rerum omnium ordinationem; Cælum Deorū domū, diuinis corporibus onustū, ignibus pulcherrimis, ac pellucidis ornatum; cū quibus fertur per orbem noctium, dierumque curriculis, agens stellarum choros intermino lapsu, finem nulla æui defectione factura; Cælo aerem coniungi; huncquè

Hinc *expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent, quæ comitarentur gentilitia funera; semperquè, defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus; stemmata verò lineis discurrebant ad imagines pictas; tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magistratu gestarum* 7.

Honores quin etiam diuinos in eam contulere: cum facta Veterum annuis solemnitatibus dixerint celebranda 8; Maioribus etiam nulla reddita ratione, credendũ: pietate Maiores sequi suadente 9; Vetustati reuerentiam præstandam 10, eamq; semper si sapimus adorandam: *illa quippè sæcula sunt, quæ imperium, vel sanguine, vel sudore pepererunt; quod non nisi virtutum fecisset vbertas* 11. Quin etiam Antiquitatis nomen pro sanctitate ipsa recœperuut 12: vnde *more maiorum* agere, sanctè agere est, & innocentèr, sinè fuco videlicet, & fallacia 13; ac meritò, velut ad loca sacra, longis peregrinationibus conueniunt homines ad rerum monumenta vetustarum.

Tandem, ne quid tributis deesset honoribus, noua Cœlis apotheosi Vetustatem adscripsere: quis enìm adeo lumine captus est, vt non videat inter Planetas; Saturnum, quem patria eiectum excepere Tyrrheni; Iouem Dictum Regem; Martem sanguinis auctorem

rem Romani; Phœbum Musarum patrem; maris ortam è spuma Cythercam; Cyllenium Atlantide natum; ac Cynthiam Endimionis amasiam.

Indignus est, qui solem videat, qui non videt in Zodiaco Phrixi, Hellesque vectorem; Taurum, quo Iupiter Europam abduxit; Castorem, & Pollucem; Cancrum, qui Herculem morsu comprehendit; Leonem Nemæum; Astream, cum Libra, Virginem; Scorpium Orionis interfectorem; Centaurum sagitta potentem; Aegipanum cum Ioue natum; Ganimedem à Ioue raptum; Pisces tandem, qui ouum in Euphrate, vnde Venus orta est, ad litus venerabundi duxere. Arctoam spectantibus Celi plagam se se offert Calisto in Helice; Aesculapius mortuorum ad vitam reductor in Ophiuco; Arcas à Ioue luci redditus in Boote; Andromeda cum parentibus Cepheo, & Cassiopea, atque Perseo, Medusæ capitis instrumento liberatore; Nutrices Liberi Hyades; Iouis Capra, cum Hædisi, Amalthea; Deltoton effigies Aegypti; Bellorophontis équus; Lyra à Mercurio reperta; Cycnus, cuius forma Ledam compressit Iupiter; Aquila, quæ Ganimedem ad Cæli rapuit ministerium; Delphinus Neptuni pronubus, & Amphitrites.

Qui clariorem expetit cognitionem ad au-strum luce nobiliorem conuersus intueatur Cœtum à Neptuno aduersus Andromedam immissum; Coronam Ariadnæ, quam Liber à Theseo derelictam, sibi matrimonio copulauit; Orionē è lotio Iouis, & Mercurij natum; Canem cum Dracone custodes Europæ; Leporem, cuius nati Leronem Insulam destruxere; Argonauem, qua Colchum Græciæ Proceres adnauigauere; Eridanum, in quem Phaeton iusto ictus fulmine præceps corruit; Piscem, in quem se se Venus conuertit; Sacrarium, in quo primum Dij fœdus iunxere; Chironem Centaurum; Hydram tandem, Coruum, & Craterem: propter ea, quæ de coruo aquatum ab Apolline misso referuntur [14].

Nè tamen Cælis adscriptæ Vetustati Flamines, Sacerdotesque deessent; Antiquitatibus in annales referundis præerant, apud Romanos Pontifex Maximus [15], apud Aegyptios, Persas, & Assirios ipsi Deū Sacerdotes [16]: constat enim historiam *non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam* [17].

Hinc, Diuinæ quasi maiestatis aduersus Vetustatem crimine commisso Athenienses Diagoram pepulerunt, Socratem damnauerunt, vt nouatores [18], *Atque Therpandrum*,-

qua

quamuis alioqui Antiquitatis sectatorem, & fidicinem suæ ætatis præstantissimum, nec non Heroicorum gestorum laudatorem, mulctauerint Ephori, cytharamque eius clauo affixerint; quod unam ultra receptum numerum, chordam intēdisset variandæ vocis causa 19, vt factum legitur apud Argiuos 20: Plato enim musicorum cantibus ait mutatis, mutari Ciuitatum status 21. Quin etiam nouum genus disciplinæ inuentum latinorum Rethorum, displicuit: nam *hac noua, quæ præter consuetudinem, & morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur* 22: cum nouatores, vt aliquid sui videantur afferre, etiam bona commutent 23; vnde noua etiam opera nunciationis edicto coercuere 24.

---

1 *Plin.lib.*45.*c.*10.*lib.*36.*c.*9.10.11. 2 *Iustin. lib.*2. Heringius *Mantiss.*2.*nu.*29. 3 *Herodot. lib.*2.*in princ.* Hering.*ibid.* 4 *Thucid.lib.*1. *bell.Pelopon. fol. mihi* 4. *Athen. dypnos lib.* 18. *c.* 31. *Plut.quæst.Rom.* 76. *Senec.in* Hippolit. *vers.* Sydus post veteres Arcades editum. *Alex. ab Alex.lib.*5.*dierum genial. cap.*18. 6 *Iuuen. satir.* 8. 7 *Plin.lib.*35.*cap.*2. 8 *Casiod. lib.*6.*var.* 13. 9 *Lactant. Firmian.de orig. error.lib.*2.*c.*6. 10 *Iustinian.in l.*1.§.*tanta autem* 10 *de confirmat.digestorum.* 11 *Macrob. Saturn lib.*3.*cap.*1.

12 *l. postlim.* 17 §. *filius quoque* 7. *vers.* quia disciplina castrorum antiquior. *ff. de captiu. Liu. lib.* 2. *vers.* antiquius consuli fuit. *Suet. in Claud. c.* 11. *in Vitell. cap.* 25. *in Vesp. cap.* 8. *Apul. in Apolog. Plin. lib.* 2. *ep. ad Caluis. vers.* mihi defuncti voluntas antiquior iure est, *& in Paneg. vers.* adeo nihil antiquius. 13 *Cicer. ad Attic. lib.* 1. *ep.* 1 *in princ. & lib.* 8. *ep.* 23 *propè fin.* 14 *Vide Arati phenomena, ibiq;* Ciceron. *Rufum Festū Auienum, ac praecipue Germanicum; praetereà* Higinum *Poeticòn Astronomicòn; atque Ouidium in metam.* 15 *Cic. lib.* 2. *de orat. & lib.* 1. *de legib. Macrob. Saturn. lib.* 3. *cap.* 2. *Liu. lib.* 9. *Sigon. de ant. iur. Ciu. Rom. lib.* 1. *cap.* 5. *Vopisc. in Tacito. Ger. voss. de Hist. latin. lib.* 1. *c.* 1. 16 *Diodor. sic. l.* 3. *Bud. de Ass. lib.* 4. *fol.* 498. *Franc. Sansouin. in Coment. ad opera, licèt supposita Berosi, Metasthenis, & Manethonis* 17 *Suet. de clar. Reth. cap.* 3. 18 *Val. Max. lib.* 1. *cap.* 1. *in fin. Lactan. Firmian. de ira Dei cap.* 9. 19 *Plut. in Instit. lacon. fol. mihi* 396. 20 *Plutar. de music fol.* 532. *Buleng. de theatr. lib.* 2. *c.* 38. 21 *Cicer. lib.* 3. *de leg.* 22 *Sueton. de clar. Rethor. cap.* 1. 23 *Quintil. lib.* 3. *Instit.* 24 *l.* 1. *& toto tit. ff. de nou. oper. nunc.*

VTI-

VTILITAS.

NEc immeritos in eam honores contulere: nàm si Heroum benefacta merita compensantur diuinitate 1, quis Deorum maiora præstitit emolumenta mortalibus? ea enim vrbium gubernacula moderatur 2; vnde Ennius mera locutus Oracula inquit.

Moribus antiquis res stat Romana, virisque 3; mentem instruit deliberantis; animum intelligentis informat, qui consulit in rebus diuinis vetus, cum nouo, Testamentum, Patresque sanctissimos; in Physicis Platonem præcæteris, & Aristotelem; in geometricis Euclidem; in astrologicis Ptolemæum; in medicis Hippocratem, Celsum, Auicennam, atque Galenum; in geographicis Ptolemæum, Strabonem, Plinium, Melam, atque Solinum; in lyricis Pindarum, & Horatium; in epicis Homerum, Virgiliumque; in oratione Demosthenem, ac Ciceronem 4. Hinc perfectè Veterum institutis imbutus, *sentit vt Pythagoras; diuidit vt Socrates; explicat vt Plato; implicat vt Aristoteles; vt Eschines blanditur; vt Demosthenes irascitur; vernat vt Hortensius, æstuat vt Cetegus; incitat vt Curio; moratur vt Fabius; simulat vt Crassus; dissimulat vt Cæsar;*

suadet vt Cato; dissuadet vt Appius; persuadet vt Tullius; instruit vt Lactantius; adstruit vt Augustinus; attollitur vt Hilarius; submittitur vt Ioannes. Vt Basilius corripit; vt Gregorius consolatur; vt Orosius effluit; vt Rufinus stringitur; vt Eusebius narrat; vt Eucherius sollicitat; vt Paulinus prouocat; vt Ambrosius perseuerat 5. Confert prætereà Vetustas senibus prudentiam 6, venerationem 7, prærogatiuam 8, militibus priuilegia 9, codicibus auctoritatem 10. Confert Iurisconsultis intelligentiam legum antiquis moribus, verbisquè conceptarum 11; hominibus, non modò nobilitatem 12, non sapientiam solùm; sed ipsam humanitatem; quandoquidem eruditio, hoc est cognitio Antiquitatis, è rudibilitate, vt ità dicam, asserit homines in humanitatem. Atque vt cuncta breuiloquio compræhendam, QVID boni habent homines, debent Antiquitati, quæ *res omnes moderatur* 13, ac *parens artium est* 14; in quibus *nihil intentatum reliquit, nihil occultatum* 15, ac *nihil de se mendaciter prædicauit* 16: ea enim docente, serra vtimur ad diuidendū; ad scindendum securi; molaribus ad comminuendum; ad commensurandum amussi; medicaminibus ad sanitatem; ære ad commercia; nauigio ad fluctus impunè calcandos;

Obloquimur numeris septem discrimina vocū 16,

nec

nec ignoramus

Ære ciere viros, Martemq; accendere cantu.
Parcere subiectis; & debellare superbos 17.

Eadem fecit aquas ex imo surgentes præcipites cadere, ignem ponderibus currere, organa extraneis vocibus insonare, & peregrinis flatibus calamos compleuit, vt musica possint arte cantare. Vidimus per eam *defensiones iam nutantium ciuitatum subito tali firmitate consurgere; vt machinamentorum auxilijs superior reddatu, qui desperatus viribus inuenitur. Per eam madentes fabricæ in aquam marinam siccantur; dura cum fuerint ingeniosa dispositione soluuntur; metalla mugiunt; Diomedis in æra grues buccinant; æneus anguis insibilat; aues simulatè fritinniunt, & quæ propriã vocẽ nesciunt, ab ære dulcedinem probantur emittere cantilenæ.* Pauca de illa referimus, *cui cælũ imitari fas fuit: hæc enim fecit secundum solem in Archimedis sphera decurrere: hæc alterum zodiacum circulum humano consilio fabricauit: hæc lunam defectu suo reparabilem artis illuminatione monstrauit; paruamque machinam, grauidam mundo, cælum gestabile, compendium rerum, speculum naturæ, ad speciem ætheris incomprahensibili mobilitate volutauit. Sic astra, quorum licet cursum sciamus, fallentibus tamen oculis prodire non cernimus: stãs quidẽ in illis transitus est, & quæ velociter currere vera ratione cognoscis, se*

mouere non respicis &c. Tunc fuit etiam facere hominis quod vel intellectu potuit esse mirabile. Tunc Horologia destinata, quorum primum fuit vbi stylus diei index per vmbram exiguam horas consueuit ostendere; in quo radius immobilis, & paruus peragens, quod tam miranda magnitudo solis discurrit, & fugam solis æquiparat, quod motum semper ignorat &c. Secundum fuit vbi præter solis radios hora dignoscitur, noctes in partes diuidens: quod vt nihil deberet Astris, rationem cœli ad aquarum potius fluenta conuertit; quorum motibus ostendit quod cœlum voluitur, & audaci præsumptione concepta, ars elementis confert, quod originis conditio denegauit. Tunc mechanisma fecit ferreum Cupidinem in Dianæ templo sinè aliqua alligatione pendere, muta cantare, insensata viuere, immobilia moueri &c. 18

An non *tenemus ab Orpheo plectrum, ab Esculapio baculum, ab Archimede radium, ab Euphrate horoscopium, à Perdice circinum, à Vitruuio perpendiculum? An non inuestigamus cum Thalete tempora, cum* Atlante *sydera, cum Chrisippo numeros, cum Euclide mensuras* 19? Ab Ægiptiis per Phenices, Grecosque literas obtinuimus 20. A Iudæis vsum pensilium lychnorum, & lucernarũ, sacra nudidipedalia, vestesque Sacerdotii desumpsimus 21. Oscilla, tabellas 22, choreas, ludos 23, scenas,

nas, earumque miranda 24, funambulos, festorum conuiuia ; natale sacrorum, septemdialia, ac nouemdialia sacra 25, Sacrificia, apotheoses 26, à Græcis, Romanisque mutuauimus.

Quod Kalendis Maij Iuuentus lætabunda floribus ornata, frondibusque vagetur, à Flora desumpsimus, quæ mense maio colebatur 27; Pueriles, quæ martio mense gestantur faces, à Cerealibus; à Saturnalibus quod Natalitia Dominica minimi in Dominos habent potestatem 28; temulentam in vindemijs linguæ procacitatem ab Heliogabalo 29; inueteratam delirandi licentiam, vel ab Hilaribus 30, vel à Quinquatrijs minoribus 31, & Megalensibus hausimus, in quibus homines personati per Vrbem incedebant 32.

Quod scimus Deum esse omnium opificem rerum, qui cæli luminosa culmina, maris salubria flamina, inferum deplorata silentia, nutibus suis dispensat; mundum esse cæli, terræque societatem, ornatamque rerum omnium ordinationem; Cælum Deorũ domũ, diuinis corporibus onustũ, ignibus pulcherrimis, ac pellucidis ornatum; cũ quibus fertur per orbem noctium, dierumque curriculis, agens stellarum choros intermino lapsu, finem nulla æui defectione factura; Cælo aerem coniungi; huncque

natura variabilem; in nubes cogi, & reciprocis flabris aperiri; imbribus vehementibus rumpi, niuibus etiam, & glacie inhorrescere; præcipiti grandine desuper verberari; turbine, flatibus, typhonisque conflictu fieri procellosum, telis fulminum, & missilium cælestium iaculis ignescere 33.

Terram aeri copulari, eamquè medio loCOnsistere, globosam, atquè rotundam; zonis, climatibusque distingui; terræ motibus inhorrescere, subterraneis ignibus accendi; in se Maria suscipere, atquè animantibus frequentari; homine præcipue, qui rerum est omnium mensura 34, exemplar vniuersi 35, Mundi epithome 36, ac microcosmos 37: eius enim in anima Deus Cælum figurauit incorruptibile, Solem vitali, Lunam animali 38, Mercurium appræhensiuæ, retentiuæ Saturnum, Martem irascibili, concupiscibilem Veneri connectens. Hinc Planetas vniuersos, signaquè manibus imposuit, vt vanis videtur Chiromantibus 39, fronti secundum Metoposcopos 40, aptisquè corporis, partibus, vt fert Astrologorum sententia 41; corporis in humoribus elementa disposuit; caua mare, cæteris in venis flumina cohercens; arteriarum motu fluxum, atquè refluxum; ossibus saxa; terram cute; arbores, fructiresquè pilis, & capillitio

litio repræsentans 42. Hinc homo tonat spiritu; fulgurat aspectu terribili, gelido timore constringitur, mente tumet ambitiosa, nimio torpescit humore, ignescit ira præcipiti, lacrymis pluit incessātibus, humorũ eluuione suffocatur 43. Quin enim belluas omnes animi, corporisq; qualitatibus refert 44, verasq. rerũ, animantiumque partes quãdoque monstrat in homine, licet errare videatur, natura.

Propterea trãsformatricem apud Gentilitatem, admiranda rerum mysteria fabulis inuoluentem suis 45, quasi omnia esset humanitas, scintillat inter sydera Cæsar; aues inter crocitat Coronis; lasciuit Arne; glotorat Antigone; salutant Pierides; noctiuaga gemit Nyctimene; sua cantat funera Cychus, Abasque; Perdix cacabat; Semiramidis filiæ pipant; clangit Pygmea: luctifer Ascalaphus gemit; æquora tranquillat Alcyon, ac Ceyx; pia peregrinatur Asterie; interque cæteras volant Scylla, Memnones, Meleagrides, Alcmon, Alcithoe, Ardea, Cincus, Combe, Dedalus, Ida, ac socii Diomedis; stillant, perenni fonte Marsyas, Egeria, Byblis, Cyane, Arethusa; fluunt amne præcipiti Achelous, Acisque; viuum Hirie dilatatur in lacum; natantes saliunt inter pisces Dirie, Æsacusque; Lycii cum ranis coaxant; inter

insulas emergunt Icarus, ac Naiades Nimphæ; minaces inter scopulos acuitur Lychas, ac Scyron; belluas inter rugiunt Hippomenes, & Atalanta; latrant Hecuba, ac Mæra; mugiunt Io, Coæ, atq; Cerastæ; sibilat Cadmus texit Aracne; dintrit Galantis; vncat Calisto; corniger glocitat Actheon; ouirapax vlulat Lycaon; hinnit Ocyroe; homines, simi Cercopes imitantur; frugiferi prouident Myrmidones. Et quia mobilis arbos, inuersaque dictus homo 46, terræ coalescunt in arbores, olens Myrrha, conifer Atys; odorifer Cyparissus; Daphne coronis apta; Philemon, cum Palemone annosa; Baucis robusta; Dryope aquatica, ac bicolores Phaerontiades; blandos odorant inter flores Hiacynthus, Crocus, Smilax, Clytia, atque Narcissus; redolet Mynte; sonoram desinit in arundinem Siringa; resonat flebilis Echo conuallibus; ancipites etiam inter fungos enascuntur Curetes; in montes eleuantur Atlas, Hemus, & Rhodope; rigidos densantur in lapides, vnde primum homines prodierunt 47, Aglauros, Anaxerete, Battus, Phineus, Cephenusque, Prætus, Olenus, Lethea, Daphnis pastor, Niobe, Polydectes: nitido splendescit in adamante Celenus, vnusque tandem Proteus, vt cæteros consul-

fultò prætermittam, innumeras in species rerum legitur transformatus 48. Propterea forsitan animarum in quælibet corpora transmigrationem Pythagoras excogitauit; a fabis quoquè homines abstinere præcipiens 49. Hæc omnia sexcentaque alia debemus Antiquitati: ea enim desumpsimus à Thalete, Eudoxo, Anaxagora, Democrito, Pythagora, Empedocle, Platone, Aristotele Lucretio, Virgilio, Ouidio, Seneca, Apuleio, alijsquè vetusti sapientibus æui: nam *Nullum est iàm dictum, quod non dictum sit prius* 50; ac non sinè hebraica, greca, latina antiquissimis linguis 51.

Nec tantum Vetustas profecit inuentis; sed sui recordatione: nam *maiorum imagines intuentes animum sibi vehementissimè ad virtutem noscunt accendi, ac memoria rerum gestarum flammam in pectore crescere; nec prius sedari, quam virtus eorum famam, atq; gloriam adæquauit* 51. Tanta propter beneficia debent homines Antiquitati, quod similes non sunt ei, qui describitur ab Arnobio 52; vndè meritò supræmos ei persoluere diuinitatis honores. Qua ratione VETVSTALIA non statuere Vetustati, vt Cereri Cerealia, Vestalia Vestæ; ipsæquè Rubigini Rubigalia: non enim est certis diebus; sed semper veneranda Vetustas: nec

vllum ei posuere Templum corruptibile;

Vt colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,

Quæque salutato crepitat Concordia nido 54;

vt ei pro templo, velut ei, quem verum dixere Deum, non cælum tantùm, vbi inter sydera residere dignoscitur; sed orbis esset vniuersus 55; eiquè velut astris, acū stellis volucres 56, volucres hominum animi, mentesquè immolarentur.

---

1 *Cic. in somn. scip. Macrob. ibid. lib.* 1. *cap*. 4. *Plin lib.* 7. *cap.* 37. *lib.* 25. *c.* 1. *Arnob. adu. gent. lib.* 1, *fol.* 18. *Minuc. Fel. in Octauio vers.* similiter verò erga Deos *Sidon. lib.* 6. *epist.* 12. *Senec. in Octau. actu.* 2. *scen.* Perage imperata. *in Herc. Oeth. in fin.* Horat. *carmin. lib.* 3. *od.* 3. *Isocrat. in panegir. fol. mihi* 100. *Lact. Firmian. lib.* 1. *cap.* 25.

2 *Isocr. in paneg.* 3 *apud. Cic. lib.* 5. *de Repub. Isocr. ad Demonic.* 4 *§. Ius quidem ciuile Instit. de Iur. nat. gent. & ciuili* 5 *Sidon. lib.* 4. *ep.* 3. 6 *Tob. c.* 12. *l. clarum C. Auct. præst. l. fin. §. filij ff. bon quæ lib cap. quibusdam in fin. dist.* 20. 7 *l. semper in ciuitate ff. iur. immun.* Gell. *lib.* 2. *c.* 15. *Val.* Max. *lib.* 2. *cap.* 1. *Tob c.* 32. *vers.* 7. 8 *c. statuimus dist.* 61. *cap. nisi cum pridem §. alia verò causa extr. de renunc. l. si chorus §. pr. ff. leg.* 3. *l.* 2. *C. offic. magistr. off. cap.* 1. *de controu. feud. in vs. feud. Eccl. c.* 32.

c.32.Paleott. de bon.ſenect. [9] *Caſsiod.var. lib.6. ep.13. Lipſius de Militia Romana lib. 5. l.8.ff. excuſ.tut.l. munerum 18.ff. mun. & honor. l. viginti la ſeconda C.de re milit. l.4. cum ſeqq.C. veteranis lib.12.* [10] *Eſter.cap.16.verſ. 7. Eſdra lib.1.cap.4.verſ.14.18. & ſeqq. cap. cum cauſam 13.de probat.cap. ad audientiam 13.de præſcript.* [11] *princ.tit.Inſtit.de teſtam. verſ.* ſed vt nihil Antiquitatis *Auth.de Procõſ.Cappad.in princ.* [12] *Horat. Carm. lib. 1. od 1. verſ. 1. & lib.3. od. 17.verſ.*vetuſto *Boet. de conſolat. Philoſoph lib. 2.metr.7.verſ.* & magna titulus, *& lib.3.metr. 6. verſ.*quid genus, & proauos ſtupitis, *Iuuen.ſat.8. Caſſan. Catal.glor. mund.p.8.conſid.6.* [13] *Caſiod var. lib. 11. Ep.38.* [14] *Macrob.ſat. lib.p.cap.5.* [15] *Plin.lib.23.cap.6.lib.25.c.1.* [16] *Solin. Poliſtor. cap. 4.* [16] *Virgil.6.* [17] *Virgil. ibidem* [18] *Caſsiod.lib. 1. var. Ep.45.* [19] *Sidon. lib.4.Ep.3.* [20] *Tacit. Ann. 11. verſ.* Primi per figuras animalium Ægyptii [21] *Polyd. Virg. de inuent.rer.lib.6.c. 10.& 11.* [22] *idem lib.5. c. 1.* [23] *ibidem c. 2.* [24] *Crinit. de honeſt. diſcip.lib. 2.c.10.* [25] *Polyd.Virg.d.lib.6.c.9.& 10.* [26] *id.lib. 1.2.* [27] *id.d.c.3.* [28] *ibidẽ* [29] *Lãprid.in*Heliog. [30] *Bud. de Aſſe lib.5.* [31] *Cenſorin.de Die nat.c 12.* [32] *Polyd. ibidem vide latè Polyd. Virgil. lib. de inuent.rer. Plin. vbiquè præcipuè verò lib. 7.c. 56. Sidon Apoll.lib.4.Ep.3.Alex.Sard.de rer. Inuentor.* 33

Apul.de Mund. 34 *Pythag.apud.Andr. Laurent. in* Histor.*anatom.lib.*1. *cap.*1.*in princ.* 35 *ibidem Theophrast.* 36 *Plin. ibidem* 37 *Macr.in Somn. Scip.lib.*2.*cap.*12.*Solin.Polystor.cap.*4. 38 *Ptolem. sent.*86. 39 *Io.Taisner.Tricass. Io. de Indagine Card.de variet.rer.lib.*15.*c.*79. 40 *Taisn.Spum.* 41 *Ptolem.Quadripart.lib.*3.*c.*17.*Marc.Manil. Astronomicon.lib.*1.& 4.*Crinit.lib.*12.*cap.*2. 42 *Osuald.Croll.de signat.intern.rer.fol.mihi* 64. 43 *Croll.ibidem* 44 *Aristotel.in physiognomicis c.* 9. *Polem. Adamant. Io. Baptista Port in Physiognom.* 45 *Plato lib.*2. *de rep. Dyonis.* Halicarn. *lib.*1.*Ant.*Rom. *Natal.Com. Mithol. lib.*1.*cap.*2. & 10. *Marc.Anton. Triton.de fabul.*46 *apud Plat.* 47 *Ouid.lib.*1.*Metam.*48*latè in lib.Metã.*49 *Ouid. Metã.lib.*15.*Diogen Laert.de vit.Philosoph.lib.*8. *Lucian.in* Gallo 50 *Terent.in Prolog. Eunuchi* 51 *Lud.Viu.de trad.disc. lib.*3.. 52 *Salust.de bell. Iugurt.fol.*59.*Iuuen.sat.*8.*Plin.lib.*35.*cap.*2. 53 *lib.*2.*adu.gen.fol. mihi* 50. 54 *Iuuen.sat.* 1. 55 *Macr.in somn.Scip. lib.* 1. *c.* 14. 56 H*igin. apud Macr.satur.lib.*3.*c.* 8. *Vid. Macr. in somn. scip.* Plin.*lib.* 2.*Hist. per tot.& lib.* 7. *per tot. Platon. Arist.Lucret.Diog.Laert. de vit. Philosoph. Senec. præcipuè in quest.natur. Apul.lib. de mund. & de Philosoph.*

PRÆ-

PRAEROGATIVA.

O Venerabilem Vetuſtatem ; tibi noſtrum nullo modo comparatur æuum, quod rerum omnium fato ineuitabili ad interitum properans [1], defloccatum, ac tempore dentifrangibulo comminutum, vegetos iuuentutis ſenſus amiſit, ac quaſi repueraſcens, lumbique fragium paſſum, *licèt mouere lacertos hodiè videatur, ac præter ſpem omnium, quaſi reddita iuuentute, reuireſcere* [2]; negari tamen non poteſt, quin Antiquorum præceptis, quaſi curatoris egens, ſuam confirmet infirmitatem.

Damnoſa quid non imminuit dies!
Aetas Parentum peior Auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem [3]

Sum ex ijs, qui mirer Antiquos; non tamen, vt quidam, temporum noſtrorum ingenia deſpicio, neque enim adeò laſſa, & effæta natura, vt nihil iam laudabile pariat [4]: quandoquidem *Lampridius legebat Auctores inceſſanter, cum reuerentia antiquos, ſinè inuidia recentes* [5]: noui tamen noſtrum, laudandum licèt æuum, vileſcere melioris comparatione Vetuſtatis. Neque hoc ab opinione, inuidiaque deſcendit

6; aut vitio malignitatis humanæ, ut vetera semper in laude, præsentia in fastidio sint 7; sed ab ipsa veritate; Vbi enim nunc antiqua ætas 8, vires, immaniaq; hominum corpora 9; *quorum ossa, varijs in Regionibus eruta, vix repertoribus fecerunt fidem humanorũ reliquias esse membrorũ* 10? *Instar infantium æui præsentis homines sunt, si ad Vetustatem conferantur* 11. *quis enim æuo isto non minor suis parẽtibus nascitur* 12? vbi pietas, & virtus antiqua 13? vbi Thaumatopeij, *qui omni humore interdixere corporibus, didicere tenuissimis, & aduersis funibus currere, & ingentia, vixque humanis toleranda viribus, onera portare; & in immensam altitudinem mergi, ac sine ulla respirandi vice maria perpeti* 14? vbi qui

inter procula læti
Mollibus in pratis unctos saliere per utres 15?

qui sic agilitate conspicui; vt per supinos pueros currant innocui 16; atque *ità supra cauum puluerem cursitent, ut arenis pendentibus, nulla indicia relinquant vestigiorum*, vt Ladas magni cursor Alexandri 17? adeò leues, vt comparentur Camillæ, cum

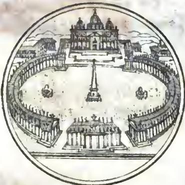
vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina; nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per mediũ fluctu suspensa tumenti
Ferret iter; celeres nec tingeret æquore plãtas 48

18? Vbi musices ipsa 19, non sonora modò; sed muta 20; eiusque varia instrumenta 21? vbi nunc exercitus potu exhauriens flumina, vt ille Xersis 22? vbi amplissimi Vetustatis Oratores, qui in causidicos degenerauerunt 23? vbi Grammaticorum genus, quos Literatos dixere, *quorum prætia tanta, mercedesq; tàm magnæ; vt constet Lutatium Daphnidem ducentis millibus nummùm Q. Catulo emptum, ac breui manumissum; L. Apuleium ab Eficio Caluino Equite Romano prædiuite quadringentis annuis conductum* 24: cum vix hodiè Grammatistæ, & Literatores supersint 25? Vbi solida Philosophorum secta; si sophistæ solùm remansere 26? Vbi Leguleij, ac Iuris consulti, quorum â responsis non erat licitum Iudici recedere 27, si ad Legistas, Iuristasque deuentum est 28? Vbi veterum balinea, quorum causa exclamauit Seneca 29. *Pauper sibi videtur, ac sordidus lauator, nisi parietes magnis, & pratiosis orbibus refulxerunt; nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sunt; nisi illis vndique operosa, & in picturæ modum variata circumlitio prætexitur; nisi vitro absconditur cameræ; nisi Thasius lapis quondam rarum in aliquo spectaculũ templo, piscinas nostras circumdedit, in quas multa sudatione corpora exinanita demittimus; nisi aquam argen-*

tea epistomia fuderunt, & adhuc plebeias fistulas loquor. Quid cum ad balnea libertinorum peruenero! quantũ statuarum, quantũ columnarum est nihil sustinentium; sed in ornamentum positarum impensæ causa? quantum aquarum per gradus cum fragore labentium? Eò deliciarum peruenimus, vt nisi gemmas calcare nolimus. Quid si de Imperatoriis balineis, thermisque disseruisset? in quibus, pauca referendo, calidis, frigidisque vnguentis Nero 30, atque Caligula 31, Sabina Asinarum lacte, lauabantur 32. Vbi qui *in immensam altitudinem crocum latentibus fistulis exprimant; qui* Euri*pos subito aquarum impetu implent, aut siccent; versabilia canationum laquearia ità coagmentat, vt subindè alia facies, atque alia succedat, & toties tecta, quoties fercula mutantur* 33? Vbi Lucullo similis natator, qui (*horribile dictù*) *per medias hostium naues vtre suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul, quasi marina pistrix euaserat* 34? Vbi veterum vsus machinarum, è quibus emissa saxa talenti pondus æquantia vltra stadii modum torquebantur; quorum tanta vis erat, vt horrenti fragore tonantia; minas auferrent murorum; frangerent angulos turrium; vsque ad extremam aciem milites prosternerent, quamuis fortiter cõstipatos; hominis per

cussi caput ad tertium vsque stadium pertulerint; ac fœminæ pręgnanti scisso vtero infantem vsq; ad dimidium stadium abegerint 35? Vbi *Memnonis saxea effigies, quæ radijs solis icta, vocalē sonum reddat* 36? Vbj θαυμάτα circi, scenarum, amphitheatri? vbi Romæ vetus amplitudo, in qua constat esse collecta *decem millia pondo aranearum*, 37?

Vbi vnum, quod miretur orbis, ædificium 38, nisi nunc *iis* adnumeremus diui Petri Basilicā, quā magnificè cōditā, extulit Sixtus V. Paulus V. ampliauit; Alexander tandem VII. antiqua reddens ædificia Circi, columnis in orbem positis, alter Hercules, læto, fixoque sydere, suoque insculpto ad perpetuam fælicitatem nomine 39, terminauit.

Licet tantum alienas spectare virtutes 40. Propterea Galaton Pictor Homerum finxit euomentem, reliquos verò Poetas ea, quæ ipse euomuisset haurientes 41: Hac ratione inquit Horatius.

Pindarum quisquis studet æmulari
Iule ceratis ope Dedalæa
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina Ponto 42.

Hinc Plautus de Comedia loquens ait 43.

Qui vtuntur vino vetere sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua opera, & verba, quum vobis placent
Aequum placere est antè veteres fabulas:
Nàm nunc nouæ, quæ prodeunt, comediæ,
Multò sunt nequiores quam nummi noui.

Quādoquidē cōstat *super omnibus negocijs melius, atque rectius olim prouisū, & quæ conuertuntur in deterius mutari* 44. vnde sunt *in minimis quoquè rebus omnia antiquæ consuetudinis momēta seruanda*; eorumque mutatio est solùm ex necessitate concessa; quià nempè *nocet priscus rigor, & nimia seueritas, cui iam pares non sumus* 45. Meritò *dùm honorificè de aliquo sentimus, parem, vel proximum Veteribus esse profitemur* 46; qui suo tanquam proximiores initio, Deo videlicèt, vel maiorem obtinuere perfectionem, vel minus ab ea recesserūt.

Viui-

Viuidior profectò natura meliores olim produxit effectus: non in aquis modò, Cleopatræ nēpè maximos vniones [47]; purpurā [48], vndè Encaustū [49]; Terraq; byssum videlicet [50], amomum, costum, malobatrum, myrrham, stactem, bdellium, cassiam odoratam, laserem, folium barbaricum [51], cinnamomum [52], balsamum [53], murrhina [54], specularia [55], lapides obsidianos [56], auricalchum [57], azzalum indicum [58], Pyrrhi nobilem achatem [59], cæteraque quamplurima [60].

Sed etiam in homine celebritatem conferens plerisque proceritatis [61], roboris Tritano, Iulio, Valenti, Fusio Saluio, Athanato, Miloni, Titormo [62], Nicostrato [63]: fortitudinis Licinio Dentato, M. Sergio, Cæsari, Marcello, Pompeio, T. Manlio Capitolino [64]: velocitatis Anistidi, Philonidi, Ladæ, Polymnestori, Philippidi: visus Straboni, Callicrati, Mirmecidæ [65]: memoriæ Cyro, L. Scipioni, Cineæ, Mitridati [66].

Ac tandem ingenii; vnde potuerunt erigere obeliscos [67], atque pyramides Agyptii Reges [68], mausoleum Artemisia [69]; sphingem Amasis [70], colossum Rhodi Chares Lindius [71]; columnas Traianus præcipuè, & Antoninus [72];

Condere muros Babylonis amplissimæ Se-

myramis,*quæ capta cum esset ab hostibus, ferunt partem aliquam eius ciuitatis tertia die nondum aliquid sensisse* 73; pensilem Thebarum vrbem *ambitiosa menium strue, & portarum centum quondam aditibus celebrem* Busyris 74.

Templum Hierosolymæ Salomon 75, Dianæ Ephesiæ Chersiphon Architectus *ducentis viginti annis factum a tota Asia*,eius *longitudo* ccccxxv. *pedum, latitudo ducentorum viginti: columnæ centum viginti septem à singulisRegibus factæ, quadraginta pedum altitudine: ex ijs triginta septem celatæ, vna à Scopa* 76; Pantheon Agrippa *velut regionem teretem speciosa celsitudine fornicatam,elatisque vertice scansili suggestus Consulum,& priorum Principum imitamenta portantes* 77: Pacis Vespasianus *pulcherrima operum, quæ vnquam* 78; Labyrinthos, Ægypti Psammetichus, Cretæ Dædalus, Lemni Zuilus, Rholus, & Theodorus, Etruriæ, Porsena Rex 79;

Theatrum Pompeius, Marcellus, ac præcipuè Scaurus, Curioque, quorum primus *fecit in ædilitate sua opus maximum omnium,quæ humana manu facta,non temporaria mora; verùm etiam æternitatis destinatione. Scena ei triplex in altitudine* ccclx. *columnarum: ima pars scenæ è marmore fuit: media è vitro inaudito etiam postea genere luxuriæ: summa tabulis inauratis columnæ:*

imæ

imæ duodequadragenum pedum. Signa ærea inter columnas fuerunt tria millia numero: cauea ipsa cepit hominum lxxx *millia. Sed & reliquus apparatus tantus Attalica veste, tabulis pictis, cæteroque choragio fuit; vt in Tusculanam villam reportatis quæ superfuerant quotidiani vsus deliciis, incensa villa ab iratis seruis crematetur ad* H S *millies.* Alter verò *theatra duo iuxtà fecit amplissima è ligno cardinum singulorum versatili suspensa libramento; in quibus vtrisque antemeridiano ludorum spectaculo edito inter se auersis; ne inuicem obstreperent scenæ, & repentè circumactis, vt contra starent: postremo iam die descendentibus tabulis, & cornibus inter se coeuntibus faciebat Amphitheatrum, & gladiatorum spectacula edebat, ipsum magis auctoratum Populum Romanum circumferens* 80.

Cloacam maximam Tarquinius Priscus *operum omnium dictu maximum, suffossis montibus, & vrbe pensili, subterque nauigata* 81. Aquæductus Marcius, Agrippa, Claudius, quorum causa *si quis diligentius æstimauerit aquarum abundantiam in publico, balneis, piscinis, domibus, euripis, hortis, suburbanis, villis, spatioque aduenientis, extructos arcus, montes perfossos, conualles æquatas, fatebitur nihil magis mirandum fuisse in toto orbe terarum* 82.

Thermas, & *lauacra in modum prouinciarum*

extructa Agrippa, Nero, Titus, Traianus, Antoninus, Alexander, Commodus, Septimius, Diocletianus, Decius, Constantinus [83].

Naues Ptolemæus, Hieron [84], atque Caligula, qui *fabricauit, & de cedris liburnicas gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum, & porticuum, & tricliniorum laxitate; magnaque etiam vitium, & pomiferarum arborum varietate; quibus discumbens de die inter choros, & symphonias litora Campaniæ peragraret* [85].

Pontes Xerses, *qui non sine admiratione Hellespontum contabulauit* [86]; Caligula, qui *Baiarum medium interuallum, & Puteolanas moles, trium millium, & sexcentorum ferè passuum ponte coniunxit; & contractis vndique onerarijs nauibus, ordine duplici ad anchoras collocatis; superiectoque aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem vltro citroque commeauit, biduo continenti: primo die phalerato equo, insignisque quercica corona, & securi, & cetra, & gladio, aureaque clamyde: postridiè quadrigario habitu, curriculoque biiugi famosorum equorum, præferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus, comitante Prætorianorum agmine, & in essedis cohorti amicorum* [87], atque Traianus, qui *lapideum pontem in Istro fecit*

opus sanè mirandum, & maximè memorabile, cui cætera illius opera vix adæquare possis. Viginti sunt ex quadrato lapide pilæ, quarum altitudo centum, & quinquaginta pedum, præter fundamenta, habetur: latitudo sexaginta pedes continet; distant inter se centum septuaginta pedibus; fornicibus verò coniunguntur: impensa profectò ingens, & vix credibilis. Sed illud mirari conuenit quanam ratione, & quibus viribus, quoue artificio in illa gurgitum altitudine, tamque præcipiti fluuio, tùm singulæ columnæ extrui valuerint, tantarumque molium fundamenta stabiliri, sed & vada limosa erant, neque amnis aliò auerti poterat 88. Naumachiam, Cæsar, Octauianus, Claudius, Nero, Domitianus 89, *Cizici delubrum* alter, ***in quo filum aureum commissuris commissum omnibus politi lapidis subiecit artifex*** 90. *Hepthaphoron* alius, *seu porticum Olimpiæ, vbi arte mirabili septiès vox reddebatur* 91. Quidã *ædificium amplum sinè ferreo clauo ità dispostia consignatione; vt eximerentur trabes sinè fulturis, ac reponerentur: quod item Romæ in ponte Sublicio religiosum fuit, postquam Coclite Horatio defendente egrè reuulsus est* 62. *Titus Amphitheatri molem solidatã lapidis Tiburtini compage, ad cuius summitatem egrè visio humana conscendit* 93. Forum Tarquinius Priscus, Iulius, Augustus, Nerua, ac præcipuè Traianus ***singularem sub omni***
Cælo

Cælo sui fori *structuram, vt opinamur, etiam Numinum assensione mirabilem* 94. Aggeris *vastum spatium*, & *substructiones insanas Capitolij* Tarquinius 95: ArcusS.P.Q.R. Ducibus suis, & Imperatoribus 96: Bibliothecas Ptolemęus Alexandriæ 97, Eumenes Pergami 98; Augustus, Paulus, Vlpius, Marcellus, similesq; Romę 99: Basilicā Iulius Cæsar 100: Molem Adrianus 101: Domum Regiam Cyrus 102, auream Nero, *cuius vestibulum fuit, in quo Colossus centum viginti pedum staret ipsius effigie; tanta laxitas, vt porticus triplices milliarias haberet: item stagnum maris instar circumseptum ædificijs ad vrbium speciem. Rura insuper aruis, atque viretis, & pascuis, siluisque, varia cum multitudine omnis generis pecudum, ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis, vnionumque conchis erant. Cænationes laqueatę tabulis eburneis versatilibus; vt flores ex fistulis, & vnguenta desuper spargerentur. Præcipua cænationis rotunda, quæ perpetuò diebus, ac noctibus, vice mundi, circumageretur: balineæ marinis, & Albulis fluentes aquis* 103:

Sternere vias Appius, Æmilius, Flaminius 104: impossibilia quoque tentare Ptolemæus fossa à Nilo ad mare rubrum 105; Nero Isthmi fossione 106; vnione Tigris, & Euphratis Traianus; Vetus *Mosellam*, atque *Ararim*

facta inter vtrumque fossa connectere, vt sublatis itinerum difficultatibus nauigabilia inter se occidentis, septentrionisque littora fierent [107]: atque promittere se statuam ex Athomonte statuturũ Alexandro Stasicrates [108]. Breuiter *nihil tàm efficere concupiscere, quàm quod posse effici negaretur. Iactæ itaque moles infesto, ac profundo mari; excisæ rupes durissimi silicis, & campi montibus aggere æquati, & complanata fossuris montium iuga, incredibili quidem celeritate: cum moræ culpa capite lueretur.* [109]

Eiusdem ingenii celebritate valuit talem Gnidis sculpere Venerem Praxiteles: vt vsque ad incestum commouerit adolescentem [110]: talem bonæ Fortunæ statuam Anonimus ad Pritaneum, vt iuuenis impotens eam, quã deperibat, ab Atheniensibus obtinendi, eius inter amplexus expirauerit [111]: talem Buculam Dædalus, vt eam Taurus inscendere non dubitauerit [112]: ac Mirõ; vt boatu, quasi dicã intelligibili, exclamauerit apud Ausoniũ [113]:

Bucula sum Cælo genitoris facta Mironis
Ærea; nec factam me puto, sed genitam.
Sic me taurus init: sic proxima bucula mugit:
Sic vitulus sitiens vbera nostra petit.
Miraris quod fallo gregem? gregis ipse magister
Inter pascentes me numerare solet.

Tales Zeuxis vuas, vt volucres: tales equos

Apelles, vt bruta: Parrhasius talem lintheum, vt Zeuxim falleret: talesque hic Hoplitides, vt eorum *alter in certamine ità decurrens sudare videretur, alter arma deponens anhelare sentiretur* 114; idemque vetulæ deformitatem ità coloribus delineauit, vt effusum prorumpens in risum animam efflauerit 115: talem Ialisum Protogenes, vt Rhodum ab incendio tueretur 116: talem Venerem Apelles Anadyomene, vt eius inferiorem partem corruptam qui reficeret non potuerit reperiri 117; talemq; Venerẽ Cois inchoatã reliquerit, *vt qui succederet operi ad præscripta lineamenta inuentus non esset*; talem Alexandrum fulmen tenentem, vt eius *digiti eminere viderẽtur, ac fulmen extra tabulam esse* 118. Ita pinxit Aristides Thebanus, vt vnam eius tabulam centum talentis fuerit Rex Attalus licitatus 119: ità Timochares, vt eius Medeam, & Aiacẽ octoginta emerit Cęsar: ità Bularchus, *vt Candaules picturã Magnetum exitij mediocris spatij pari rependerit auro* 120: ità Apelles, *vt manu pretium tabulæ Alexandri in nũmo aureo mensura acceperit, non numero* 121.

Eodem sic tandem excelluit Pseusippus, vt eius pauculos libros tribus talentis emerit Aristoteles 122: ità idem Stagirita, vt octoginta talenta pro historia animalium fuerint

ei

ei numerata [123]: adeò Isocrates, vt viginti talentis vnam vendiderit orationem [124]: adeò Pindarus, vt etiam mortuus familiam, & Penates conseruauerit suos [125]: adeò Thucydides, vt ipsum Athenienses ad historiam scribendam ab exilio reuocauerint [126]: adeò Menander, vt ab Ægypti, & Macedoniæ Regibus fuerit solemni accitus legatione: adeò Posidonius, vt Pompeius bello Mithridatico eius domum intraturus *fores percuti de more à lictore vetuerit, & fasces lictorios eius ianua submiserit* [127]: adeò Plinius auunculus, vt collectanea sua quadringentis millibus nummũ vendere noluerit [128]: adeò Virgilius, vt viginti duobus compositis versibus sexti Æneidos dena sextertia pro singulis acceperit [129], vt ipse *Populus auditis eius in theatro versibus surrexerit vniuersus, & fortè præsentem, spectantemque fuerit veneratus sic quasi Augustum* [130], eiusque *D. Augustus carmina cremari contra testamenti eius verecundiam vetuerit* [131]: ità Sophocles, Euripides, Eschilusque vt eorum tantùm exemplarium descriptio Atheniensibus annonæ penuriam ademerit [132]: adeò Homerus, vt eius Ilias viatici fuerir instar Alexandro [133], cui retinendæ auream, prætiosissimamq: Darij Pyxidem consecrauit [134]; vtque, pro eo sibi vindicando, septem Vr-

bes contenderint [135].

Eodē ità Titus Liuius excelluit; vt eius ſolo nomine,& gloria potius,quâm Romanæ vrbis ſplendore commotus fuerit Gaditanus,vt Romam pergeret [136]: Ità ſcripſit Pōpilius Andronicus Grammaticus; *vt coactus* fuerit *præcipuum illud opuſculum annalium elēchorum ſedecim millibus nummùm cuidam vendere* [137]:Eodem Rēmius Palemon agros adeò coluit, *vt vitem manu eius inſtitutam ſatis conſtet trecenta quinquaginta vaſa edidiſſe* [138]. Delitijs ita valuit Gallienus,qui verè *cubicula de roſis fecit; de pomis caſtella compoſuit; vuas triennio ſeruauit, hyeme ſumma melones exhibuit; muſtum quemadmodum toto anno ſeruaretur edocuit; ficus virides, & poma ex arboribus recentia alienis menſibus præbuit; mantilibus aureis ſemper ſtrauit; gemmata vaſa fecit* [139]. Eodem Callicrates *ex ebore quadrigam, & alia tàm parua fecit, vt partes earum diſcerni non poſſent* [140]. Mirmecides aliam *ex ebore quadrigam fecit,quā cum agitatore ſuo muſca contexit, & nauem,quā apicula pennis abſcondit* [141], amboquè in ſeſamo diſtichō elegeium literis aureis in ſcripſerunt [142]: alter in nuce incluſit Iliada Homeri [143].Eodē potuit Medorū Regina ſtruere Pōtem ſubaquaneum ſubter Euphratem [144]; numero carentis arenæ menſuram Thales inueni-

uenire 145, sibi opes pro arbitrio cumulare 146, ac flumen Halym Creso transituro diuertere 147; Xerses Athos montem velificare 148; ac Cirus Gindũ amplissimum amnem exinanire cuniculis 149.

O inuenta maiorũ, ò exquisita prudentiũ 150!
Ah si nostra ætas diminuta non esset, tuque veneranda Vetustas perfectè noscereris; scirent Iurisconsulti quid essent leges duodecim tabularum, & haberent in ijs totius iuris fõtem, & fundamentum, atque in tenui libello bibliothecam 151; ac iura antiqua à Triboniano omissa, si extarent, in vsum hodiè pleraque reuocari possent 152: scirent Mathesis periti speculo classem incendere 153; vitro cœlum includere, vel cõcauo ęre similitudinem mundi, ac figuram machinari 154. nouissentque instrumẽtum à Leone compositum, quod Byzantij repræsentabat quidquid in Syria gerebatur 155: scirent medici, vt antiquitùs, vnguentis integra corpora, non modò in nonum diem ad funus, sed in perpetuũ conseruare 156: vt Britanni veteres, certum cibi genus parare ad omnia, quem qui ceperint quanta est vnius fabę magnitudo minimè esurire, aut sitire solent 157: vt Seruius podagræ mederi, qui *morbi impatiens, veneno sibi perunxit pedes, & enecuit, itàvt parte ea cor-*

poris quasi præmortua vixerit [158]: vt Æsculapius herba mortuos ad vitam reuocare [159]: veratrũ ægrorum morbis vtiliter præparare [160]: scirent Physici, vt Pherecydes, aqua ex puteo degustata post diem tertium terremotum futurum prædicere [161]; Hipparchum imitari, qui tempore Neronis in theatro sedens ex caprina pelle, quam ferebat, quòd futuram tempestatem pronunciasset, tanta Neroni admirationẽ mouit; vt ille Bithyniæ Nicaẽsibus gratulatus fuerit, quod Hipparchum suum ciuem haberent; atque Anaxagorãm, qui sereno cęlo pellicea indutus veste pluuiã, quæ mox euenit, expectauit Olimpię; prædixit stabilem alioqui domum breui ruituram: statum diem nocturna obscuritate vitandum, ac lapidem circa Aegos fluuium è Cælo casurum [162]: scirent Astrorum scientia freti ventura designare [163]; scirent Artifices vitrum ductile reddere [164]; nutantia erigere ædificia, aliòque trasferre: nam æuo Tiberij architectus *maximam porticum iacentem, & inclinatam lana, & centonibus circumdatam, funibus, & machinis multorumque hominum manibus admotis, in pristinum restituit firmam, & rectam*: atque Hadrianus *ædem Bonæ Deæ, & Colossum stãtem, atque suspensum transtulit per Demetrianum architectum de eo loco, in quo nunc templum Vrbis*

bis est, ingenti molimine ità, vt operi viginti quatuor elephantos exhiberet [165]; lanas purpura colorare [166]; vestem incombustibilem ex albestino componere [167]; perpetua luce fruitura accendere elychinia. [168]; volatu per aera ferri [169]; columbæ inanimi vitalem quasi spiritum infundere [170]; tauros ludis aptos [171]; elephantos funambulos [172]; *pueros primæ teneritudinis, quasi pisciculos natantes* [173], atque in ima perrica luctantes exhibere [174]; canem cæcum qui stans in turba suos cuique annulos reddat, & adulteros, pregnantesque indicet [175]; scirēt hodie chirosophi sola manus sapientia integras actiones representare; *nam constat contendere* Ciceronem cum Roscio *histrione solitum, vtrum genere ille sæpiùs eandem sententiam varijs gestibus efficeret, an ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronunciaret, quæ res ad hanc artis suæ fiduciam Roscium abstraxit, vt librum conscriberet, quo eloquentiā cum histrionia compararet* [176]: scirent Tragedi ad pietatem commouere Tyramnos [177]: scirent sagittarij, vt Aster Methonius Philippo, hostem vulnerare, cuius nomen, & locum vulneris iaculo prius insculpserant [178]; vt Domitianus *ex industria quarumdam ferarum currentium capita ità figere, vt duobus ictibus quasi cornua efficerent* [179]; atque in pueri *procul stā-*

tis, prabentisque pro scopulo dispansam dextere manus palmam, sagittas tanta arte dirigere; vt omnes per interualla digitorum innocua euaderent [180]; ipsasque muscas cõfigere [181]; ebrij etiam animatum scopum tangere, vt Cambyses [182]: ac tãde m̃ commodum imitari, cuius ità esse certa manus dicebatur; vt, quodcumque destinaret iaculo, vel sagittaue, contingeret [183]; scirent Amanuenses notis quibusdam orationum flumina cohercere [184]; scirent musici probos, ac generosos mores inducere mentibus, ac conseruare [185]; seditiones cohercere, vt Therpander apud Lacedemonios; pestilentiæ mederi, vt Thaletas Cretensis [186]; Deorum iras cõpescere [187]; Delphinos ad suam pertrahere incolumitatem, vt Arion [188]; lyra Dæmones exturbare [189]; iram excitare, mox reprimere [190]; atque vt ità dicam

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet [191].

Postremò tot Heroum frueremur voluminibus, quæ, aut omnino perDImus, aut corrosa, corruptaque veneramur [192].

Te depereũte decessit Assiriis, Medis, Persis, Macedonibusque potentia; Romanis quoque imperium, libertas ipsa defecere [193]; Te derelicta nescierunt minus Vetusti ea, quæ re-

cen-

centiores, mea quidem sENTia [194], reduxisse potius gloriari debent, quàm introduxisse: constat enim, inter cætera, antiquitùs extitisse, Typographiam apud Indos, aut Sinas [195], Italósque vetustos [196]; Tormenta bellica apud Græcos [197], penes quos de metallicis machinis scripsit Arato Lampsacenus [198], Sinas [199], atque Romanos [200], Telescopiũ apud Aegyptios [201], Græcos [202], atque Romanos [203].

Hinc noua sydera, vel prius cognita ab Assirijs, qui *per planitiẽ, magnitudinemq; Regionum, quas incolebant, ac cælum ex omni parte patens, atque opertum intuerentur*; *traiectiones, motusque Stellarum obseruauerunt* [204]; ab Aegyptijs, & Babilonijs, *qui in camporum patentium æquoribus habitantes; cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi Cæli officere posset: omnem curam in syderum cognitione posuerunt* [205]; vel nouitèr hominibus exhibita, siuè per omnipotentiam Dei, siuè per opportunas quarumdam cæli partium interpositiones; siuè per motuum inæqualitatem remotiora nobis approximantem, quæ peritiam mathematicorũ vincũt, ratiocinationemq; subterfugiunt [206]; quod sicuti vitio Prisci, sic neque est gloriæ præsentis æui tribuendum.

Nouus orbis cognitus, vel ab Aegyp-

tijs: nam noui Orbis incolæ in suis sacrificijs, Deorunque cultu Aegyptiorum veterum ritus in hũc vsque diẽ adhuc conseruant 207; vel à Rege, vt aiunt Salomone 208; vel à Cartaginensibus, qui insulam magnam plurium dierum itinere distantem à terra destruxerũt 209; vel à Seboso, qui affirmat *vltra Gorgonas Hesperidum insulas dierum quadraginta nauigatione in intimos maris sinus recessisse* 210; vel à Platone in Atlantidis insulis 211; vel à Sileno, qui Midæ retulit Europam, Asiã, & Libyam insulas esse, continentem vnicum extra hunc mundum existere 212; vel à Democrito, Epicuro, Metrodoro, & similibus in pluralitate mundorum 213; vel à Poetis in suis doctissimis enigmatibus Inferni, Elysiorum, Deornm relegationis a Cęlo, Vlissis nauigationis triennalis 214; vel a Romanis, Virgilio præcipuè, atq; Seneca 215; multò magis quià aureus nummus vetustissimus, continens Augusti laureatam effigiem, in Insula Iamaica refossus est 216, ac tandẽ ab aliquo ex ijsdem Apostolis: nam *in omnem terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum* 217.

Pyxis nautica ab Homero allegoricè descripta *natanti in Insula* Æoli, *quam totam circundat murus ferreus infragilis; leuis verò circũ-*

cũ currit petra [218], cõſtat Antiquorũ in vſu fuiſſe [219]; Horologia à Vitruuio deducta, vel ab Archimede, vel à Hierone [220], veterum in vſu Romanorum [221] cætera tandem admiranda, vel ab eodem Archimede, vel a Demetrio, qui Poliorcetes dictus [222]. *Quid* enim *non tentauere homines, quorum natura nouitatis eſt auida* [223]? quid *tempus edax rerum* non conſumpſit [224]? Latent omninò Aſsyriorum, Aegyptiorum, Medorum, ac Perſarum inuenta; *Priſca Romanorum geſta corrupta, vt Polybius tradit, confuſiſque commentarijs multa rerum obſcuritate inuoluta ſunt* [225]. Fragmentis, atq; indicijs noſcimus, vt noſcimus, Antiquitatem. An ſi Caligula VirgilI, ac T. LiuI ſcripta, imagineſque penitùs, vt decreuerat, ſubſtuliſſet [226], nunquam in rerum natura fuiſſe dicendũ eſſet? an quia dixere *Antipodas dari nulla ratione credendum eſſe* [227], dicendum eſt aduerſis homines nos non vrgere veſtigijs [228]? an non redeunt Cælorum configurationes res corrumpentes, ac reproducentes aſſiduè [229]? *Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt. Nihil ſub ſole nouum; nec valet quiſquam dicere, ecce hoc recens eſt: iam enim præceſſit in ſæculis quæ fuerunt ante nos. Non eſt priorum memoria, ſed nec eorum quidem, quæ poſtea futura ſunt,*

erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo 230. Hinc forsitan nostrum sciRecordari esse inquit Plato 231, ac propterea Mercurius dictus est non inuentor, sed *reparator artium multarum* 232, vt vesanam præteream animarum transmigrationem 233; vnde posset earundem rerum reproductio consurgere.

Esto aliquis, qui pro suo, nimis religiosus, æuo ad necem vsque decertet; an propriam asserentibus commoditatem credendum est 234; cum pluris quisque æstimet res suas, quã valeant 235? An viri defuere grauissimi, qui suũ veteribus ęuũ non sũt ausi cõparare 236?

An' vexillo gloriosus adscribet suo, muscã Regiomontani, quæ ferrea, ab artificis manu spontè auolans, ad omnium conuiuarum orbes, calicesque diuertere, & indè, ceù fessa, postliminio ad herilem manum reuolare, positisque alis requiescere condidicerat 237? An' cocleas, & testudines ferreas, quæ pro minulis ceruicibus, & pedum palmulis scientèr è scuti tegmine prolatis, terram vltrò, citroque perambularunt, & sicubi obex occurrebat, priùs sanè, quàm in illum impingerentur, tempore diuertere, vltròque cedere nullo rectoris imperio consueuerunt 238? An' Carlo V. Norimbergam aduentanti Aquilam fabrefactam, quæ obuiam sese libra-

tis

tis alis in aerem sustulit, longoque interuallo subeuntem comitata, ad Vrbis vsque portas sublimis perpetuo volatu deduxit 239? An à Veneto aurifice eidem Carolo V. dono tradita, annulum aureum, qui indicio, & sonitu prodebat horas; nauiculam, in qua cuncta, quæ intus erant mouebantur; ac ludum Palamediacum cum omnibus tesseris, quæ in paruo osse cerasi includebantur? An loricam ex vno, eodemque ligno mutuis cathenulis contextam, quam quindennio fabrefactam dono dedit artifex Matthiæ Regi Hungariæ? An baculum cubitalem, è quo pédebant tres cathenæ, quarum quælibet longitudinem habebat trium brachiorum, & in fine ligneum cocleare, quæ vniuersa ex eodem ligno perfecta damnatus perpetuo carceri offerens Io: Galeatio Vicecomiti meruit libertatẽ 240? An ensẽ, qui in hastã formabatur, manũque rostratã aptã cõprehẽdere furis manũ incrumena 241? An pulicẽ tenuissima alligatũ cathena 242? An Cælũ vitreũ Saporis Regis, cui pedibus superbè insistebat, cũ sederet pro Tribunali 243? An Cælũ argẽteũ ab Imperatore Ferdinando Bizãtium ad Solimanũ missum 244? An' Pontem Farnesianum, nauesque Antuerpienses 245? *Quis enim prouocatus nunc ad facta maiorum non inertissimus,*

quis quoque ad verba non infantissimus erit 246 ?
De his, quæ ad notitiam peruenere nostram loquor. Quid si perfecta vetustarum rerum, Romanarum præcipuè cognitione fruere- mur ? Nam *Constantius Imperator Romam ve- niens, cum spectasset Iouis Tarpeij delubra, La- uacra, Amphitheatri molem, Pantheon, Vrbis templum, forumque Pacis, & Pompei theatrum, & Odeum, & Stadium, Traiani forum, aliaque de- cora Vrbis æternæ, hærebat attonitus. Multis igi- tur cum stupore visis horrendo, Imperator de fa- ma querebatur vt inualida, vel maligna, quòd augens omnia semper in maius, erga hæc explican- da, quæ Romæ sunt obsolescit* 247.

I nunc, & aude, somnia recentis æui connumerare, videlicet; lapidem, quo gestans redditur inuisibilis 248; os animalis Sionij, quod Cabim Incolæ vocant, gestatum, san- guinē è vulneribus fluere non sinens 249; so- lo hominis obtutu specula minutim confra- cta; accipitres etiam ad prædam enixè volā- tes ad terram deductos 250; lynceos homi- nes abditissima in subterraneis visu penetrā- tes: aquarum nempè venas, metalla, thesau- rosque 251; magni caput Alberti vocem ar- tificiosè profundens 252; cicurationem tauri, qui dicebatur D. Marci 253; vnguen- tum armarium 254; motum perpetuum 255,
cir-

circuli quadraturam [256]; artificialem hominis, seù chimicam creationem [257]; lapidem Philosophorum [258], & innumera huius generis alia [259]. *Quæ est igitur ista calliditas, res Vetustate robustas calumniando velle peruertere* [260]?

Profectò contingit ei, nobisque quod Virgilio, qui inquit.

Vrbem, quam dicunt Romam Melibee putaui,
Stultus ego huic nostræ similē, quò sapè solemus
Pastores ouium teneros depellere fœtus,
Sic canibus catulos similes, sic matribus hędos
Noram, sic paruis componere magna solebam
Verùm hęc tantùm alias supereminet vrbes,
Quantū lenta solēt inter viburna cupressi [265].

Non veritatis impulsu; sed vitio, aut imperitia generis humani, siuè

Fraternis odÿs quidquid negat alter, & alter
Annuimus [262].

Propterea neque sensum euidentem agnoscimus; nec rationem intelligimus, qua cogimur proprij ruboris encausto confirmare Vetustatem nostro æuo præferendam; vel quià *virtutes artium multarum seculis potiùs priscis seculorum rector ingenuit, quę per ętatem mundi iam senescentis, lassatis veluti seminibus emedullata, parùm aliquid hoc tempore in quibuscumque, atque id in paucis mirandum, ac memorabile ostentat* [63]. Namquè ætates, & interi-

tus, vt Imperijs [264], ædificijs [265], hominibus [266], brutis [267], legibus, ipsis [268], sic æuo assignantur [269].

Vel quia *ad deteriora faciles sumus: quia nec dux potest, nec comes deesse; & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit*: propterea *omne tempus* Clodios, *non omne* Catones *feret* [270].

Vel *publica circa bonas artes socordia*, vel quia *externæ superstitiones inualuerunt* [271].

Vel quia magnorum occasio facinorum defecit, maximis imperijs in plures partes diuisis, ac violentijs armorum excussa virtute: *crescit enim cum amplitudine rerum vis ingenij* [272].

Vel quia *pecuniæ cupiditas hæc tropica fecit: priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. Itaque herculè herbarum omnium succos Democritus expressit; & ne lapidum, virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumen excelsissimi montis conscendit, vt Astrorum Cælique motus deprehenderet; & Crysippus, ut ad inuentionē sufficeret, ter elleboro animum detersit. Verum, vt ad Plastes conuertar, Lysippum statuæ vnius lineamētis inhærentē inopia extinxit; & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehendit,* non

non inuenit heredem: at nos vino, scortisque demersi, ne paratas quidem artes auemus cognoscere, sed accusatores Antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Vbi est Dialectica? vbi Astronomia? vbi sapientiæ consultissima via? quis vnquam venit in templum, & votum fecit si ad eloquentiam peruenisset? Quis si Philosophię fontem attigisset? ac ne bonā quidem mentem, aut bonā valetudinem petunt, sed statim antequam limen Capitolij tangāt alius donū promittit si propinquū diuitem extulerit, alius si thesaurum effoderit, alius si ad trecenties sextertium saluus peruenerit. Ipse Senatus recti, bonique pręceptor mille pondo auri Capitolio promittere solet, & ne quis dubitet pecuniam cōcupiscere, Iouem quoque peculio exorat. Noli ergò mirari si pictura deficit, cum omnibus dijs, hominibus formosior videatur massa auri, quā quicquid Apelles, Phidiasque Gręculi delirantes, fecerunt 273.

Vel quia, *vbi pro labore desidia, pro continentia, & æquitate libido, atque superbia inuasere, fortuna simul cū moribus immutantur* 274.

Ob id Cicero *Ego* inquit *nobilium vita, victuquè mutato, mores mutari Ciuitatum puto: quo periculosiùs de Republica merentes vitiosi Principes; quòd non solùm vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in Ciuitatem* 275.

Hinc Plutarcus *Probatum hactenus*, inquit,

esse arbitror non inscitia, ignorantiaque, sed consultò abstinuisse Veteres à prefractis moribus, languidisque canticis, & modis : sed quid hoc mirandum est, cum multa in vita humana instituta videamus exoleuisse, sublato eorum vsu, non imperitia; verùm spontè, atque consultò reiecta: quum animaduersum, perspectumque foret aliquibus in rebus, contra officium decorumque fieri 276.

Propterea ait Quintilianus *Quis enim ignorat, & eloquentiam, & cæteras artes desciuisse ab ista vetere gloria, non inopia hominum, sed desidia iuuentutis, & negligentia parentum, & inscientia præcipientium, & obliuione moris antiqui? quę mala primùm in vrbe nata, mox per Italiam fusa, iam in Prouincias manant; quamquam nostra nobis notiora sunt. Ego de vrbe, & his proprijs, ac vernaculis vitijs loquar, quæ natos statim excipiunt, & per singulos ætatis gradus cumulantur, si prius de seueritate, ac disciplina maiorum circa educandos, formandosque liberos pauca prædixero. Iam primùm suus cuique filius ex casta parente natus non in cella emptæ nutricis, sed gremio, ac sinu matris educabatur, cuius pręcipua laus erat tueri domum, & inseruire liberis. Eligebatur autem aliqua maior natu propinqua, cuius probatis, spectatisque moribus omnis cuiuspiam familiæ suboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat, quod turpe dictu, neque facere*

quod

quod inhonestum factu videretur, ac non studia modò, curasque, sed remissiones etiam lususque puerorum sanctitate quadam, ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Graccorum, sic Aureliam Cæsaris, sic Attiam Augusti matrem præfuisse educationibus, ac produxisse Principes liberos accepimus. Quæ disciplina, & seueritas eo pertinebat, vt sincera, & integra, & nullis prauitatibus detorta uniuscuiusque natura, toto statim pectore ariperet artes honestas; & siuè ad rem militarem, siuè ad iuris scientiam, siuè ad eloquentiæ studium inclinasset, id solum ageret, id vninersum hauriret. At nunc natus infans delegatur Græculæ alicui ancillæ, cui adiungitur vnus, aut alter ex omnibus seruis plerumque vilissimus, nec cuiquam serio ministerio accommodatus. Horum *fabulis, & erroribus teneri statim, ac rudes animi imbuuntur.* Nec *quisquam in tota domo pensi habet quid coram infante Domino, aut dicat, aut faciat, quando etiam ipsi* Parentes, *nec probitati, nec modestiæ paruulos assuefaciunt; sed lasciuiæ, & libertati, per quæ paulatim impudentia irrepit, & sui, alienique contemptus.* Iam *verò propria, & peculiaria huius vrbis vitia penè in vtero matris concipi mihi videntur, histrionalis fauor, & gladiatorum, equorumque studia, quibus occupatus, & obsessus animus, quantulum loci bonis artibus reliquit? Quo-*

tum quemquè inueneris, qui domi quidquam aliud loquatur? quos alios adolescentulorum sermones excipimus, si quando auditoria intrauimus? nec Praeceptores quidem vllas crebriores cum auditoribus suis fabulas habent: colligunt enim discipulos non seueritate disciplinae, nec ingenij experimento, sed ambitione salutantium, sed illecebris adulationis. Transeo prima discentiū elementa, in quibus & ipsis parùm elaboratur, nec in auctoribus cognoscendis, nec in euoluenda Antiquitate, nec in notitia, vel rerum, vel hominum, vel temporum satis opera insumitur: sed expetuntur quos Rethoras vocant, quorum professio quando primùm in hanc vrbem introducta sit, quamquā nullam apud maiores nostros auctoritatem habuit, statim docuero 277.

----Sic omnia fatis
In peius ruere, et retrò sublapsa referri
Non aliter quā qui aduerso vix flumine lembū,
Remigijs subigit, si brachia fortè remittit,
Atque illum in praeceps prono rapit alueus amne 278.

Hæc omnia, quam nostro excreuerint æuo, nemo est, qui non videat, quo scriptores amplissimi, vel amissi, vel corrupti, vel diminuti, vel suppositi; vnde veterum prodit obscuritas, hinc difficultas, pudor addiscendi, ac sapientium despectus 279.

O quam

O quam foret delectabile videre ludorum solemnitates, scenarum magnificentiam, delicias thermarum, sumptuosas munerum editiones, triumphi maiestatem, ac sacrosanctam Apotheosis celebritatem; vnde non miror trium maximorum desiderio flagrasse Diuum Augustinum, videndi nempè Christum resurgentem, Paulum prædicantem, ac Romam triumphantem [280].

---

1 *Ælian.de var.hist.lib.8.c.51. Ouid.met.15. vers.*cuncta fluūt.*Senec.de consol.ad Helu. cap.7.* 2 *Flor.lib.1.hist.in princ.* 3 *Horat.carm. lib.3. od.6.in fin.Flau.Iof.ant.iudaic.lib.1.c.2.ibi.* dum posterior quisque fit deterior.*Homer.odiss.lib.2. vers.276. Iuuen.sat.15. vers.*Terra malos homines nunc educat, atque pusillos. 4 *Plin. lib.6.epist.21.* 5 *Sidon.Apollin. lib.8. epist.* 11. 6 *Vell.Paterc.lib.2.* 7 *Quintil.in dialog.orator. Martial.lib.2.ep.71.lib.8.ep.69.Horat. lib.2.ep.1.* 8 *Genes. per tot. D.Augustin.de ciuit.Dei lib.15. c.9.Iof.ant.iudaic.lib.1.c.3. vers.* nec est cur aliquis præsentem vitam, *Plin.lib.7. c.48. Rauis. Text. in officin. histor. tit.* qui diù vixerunt. 9 *Iuuen. sat.15.vers.*tela nec hunc lapidem.*Solin. polyhist.c.4.* 10 *Arnob. adu. gent. lib.2. fol.83.* 11 *Plut.de placit.philos.lib.5.cap.27.* 12 *Sidon.*

Apoll.lib.8.ep.6. [13] *Io.Chrisost. homil.*10. *ep. ad Thimot.Petr.sat.vers.* Nemo cælum putat, nemoiusiuran.&c. *Genebrard.præscript.lib.3.vers.* cum præsertim incidisse nos videam.*Dom. Segner in oper.fid.admirab.* [14] *Sen.lib.2.de ira c.12 & 13.* [15] *Virgil.Georgic.lib.2.* [16] *D. Ioann. Chrisosto.n.apud Buleng.de Theatr. lib.1 cap. 35.* [17] *Solin.Polist.cap.5.* [18] *Virgil.æneid lib. 7. in fin.simile apud Homer. Iliad. lib. 20. vers. 226.* [19] *Plut.de music.fol. 533. & per tot. Porta mag. nat.lib.20.c.7.* [20] *Athen.dipn. lib. 13. cap. 13. Guid.Panc.rer.mem.lib.1.tit.39.& 40.ibique Salmuth.* [21] *Psal.46.80.& 140. cum sim.* [22] *Iuuen.sat.10. vers.* credimus altos defecisse amnes,epotaq;flumina Medo prandente.*Herodot. lib.7.* [23] *Quintil.in Dial.orat.in princ.Io.Ludouic.Viues de caus.corrupt.art.lib.4.* [24] *Sueton. de Grammat.cap.3.* [25] *Sueton.ibid.cap.4. Viues de caus.corrupt.art.lib.2.* [26] *Viues de causis corrup. art.lib.5.* [27] *l.2.propè fin. ff. de orig. iur.* [28] *Viues de caus.corrupt.art.lib.7.* [29] *epist.86.*
[30] *Athen dypnos lib. 9. c. 27.* [31] *Suet.in Calig. c.37.* [32] *Dio, & Ziphil. de Ner.* [33] *Senec. ep. 90.* [34] *Flor.lib.3. cap.5. Valtur. de re milit. lib. 11.cap.12.f.m.319.* [35] *Flau.Iosf.bell.iud.lib.3. c.9.in fin.& lib.6.cap.7. propè med. Valtur. de re mil. lib. 10. c. vlt. fol.m. 265.* [36] *Tac. Annal. lib.2. Plin.lib.36.c.7. Iuuen.sat.15. vers.* dimidio magi-

magicæ resonant vbi Memnone chordæ. *Phylostrat.in Icon.*Paus*in Attic.Strab.lib.*17. *Lucian. in Philopseud & in Toxari.* 37 *Lamprid. in Heliogab.* 38 *Diod.Sic.lib.2.f mihi* 36. 39 *Spart. in Quieto fol.mihi* 160. 40 *Symmach. lib.* 1. *ep.* 23, 41 *Ælian. de var. hist.lib.* 13. *cap.* 22. 42 *Horat. carm.lib.*4. *od.* 2. 43 *in Prologo Casinæ.* 44 *Tacit. Annal.* 15. 45 *Tacit. hist.* 1. *I in sciu. doctr.lib.*4.*cap.*9. 46 *Symmac.lib.*10. *epist.* 24. *Franc Iuret ad Symmac.lib.*1.*ep.*23.*Sidon. Apoll. lib.*4.*ep.*17. *& lib.*5.*ep.*10.*lib.*8.*ep.*11. 47 *Plin. lib.*9.*cap.*35. *Macr.Saturn.lib.*3. *cap.* 17. *Athen. Dipnos lib.*4.*cap.*7. *Bud de Asse lib.* 3. 48 *Plin. lib.*6.*cap.*36. *Vitruu.lib.*7. *cap.*7. *Strabo lib.* 16. *Ælian. de hist anim. lib.* 7. *cap.* 34. *lib.* 15. *cap.* 10. *lib* 16. *cap.*1. *l.*1. *C.quæres ver. non poss. l.temperent* 4.*C.vest. holoser. l.*11. *l.sacr. affatus, C.diuers rescript.* §.*si tamen alienam* 19. *instit. de rer.diuis.l.*26.§. *proculus, ff.de acquir.rer. domin.* Guid. Pancir.*rer mem. lib.*1.*tit.*1 *ibique Salmuth.* 49 *l. sacri,C.diuers. rescript.* Pancir. *ibidem tit.* 2. *ibiq; Salmuth.* 50 Plin.*lib.*19.*c.*1. *Isid. Etinolog. lib.* 19. *cap.*27.*l.fin.*§. *species, ff. publican.* Panc. *ibidem tit.*5. 51 *l.fin.*§.*species, ff publican.*Panc. *d. lib* 1. *tit.*10.11. 12. *&* 13. *ibique Salmuth.* 52 *Plin.lib.*12.*cap.*19.*Solin.Polist.cap.*39. *&* 42. *Dioscor.lib.*1. *c.*13.*ibiq; Matthiol.d.*§. *species. Prouerb.c.*7.*vers.*17.*Panc.ibid. tit.*9. 53 *d.*§.*species.*

Dioscorid.lib 1 *cap* 18. *ibique Mattiol. Ios. histor: antiq.iudaic.lib.*8. *c.*2. *& lib.*15. *cap* 5. *Panc. ibidem tit.*12. 54 *Plin.lib.*37.*cap.*2. *Sen. lib.*7. *de benef. c.*9. *vers.* video murrhina pocula. *l. cum aurum in fin. ff. aur. arg leg. l.*3. *§. vitrea, ff murrhinis, l. vasa* 11. *ff. suppell. legat. Panc. ibidem tit.*7. 55 *Plin.lib.*36.*cap.*22. *l.quæsitum* 12.*§. si domus, & §. specularia, ff. fund instruc. l.*1. *C.excusat. tut. l.*10. *l.vlt. ff iur.immun. Panc.ibidem tit.*6. 56 *Plin.lib.*36.*cap.*26.*Panc.ibidem tit.*3. 57 *Plin.lib.*34.*cap.*2. *l.labeo* 45. *ff.contrah.empt. Panc ibidem tit.* 8. 58 *d. l. fin. § species. Panc. ibidem tit* 13. 59 *Plin. lib.*37.*cap.*1. 60 *vide Panc.d.lib.*1.*rer. mem. tit.*1. *vsque* 17. *ibique Salmuth.* 61 *Flau Ios. antiq iudaic. lib.*1. *cap.*3. *vers.* nec est cur aliquis præsentem vitam &c. *Iuuen. sat.*15. *vers.* Terra malos homines nunc educat, atque pusillos. *Solin. Polist. cap.*4. *Io. Boccacc.genealog. Deorum lib.*12.*c.*60. 62 *Plin. lib.*7.*c.*20.*Solin.cap.*3. *Aelian. de var.hist. lib.*12. *cap.*22. 63 *Quintilian. in dial. orat.* 64 *Plin. lib.*7.*cap.*25.28. *Solin.c.*5. 65 *Plin.lib.*7. *c.*25. *Maxim. lib* 1. *c.vlt. Solin. Polist. c.*5. 66 *Plin. lib.*7. *c.*24.*Solin c.*6. 67 *Plin.lib.*36.*cap.*9. *Ammian.lib.*17. *num.*3. *Panc ibid. tit.*31. 68 *Plin. lib.*36.*cap.*12.*Mart.de spect.ep.*1. *Panc.tit* 32. *Bellon obser.lib.*2.*c.*42.43.44. *Cassan. Cathal. gl. m. p.*13. *consid.* 74. *Cassiod. lib.*7. *ep.*15. 69 *Plin. lib.*

lib.36.c.5.Mart de spect.ep 1. *Gell.lib.*10. *cap.*58. *Cassiod.ibid.* 70 *Plin.lib.*36 *cap.* 12. *Panc. tit.* 32. 71 *Plin.lib.*34.*cap.*7. *Zonar.lib.*3. *Cassiod. lib.*7.*ep.*15. *Panc.ibid.tit.*32, 72 *Sex. Aur. vict. de reg.vrb.Dio in Traian Capitol. in Antonin. Ioseph Castalio de Columna triumphali Imperatoris Antonini.* 73 *Mart.d. epigr.*1.*Arist Polit.lib.*3. *c.*2.*Panc.d.tit.*32.*Cassiod. ibid.* 74 *Tacit.ann.*2. *Plin.lib.*36 *cap.*14.*Ammian. lib.*17. 75 *Reg.* 3. *cap.*5. & *seqq Ioseph hist.antiq. iudaic. lib.*7. *c.*2. & *bell.iudaic.lib.*6.*cap.*6. *Bud.de Asse lib.*4. *Cassan.cathal.gl.mundi p.*2.*consid.*62. 76 *Plin. lib.* 36 *c.*14.*Mart.de spect.epig.*1.*Cassiod.lib.*7.*ep.*15. *Liu.lib.*1.*c.*1.*Solin. c.*41. 77 *Plin.lib.*36. *c.*15. *Suet. in August. cap.* 19. 78 *Sueton. in Vespas. cap.*9.*Plin.d c.*15. 79 *Plin.lib.*36.*cap.*13. 80 *Plin.d.lib.*36.*cap.*15. *Bud. de Asse lib.*2.*fol.* 175. 81 *Plin.d.cap.*15. *Liu. lib.*1. *Strabo lib.* 5. *Marl. lib.*3. *Topograph. cap.*19. *Lips. admir.seu de magnit.vrb.lib.*3.*cap.*12. 82 *Plin.d.cap.*15. *Front. de aqueduct.* 83 *Sex aur.vict.de reg.vrb.* 84 *Athen dypnos.lib.*5 *cap.*6. & 7. 85 *Suet. in Calig. cap.* 37. *Bud. de Asse lib.*5.*fol.* 648. *vsque* 665. 86 *Suet.in* Calig. *c.*10. *Varr.de* L.L. *lib.* 6.*fol.*78.*Isocrat. in paneg. fol.* 100. *Mela lib.* 2. *cap.*1.*Plut.de consf.ad Apoll.fol.* 191. 87 *Suet. in Calig.c.*10. 88 *Dio in Traian.Tzezes chil.*1. *cap.*24.*Andr. Resendius de Traiani pont. descrip.*

Eriz. de numismat. antiq. f. 310. *in numism. Traian.* 26. *&* 51. *Æneas Vic. in numismat. eiusd.* 89 *Suet. in Cæs. c.* 39. 90 *Suet. c.* 43. 91 *Suet. c.* 22. 92 *Suet. c.* 12. 93 *Suet. c.* 4. 94 *Lips. admir. lib.* 3. *c.* 7. *Vitruu. lib.* 5. *c.* 1. *Alex. ab Alex. dier. gen. lib.* 2. *cap.* 12. *Cæl. Rhodig. lib.* 28. *cap.* 9. 10. *&* 11. *Capitolin. in Antonin. Pancir. lib.* 1. *rer. mem. tit.* 29. 95 *Dionis. Halicarn. lib.* 1. *ant. Rom. Lact. Firm. lib.* 1. *cap.* 20. *Plin. lib.* 33. *cap.* 2. *lib.* 36. *cap.* 15. *Lips. admirand. lib.* 3. *Vict. de reg. Vrb. Pancir. d. lib.* 1. *tit.* 32. 96 *Pancir. R. m. lib.* 1. *tit.* 28. *ibique Salmuth. Tacit. Ann. lib.* 2. *vers.* Arcus additi Romæ Germanico. *Marlian. topogr. lib.* 2. *cap.* 16. *& passim vbique.* 97 *Oros. lib.* 6 *cap.* 15. *Dio lib.* 42. *Plut. in Cæsar. Plin. lib.* 35. *cap.* 2. *Ammian. lib.* 22. 98 *Plin. ibid.* 99 *Sex. Aur vict. de reg. vrb. Panc. d. lib* 1 *tit.* 22. *Lips. admir. lib.* 3. *& tract. de Biblioth.* 100 *Panc. d. lib.* 1. *tit.* 19. 101 *Dio. in Adrian.* 102 *Cassiod. lib.* 7. *ep* 15. 103 *Mart. de spect. epigr.* 2. *Suet. in Ner. c.* 31. *&* 39. 104 *Lips. admir. lib* 3. *Panc. d. lib. tit.* 21. 105 *Tzezes Chil.* 7. *c.* 141. 106 *Suet. in Ner. cap.* 19. *Ziphil. in Ner.* 107 *Dio in Traian.* 108 *Tacit. an. lib.* 13. 109 *Plut. de fort. Alex. f. m.* 560 110 *Plin. lib.* 7. *c.* 38. *&* *lib.* 36. *c.* 5. *Maxim. lib.* 8. *c.* 11 *in fin.* 111 *Aelian. de var. hist. lib.* 9. *cap.* 39 112 *Paus. in Achaic. Natal. Com. Mithol. lib.* 7. *c.* 16 *Ouid. met. lib.* 8. *Auson. epigr.* 57. 114 *Plin. lib.* 35 *cap.* 10.

c. 10. [115] *Fest. in verb.* Pictor Zeusis *Iof. Quercetan. in dietet. Polist. c. 7. Add. ad* Panc. *rer. mem. lib. 12. tit. 10.* [116] Plin. *lib. 7. c. 38. lib. 35. c. 10. Gell. lib. 15. c. vlt. Aelian. de var. hist. lib. 12. c. 41.* [117] Plin. *d. li 35. c. 10.* [118] *Plin. ibid.* [119] *Plin. lib. 7. c. 38.* [120] *Plin. ibid.* [121] Plin. *lib. 35. c. 10* [122] *Gell lib. 3. c. 17. Bud. de Aff. lib. 2.* [123] *Athen. apud Bud. de Asse loc. cit.* [124] Plin. *lib. 7. cap. 30.* [125] *Plin. lib. 7. c 29.* [126] Plin. *d. c. 30.* [127] Plin. *ibid.* [128] Plin. *lib. 3. ep. 5.* [129] *Seru ibid.* [130] *Quintil. seu Tacit. in dial. orator. f. 642.* [131] Plin. *d. c. 30.* [132] *Guiland. in tract. de papyr. memb. 6 relatus ad Salm. in Comment. lib. 1.* Panc. *de reb. mem. tit. 22.* [133] Plut. *de fort. Alex. f 547.* [134] Plin. *lib. 7. c. 29.* [135] *Gell. lib. 3. cap. 11. Lucian. in Demost.* [136] *D. Hieron. ep. ad* Paulin. [137] *Suet de Grammat. c. 8.* [139] *Trebell. in Gallien. Card. de var. lib. 16. cap. 66.* [140] Plin. *lib. 7. c. 21. lib. 36. c. 5. Adden. ad Pancir. lib. 2. rer. mem. tit. 10 Aelian. de var. hist. lib. 1. cap. 17.* [141] *Varr. de LL. lib. 6. in princ.* Aelian. *d. cap. 17. Adden. ad* Panc. *d. tit. 10.* [142] *Aelian. ibidem.* [143] Plin. *lib. 7. cap. 21.* [144] *Philostrat. in vit.* Apollon. *lib. 1. cap. 18.* [145] Horat *Carmin. lib. 1. od. 28.* [146] *Cicer. de diuin. lib. 1. Laert. lib. 2.* [147] *Frontin. de stratag. lib 1. cap. 5.* Herodot *lib. 2 fol. mihi 44. Tzez. Chiliad. 1. cap. 30.* [148] *Iuuen. sat. 11. verf.* velificatus Athos *Isocr. in Paneg. f. 100.*

Herodot.lib.7. 149 *Senec. de Ira lib. 3. cap. 21. Herodot.in Clio.* 150 *Cassiod var.lib.7. epist. 9.* 151 *Cic.de orat.lib.1. n.193. 194. & 195.* 152 *Cuiacc. lib. 6. ad edict.* Pauli *in l.ideoque 45. ff. peculio.* 153 *Cal. Rhodig.lect.antiq.lib.25. c.13.* 154 Claud.*epig. super spherã Archimedis Cic.lib.1. Tusc.* 155 *Lact. Firm.diu.instit.lib.2.c.5.* 156 *Constant.Manas.in vers. polit.* 156 *Ioann.Bapt. Casal.de prophan.Rom.rit.in fin.fol.m. 259.* 157 *Dio, vel Ziphilin.in Seuero.* 158 *Suet. de Grammat.c.3.* 159 *Virgil.æneid.7.vers.*ibat & Hippolitus,*cũ sequen.Ouid metam. lib.15.Germanic. super* P*hænomen. Arat.in Esculap.* Hippocr. *ep. ad Damaget.* 160 *Cels.de re medic.lib.3.c.18.Hippocr.in ep.ad Crateu.Dioscor.lib.4.cap.133.* 161 *Diog.Laert lib.1.Cic.de diuin.lib.1.* 162 *Aelian. de histor.an.lib.7.c.8.* 163 *Suet.in Aug. cap.94. in* Calig *c.57.in Claud.c.46.in Ner.c.6.in Othon. c.4.in Vitell.c 3.& 14.in Vespas.c.vlt.in Tito c.9. 14.& 15.Spartian.in Adrian.f.m.28.in Seuer. f. m.75.76 in Aelio Ver.f. 230.Lamprid. in Diadumen.f 97.in Seuer.f.134.Capitolin.in Gordian. f.156.* 164 *Dio lib. 57. Petron.Satiric.Cal.Rhodig. lect. antiq. lib.20.c.30.* P*ancir. lib.1.tit. 36.* 165 *Dio lib. 57.f.m.798.Spartian.in Adrian.add. ad* P*ancirol.d.tit.36.Lips.de magn.vrb.lib.3 cap.6.* 166 P*lin.lib.1.c.36.Bud.de asse lib.2.f.191.Pancir.lib.1.rer.mem. tit.1.* 167 Plin. *lib.19. cap.1.*

Pan-

Pancir.d.l.1.tit.4. 168 Pancir.*d l.1.tit.35. ibique Salm.Casal.de proph.rom.rit.in fin. f. m.* 259. *Guilandin.de papyr.membr.6.* 169 *Ouid.met.lib.* 8.*Natal.com.mithol.lib.7.c.16.* 170 *Gell.lib.*10. *c.12. Muret. lib.3. var. c.1. Biderman. Agonistic. lib.1.cap.9.* 171 *Martial. lib.5. epig. 32. Suet. in Claud.c.21.Plin.lib.23.c.7.* 172 *Ziphilin.in Neron.Plin.lib* 8.*c.2.Suet.in Galb.c.6.in Ner.cap.*11. *Dio in Neron.* 173 *Sueton.in Tiber.c.*44. 174 *D.Chrisost de iureiur.* 175 *Diacon. lib.* 16. *Zonar.& Cedrenus in Iustin.* 176 *Lucian. de salt.* Petron. *satir.vers.*manu puer loquacis.*Claudian. in Eutrop. vers.* quis melius. *Buleng. de theatr. lib.1.c.43.* 177 *Plut.de fort.Alex.fol mihi* 558. 178 Plut*.paralell.*8.*Soliu.c.*13. 179 *Suet.in Domit.cap.*19. 180 *Suet.ibid.* 181 *Sext.aur.vict. de Caesarib.* 182 *Sen.de ira lib.3.cap.* 14. 183 *Herodian.lib.1. cap.15.* 184 *l.40.ff. test. milit. l.6.in fin. ff.bon. poss.l.26.C.pignor.l.41.§. scio, ff. fid.lib. l.vn.§.nè autèm per scripturam, de confirm. digestorum.Sen.ep.90. Quint.instit.orat.lib.11.c.2. Auson.epig.137.Mart. lib.7. epig.36. lib.14. epig.* 208. *Marc. Manil.lib.4. vers.* hic erit & faelix. *Gell.lib.17.cap.9.Cuiacc.obseru.lib.3.c.3.& lib.11. cap.vlt. Bud.in pandect. f.m.*382. Panc.*lib.2. tit.* 14. *ibique Salm.* 185 Plut*.de music. fol.* 355. 186 Plut*. ibidem.* 187 Homer*. ab eodem relat. ibidem.* 188 *Aelian.de hist.animal. lib.2. cap.6.*

& lib.12.c.45.Gell.lib.16. c.19. Plin. lib.9.cap.8. 189 *Reg.1 c 16.Cassiod.lib.2.var.ep.40.* 190 *Sen. de ira lib.2 c.2.& lib.3.c.9 ibi*, Pythagoras perturbationes animi lyra compescuit. *Ælian. de var hist.lib.14.Plut de fort.Alex.f.559.* 191 *Horat.in arte* 192 *Io.Ludouic.Viu.de caus. corrupt. art.* 193 *Cic lib.5.de Repub.* 194 *l.Iulian.4.ff. diuort.* 195 *Petr.Maff.hist. Indic. lib.9.fol.256. Paul.Iou.lib.14.hist.Panc lib.2.rer.memor. tit.14. Ricc.de Christ.exped.ad Sin. lib.1. c.4.* 196 *Minuc.Fælix.in Octau.ibi*, Saturnus docuit, vt Gręculus, & politus literas imprimere, mox signare &c. *literas autem in Latium intulere Pelasgi Plin.lib.7.c.56.* 197 *Pezzel.in mellific. hist. r.Virg.lib.6.æneid.vers.* vidi & crudeles dantē Salmonea pœnas.*Ouid.lib.14.v.623.de Romulo Liu.lib.4.decad.3 vers.* Archimedes is erat:*Plut. in Marcello,& in Demetrio* 198 *Ricc.de Christ. exped.Sinar.lib.1.c.3.* 199 *Diog. Laert. de vit. Phil. lib. 5. in princip. Valtur. de re milit. lib. 10.cap. vlt.fol. mihi 661, & sequen.* 200 *Apul. metam.lib.9. ibi*, nihil triste de me fili metuas, non sum barbarus, nec agresti morum squallore præditus, nec ad exemplum machinæ truculentæ sulphuris te lethali fumo necabo. *Senec.natur.quest. lib.2. cap.16. in fin. ibi*: Nubium inter se compressarum angustiæ medium spiritū emittunt, & hoc ipso inflam-

mant,

mant, & tormenti modo eiciunt *Fl. Ios. Bell. iud. lib 3. cap. 9. in fin. & lib. 6. c. 7. propè med. Valtur. loco cit.* 201 *Port. in mag. natur. lib. 17. c. 11. ibi*. Ptolemæi speculum, seu specillum potius, quo per sexcenta millia peruenientes naues conspiciebat. 202 *forsan in instrumento à Icone composito, de quo supra n. 155.* 203 *Plin. lib. 7. c. 21. ibi*: idem Cicero fuisse, qui præuideret centum triginta quinque millia passuum, huic & nomen Marc. Varro reddidit Strabonē vocatum, solitum autèm Punico bello à Lilibeo Siciliæ Promontorio exeunte classe Carthaginis portu, etiam numerum nauium dicere, &c. *id. apud Ælian. de var. histor lib 11. cap. 13. quod crederem Telescopij auxilio factum, cum vsum haberent perspicillorum*, *Plin. lib. 37. cap. 5. ibi*: Smaragdi ijdem, plerumque & concaui, vt visum colligant &c. Nero Princeps Gladiatorum pugnas spectabat smaragdo. *Cic. lib. 3. de legib. ibi*. Esculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt, qui specillum inuenisse, primusq; dicitur vulnus obligauisse. *Plaut. apud Panc. rer. mem. lib. 2. tit. 15. ibi*: Vitrum cedo, necesse est perspicilio vti: *unde incredibile videtur longo tempore non inuentū, quod plures eodem tempore reperere Ion. Nic. in vita Galilei Stellut. in Pers. sat. 1. in verb.* nō secus ac si oculo, *quod de Tipographia refert Adr. Iun. in Batau. hist.*

cap. 17. 204 *Cic.de diu. lib.*1. *in princip.* 205
*Cic.de diu.lib.*1. 206 *Plut.queſt.Rom.*24. 207
*Chircher. in Oedipo ægipt. p.*1. *Sintagm.* 4. 208
*Reg.lib.*3.*c.*9.*n.*26.*& c.*10.*n.*11.*&* 21. *Hic obſeruandum nauigationem Salomonis in Ophir fuiſſe in* Hiſpaniolam *Chriſtoph.Columb.Robert. Stephan. Genebrad. ad ann. mund.*3150. *Franc. Vatablus* 3.*reg.c.*9.*In Peruuiam* Arias *Montan.*Hiſpalen. *in l.*Phaleg.*de gent.prim. ſed.in præfat.& c.*9.*de tertia terræ parte pag.*11. *Io.Gorop. Becan. lib.*7. Hiſpan. *pag.*105.*&* 112.*Guliel.*Poſtell. *in comment. rer.atlantic.item in compen. Coſmogr. M.Marinus Brixianus de arca Noe in voce* Ophir.*Genebrard. in Chronic. ad ann. mund.* 1830. 3150. 5572. Ant. P*oſſeuin. lib.*3. *biblioth. ſelect.cap.*8. *Theod. Zuingh.theatr.vit.hum. tom.*23.*lib.*2.*pag.*8969. *Th.Bozius Eugubin.lib.*20.*de ſign. Eccleſ. Franc. Roder.Iepes.in hiſtor. puer.Innoc. crucifixi. Dauid de* Pomis *in germin.Dauid in Ophir.Greg.Garzias Domin.de ind.occid.orig.lib.*4.*c.*2.3. *& ſeq. Martin. del Rio ad med. Senec. Io. Auen. in lib. radic. hebr. ſub rad.Ophir. pag.*48. *Val. Schindl. in pentaglot.col.*1477. *Franc.de interpret. ſcript. fol.mihi* 179.*Eraſm.Schmit.in oratione de* America, *adiecta* Pind. *pag. m.* 261. Petr. *Mart. comment. in* 1 *reg.*9.*p.mihi* 9.Henric.*Alſted.in mathem.Io. de* Pined *lib.*4 *de reb Salomonis c.*16.*n.*16. *f.*288. *Fuiſſe in* Peruuiũ,*& Mexic Thom. Maluenda.Oreg.*

Garz.

Garz.Vatablus. *Prædicta auctorum opiniones desumptæ sunt ex Martino Lippenio in nauig. Salomon.in Ophir,qui tamèn diuersam sententiam tueri conatur.* 209 *Aristotel.de admirand.audition. num.*82. 210 *Solin. polhist.cap.vlt.Gonzal.Fernand.in hist.gen.& nat.Ind.occid.lib.*2.*cap.*3. *apud Ioan.Bapt.Ramus.vol.*3.*nauig.fol.m.*78.*Reusner. in Isagog.hist.in princ Reiner.in meth. histor.fol.*3. *& in sintagm.p.*1. *fol.*498.*Gothofred.ad edict.Iustin.*11.*in prin.Griphiand.de insul.c.*25. *num.* 92. *& sequen.* 211 *Plat.in Timeo.* 212 *Ael. lib.*3. *de var. hist. c.*18. 213 *Plutarc.de placit.philos. lib.*2.*cap.*1.*Diog.Laert.in vit. philos.* Aelian. *de var. hist. lib.*4. *cap.vlt. Cornel.* Agripp. *de vanit. scient.cap.*51. 214 *lib.continens capita præcipua temporum ab origine mundi supputationis, desumptus è Museo Io.Georg.*Heruart.*cap.*8.9. 10. *& sequen.* 215 *Virg. æneid.* 6. *vers.* Iacet extra sydera tellus.*Senec.in med.act.*2. *in fin. vers.* Venient annis sæcula feris. 216 *Io.Bissell.Argonauticòn Americanorum lib.*2.*fol.* 93. *ex Metello Sequano epist.de mirabilib. Ind.* 117 *Psalm.* 18. D.*Paul.ad Rom.c.*10. 218 *Homer. odiss. lib.*10. *in princ.* 219 *Quod Ægiptijs fuerit in vsu Ioannes Frideric.*Heruart.*admirand. Ethnic. theol. mistic. propalat.ex tabula Bembina. Quod Tyrijs,& Sydonijs Leuin.Lemn.de occult.nat.mirac. lib.*3.*cap.*4. *fol.* 498. *Nic. Fuller. lib.*4.*miscell.sacr. cap.*19.

Quod Chinensibus Gilbert *de magnet.* Fuller.*ibid.* *Quod* Salomoni *Abulensis,Lyran.Io.de* Pineda *lib* 3 *Salm.prau c*, 22. *sect.*9.*num* 11.*& lib.*4 *c.*15.*n.*4. Fuller.*d. c.*19. *Quod Romanis* Plaut *in Trinum scen.* statime fac te.*ibi*.cape vorsoriam,recipe te ad hærum. *Præsertim verò nepotibus* Noe, *quibus obtigit ius* Insularum; *non potest enim fieri* Indicum *iter sine pyxide,*Petr. *Giez. histor.* Indic.*c.*9.*Gomar.lib.*1.*histor.gener lib.*Ind. 220 *Vitruu.Architect.lib.*10.*c.*14 *Lactant.Firmian.lib.*2 *c.*5. 221 *l. quæsitum* 12. *§.papinianus* 23. *vers.* excepto horologio æreo, quod non est annexum, *ff.instruct vel instrum.leg.* 222 *Plut in vita Marcell.Cicer lib.*5 *tuscul quæst. Adden.ad* Pācirol.*lib.*2.*rer memor.tit.*10.Hiero *libb.de machin. & de spiritalib.* Plutarc.*in Demetr. Crinit lib.*19. *c.*2. 223 Plin.*lib.*21.*c.*10.*lib.*23.*c.*6.*lib.*25. *c.*1. *lib.*17.*c.*10. 224 *Ouid.metam.lib.*15.*vers.*tempus ædax,Petrarc.*in triumph.temporis vers.* Passan nostri trionfi. 225 Plutarc.*de fort. Roman. in fin.&* Liu. *lib.*6. 226 *Sueton.in* Calig *cap.*34. 227 *Lact.Firm.de fals.sapient lib* 3.*c.*24.*D Augustin. de Ciuit Dei lib.*16.*c* 9. 228 *Macrob. insomn.Scip. lib.*2. *cap.*5. *fol* 174. 229 Ptolem. *quadrip. lib.*2. *in princ. & Sent.* 50. *Albumasar lib.de mag.coniunct.Senec. de cons ad* Helu. *cap.*6. *vers* Aspice sydera &c. 230 *Ecclesiast.c.*1.*vers.* 9.*Arnob.adu. gent.lib.*1.*f.*4. 231 Plato *in Memnon.*

*non.Arnob.aduer. gent. lib.*2. 232 *Cassiod. var. lib.*8.*c.*18. 233 *Ouid.metam.lib.*15.*verſ.*morte carent animæ.*Senec.ep.*108.*verſ.*at Pythagoras *Lucian.dialog.qui inſcrib.Alcyon.& Gallus.Crinit. de honeſt.diſcipl lib.*11.*c.*3. 234 *l.Paulus, l.teſtis, cum ſimil.ff.Teſt.* 235 *§.in fraud.inſtit.quib. ex cauſ.manumit.non lic.l.*10.*ff.qui, & à quib.* 236 *Horat.lib.*4.*od.*9.*Senec. vbiq; Quintil. in dial.orat. Ouid.metam.lib.*1.*Senec.ep.*64.*Cel.Rodig.lect. antiq.libb.Lipſ.Tuneb.Gruter.* 237 *Lel.Biſciol.horar. ſubſeciu.lib.*19.*c.*2.*Biderman.agonoſticon.lib.*1.*c.*9 238 *Biderm.ibid.* 239 *Petr.Ram.in prohæm. lib.*2. *obſeru.math.Lel.Biſciol.horar.ſubſeciu.lib.*19.*c.*11. *Gulicl Saluſt.Bertraſ.in ſeptim.Diu.die* 6.*Adden. ad Panc.lib.*2. *tit.*10. *fol.m.*231. *Biderman. ibid.* 240 *Fœlix Aſtolph.in officin.Hiſtoric. lib.*2.*cap. vlt.* 241 *Cardan.de ſubtilit.lib.*16. *in fin.* 242 *Scalig. exercit.aduerſ.Cardan.*336.*Adden.ad Panc. lib.*2. *tit.*1 *in fin.* 243 *Guliel. Saluſt. Bertraſ. loco cit.* 244 *Adden.ad Panc.lib.*2.*rer.mem.tit.*10. *ex Paulo Iouio, & Sabellico lib.*24.*in ſupplem.hiſtor.* 245 *Famian.Strad.de bell.belg.lib.*6.*decad.*2. 246 *Sidon.Apoll.lib.*8.*ep.*6. 247 *Ammian.Marcell.Hiſtor.lib.*16.*f.*48.*vide Senec.de cõſol.ad Helu.verſ.* O quam multarum regia opera in obſcuro iacent &c. 248 *Biderman.Agonoſtic.lib.*1. *cap.*7. *ex Chriſtophoro Nitedula in relat. ann.* 1599. 249 *Biderman. ibidem ex Maffea rer.indic.lib.*5.

250 *Guttier.de fascin.dub.3. n.42.* 251 *Guttier. ibid.dub.2.num.9.ex Martin.del Rio,disquis. magic.lib.1.c.3.q.4.* 252 *Io.Bapt.* Porta *magiæ nat. lib.16.cap.12.in fin.* 253 *Ioann.de S.Thoma qq. exposit.7.post 2.2.* 254 *Longin.de triplici magia. Petr.Seru. de vnguen. armar. Digbeus,Papin. Elmont.in theatr.Sympathet.* 255 *Biderman.Agonistic.lib.1.c.9.* 256 *Io.Bapt. Porta element. curuilin.lib. seù de circul. quadrat. Greg à S. Vinc. seù Vincent.Leutoud.lib.2.exam.circ.quadr.* 257 *Iul. Camil.in trac.mater.Muller.mirac. chimic.* 258 *Geber,ac turba philosoph. in artis aurifera contenta voluminib.* 259 *Io.Bapt.*Porta 20.*magiæ natural. libris.Schench. obseru. medicin. libb.* 260 *Cic. de diuin.lib.1. fol.m.* 87. 261 *Virg. eglog.2.* 262 *Horat.lib.1.od.10.* 263 *Sidon.Apoll. lib.8. ep.6.* 264 *Senec.ep.91.per tot.Flor.Histor.lib.1.in princ. Senec.de consol.ad Helu.c.6.per tot. et de consol. ad Polyb.c.20.de cons.ad Marc.c.20. Ammian. Marcell.lib.14.n.5.Iuret.ad Symach.lib.10.ep.1. Sleidan.de quatuor Imperijs.* 265 *l.domus 58 ff.leg.1 l.6.et 15.C.Theodos. de operib. publ. Cassiod. var. lib.1.ep.25.Ouid.lib.1.amor.eleg.8.vers.*canescũt. *Mamert.in panegir.Iulian. Senec.ep.91.vers.* nihil priuatìm, nihil publicè stabile &c. tam hominum, quam vrbium fata voluuntur *& per tot.* 266 *Censorin.de die natal.c.14.Gell. lib.10. c.28.Senec.d.ep.91.* 267 *Plin.lib.7. c.48. Arist.*

de

de hist. anim. libb. Ælian.de hist. animal. Auson. Idil.XVIII. 268 *Arnob.adue. sgent.lib.7. Gell. lib.20.c.16 Liu.lib.4.Cic.orat.3.in Catil.Ammian. li.16.l.23.C.Theod.de appell·S. mmac li.9.ep.105 lib.2.ep.13. ibique latè Iuret.* 269 *Sidon. apoll. lib.8 ep.6. Ouid.metam. lib. 1. Beda de sex atat. mund.oper.tom.2.Senec. de consol.ad Polyb. cap.20.* 270 *Senec.epist.97.* 271 *Tacit.ann.lib.11.* 272 *Quintil. in dialog. orat. fol. mihi 663.* 273 *Petron.in satir.* 274 *Salust.in prohœm. bell. Catilin.* 275 *Cic.lib.3.de leg.fol.m.184.* 276 *Plut.de music. fol. m.521.* 277 *Quintil. seu Cornel. Tac. in dial.orat.fol.m.654. latè Ammian.Marcell.histor. lib.14.n.5.* 278 *Virgil. eglog.1.* 279 *Ludouic. Viu.de caus.corrupt.art. per tot. præcipuè lib.1. Io. Pier.Valerian.de literator. infelicit.* 280 *Ioannes Thom.Freig.in ep.ad lect.apud Rosin.de antiq.Rom.*

Vide Guid.Pancir.rer.mem. lib.1.& 2. ibique Adden.Io.Seruil.de admirand.antiq.oper. et vetust. eu. reb. magnific. Lips. admirand. seu.de magnit. vrb.Cassiod.var.lib.7.epist.15.vbi miranda orbis, & vrbis describuntur. Vliss.Aldrouand. de admirand.Cardan.de subtilit.lib.17.per tot.vbi de actibus, artificiosisque rebus nouis, et veteribus, et lib. 18.vbi de mirabilibus, et modo repræsentandi res varias præter fidem.id.de variet.rer.lib.8.cap.40. vbi de admirand. humanæ naturæ. Petron. *Arbit. satiric.vers.* in Pinacothecam perueni *vbi ve-*

tusta picturæ miracula. *Orationes apud Rosin. de antiquit.hoc est Io.Thom.Freig.*de Antiquitate. *Philib Reister.*de antiquit.laud. *Conrad. Muller.* Quod Antiquitas nouitati præferatur. *Iacob. Pomer.* Antiquitatem non vbique præferendã. *Abb. secund.Lancellott.lib.qui inscribitur* L'Hoggidì. *Gaspar Areies in Elysio iucũdar.quæst campo quest.25. fol.165. Cornel.Agripp. de vanit.sciẽt. cap.28.de ædif.orb. mirabil.ibid.cap.22.de mirandis geometriæ ibid. c. 24. de mirandis picturæ ibid. c.28.de admirand.operum architecturæ, inter quæ statua Nabucdonosoris, spelunca Babilonica, cuius basis quaqua versus stadium impleuit, teste* Herodot. *ac turris in profundo maris vitreis cancris superstructa*.

DI-

DISTINCTIO.

TACITE' quidam obmurmurans, ergò inquit rudem, inexpertam, inuidam, cadauerosam excolemus Vetustatem vitiorum illuuie marcidam, busto dignam, Plutonisque fastidium? Apage vetustatem istam. Non eam laudo, cuius perditi mores, & improbata religio: *huius enim auctoritas non est tempore æstimanda, sed numine* 1 Propterea mitto nunc tanquam vana, & superstitiosa, vaticinantes Bacchidem Beotum, Epimenidem Cretensem, Amphiaraum, Thyresiam, Helenum, & Cassandram, Sibillas 2, Velledam *nationi Bructeræ latè imperitantem, veteri apud Germanos more, quo plerasque fœminas fatidicas, & augescente superstitione arbitrantur Deas* 3, honestam, fatidicamque puellam 4, ac Papinianũ Iurisconsultum 5, Epimenidem post annos quinquaginta, Teucrum post duodecim experrectos 6; Taigetem puerum diuinitùs exaratum 7; simulacrum Deæ Pessinunticæ è cælo delapsum 8; Palladium, quod Græcorum vix positum castris

------arsere corusca
Luminibus flammæ arrectis, tantusque per artus

Sudor ijt, terque ipsa solo, mirabile dictu,
Emicuit, parmamque ferens, hastamq; tremente [9]
Penates Deos, quos Æneas Troia aduectos Lauinij collocauerat, inde ab Ascanio filio eius Albam, quam ipse condiderat, transuectos, pristinum sacrarium repetisse [10]; Lapidem fugitiuum, quē è Pritaneo sæpè profugum fixere plumbo [11]; obsoleta, simulacrum Iunonis monetæ, ac Fortunæ muliebris [12]; *deusto sacrario Saliorum, nihil in eo præter lituum Romuli intactum repertum esse; Seru. Tullij statuam, cum ædes Fortunæ conflagraret, inuiolatā permansisse; Q. Claudij statuam in vestibulo templi Matris Deum positā, bis ea æde incendio consumpta, prius P. Nasica Scipione, & L. Bestia, item M. Seruio, & L. Lamia Coss in sua basi flammis intactam stetisse* [13]; *cunctis circumflagrantibus solam Tiberij effigiem sitā in domo Iunij Senatoris, inuiolatam mansisse; euenisse id olim Claudiæ Quintiæ, eiusque statuam vim ignium bis elapsam maiores apud ædem Matris Deum conseruauisse: sanctos, acceptosque Numinibus Claudios* [14]; *Seru. Tullij prætextas, quibus signum Fortunæ, ab eodem dicatæ coopertum erat, durauisse ad Seiani exitum, mirumque fuisse, nec defluxisse eas, nec teredinum iniurias sensisse annis* DLX [15]; fragmentum nauis Argo veneratione quadam ad Martialem vsque publicè conseruatum; hastam Amphiarai in laurum

con-

conuersam [16]; splendorem Serii. Tullio [17], L.Manio concionanti [18], Q. Saluidieno gregem pascenti [19], & C.Marij ambientem caput innoxiè [20]; Accium Nauium nouacula cotem Tarquinio secare iubentem [21]; Virgines, Claudiam humanis immotam viribus nauem zona facillimè pertrahẽtem [22]; Tucciam cribro tyberis aquam haurientem [23] Æmiliam carbaso extinctum sacrum ignem è frigidis elicientem cineribus [24]; Magnum Alexandrum sicco pede mare Pamphilium traicientem [25]; Habidem ab expositione, proiectione, bestijs, naufragio seruatum [26]; Zenobiam vxorẽ Rhadamisti à submersione [27]; Iolam, Clusiamque à præcipitio [28]; adiutos; tempestatibus, aduersus Annibalem Romanos [29]; Agarenos aduersus Romanos [30], Theodosium aduersus Eugenium Gallorum Regẽ [31]; à Castore, & Polluce Romanos [32]; eosdem à Marte aduersus Brutios, & Lucanos [33]; ab alite sacra Coruinum [34]; *Traianum in terræ motu ab accedenti forte quadam humana maiori effigie inter exiguos tectorum lapsus incolumen subtractum* [35]; Simonidis salutem ab imminenti maris exitio defensam, ruinæ quoque miraculo subtractam [36]; Cæsarem *Alexandri corpus vidisse, & contrectasse ità, vt ferant nasum illius ab eo paululum fractum* [37];

Auguſtum infantem *repoſitum veſperè in cuna à Nutricula loco plano, poſtera luce non comparuiſſe, & diù quæſitum, tandèm in altiſſima tùm repertum iacentem contrà Solis ortum* 38; eundem puerilis imperio vocis ranas obſtrepentes ità coercuiſſe, vt amplius in auito ſuburbano non coaxauerint 39; nec licuiſſe impio homini locum eius incunabulorum intrare 40; affuiſſe Neronis infantiæ dracones in modum cuſtodum 41; Aſclepiadem mortuum hominem vitę reddidiſſe 42; Pirrhum dexteri pedis digito, quem nec poſt mortem ignis conſumpſit, ſplene laborantem curaſſe 43 Veſpaſianum luminibus orbato lucem, crure debili reſtituiſſe ſanitatem 44; Adrianum cęco à natiuitate lucem tribuiſſe, ſibique vitam longiorem 45; M:Antoninum *fulmen de cælo precibus ſuis contra hòſtium machinamentum extorſiſſe, ſuis pluuia impetrata, cùm ſiti laborarent* 46; Pentagonum profeciſſe ſaluti 47; fęlicitati imaginem Alexandri 48; ad Cæſaris pedes proſiluiſſe piſces 49; bouem ante Veſpaſianum procubuiſſe 50; Apollonium Thiancum Romæ diſparuiſſe, Thianæ Domitiani necem in vrbe perpetratam cognouiſſe, futura prænunciaſſe, virginem ipſo nuptiarum die mortuam vitæ reddidiſſe, eidem templi fores ſpontè patuiſſe, compedes ſolutas, canes alioquì feroces

roces blanditos, eundemque ab vlmo apud Gymnosohistas salutatum, & compellatū [51]; Diadumenum, quem *Leo ruptis vinculis puerum delinxit, & intactum reliquit* [52]; vngulas [53], *pilosque crescere defunctorum quoque corporibus* [54]; *hominem solum emisso humore cęcitate liberatum, ac post vigesimum annum multis restitutum esse visum* [55]; arte magica dæmones missos [56]; *maleficijs tandem, quis creditum, animas infernis numinibus sacratas* [57], cætera postremò, quæ ab Herodoto, Diodoro, Pausania, Liuio, Suetonio, Valerio Maximo, Iulio obsequente, ac similibus referuntur. Mitto, inquam, hæc tamquam vana, & superstitiosa, *fabulosa, & externis miraculis assimulata* [58], ne cogat miscere sacra prophanis, atque incongrua breuitate, vera Christianæ fidei, ac Sanctorum Patrum miracula cohercere. De naturalibus ergo tantum virtutibus loquens Antiquitatis, non eam laudo, quæ inutilis existens docet

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori;
Narrat & genus Æaci
Et pugnata sacro bella sub Ilio [59].

Qua *quæritur quem numerum remigum Vlixes habuisset, prior scripta esset Ilias, an Odysseai præterea an eiusdem esset auctoris* [60]: an *Auentinus mons extra pomęrium fuerit; vt quidam affirma-*

bat, propter alteram ex duabus causis; aut quòd plebs eo secessisset, aut quòd Remo auspicante illo loco aues non addixissent: de patria Homeri, *de Ænea matre vera: an libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: an Sapho publica fuerit, & alia, quæ essent dediscenda si scires* [61].

Non eam, in qua tanta luxuriæ spolia, vt *viderint elaboratam scrupulosa distinctione testudinem, & fœdissimorum, pigerrimorumque animalium testas, ingentibus pretijs emptas, in quibus ipsa illa, quæ placet varietas, subditis medicamentis, in similitudinem veri coloratur: viderint mensas, & æstimatum lignum Senatoris censu, eò pretiosius, quò illud in plures nodos, arboris infelicitas torsit: viderint cristallina, quorum accendit fragilitas pretium: omnium enim rerum voluptas apud imperitos ipso, quo fugare debet, periculo crescit: viderint murrhina pocula, parùm scilicet luxuria magno fuerit, nisi quod vomant capacibus gemmis inter se propinarent: viderint vniones non singulos singulis auribus comparatos: iam enim exercitatæ aures oneri ferendo erant; iungebantur inter se, & insuper alij bini superponebantur: non satis muliebris insania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonia auribus perpendissent: viderint sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil est, quo defendi, aut corpus, aut denique pudor potuissent; quibus sumptis mulier parùm liquidò*

dò nudam se non esse iurasset. Hæc *ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersebantur; vt matronæ, ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostenderent* 62.

In qua intolerabilis hominum luxuria *ebore substineri vult, purpura vestiri, auro tegi, terras transferre, maria concludere, flumina præcipitare, nemora suspendere, aceruis auri, argentique incubare, prouinciarum nominibus agros colere, & sub singulis villicis latiores habere fines, quam quos* Consules *sortiebantur; magna libidine animi transnatare freta, puerorum greges castrare, sub gladiũ mariti venire vxorem morte contempta, atque summa ambitione non contenta honoribus annuis, si fieri potest, vno nomine occupare fastos velle, ac per omnem terram titulos disponere* 63.

Non eam, in qua Apicius *cum sestertiũ millies in culinam congessisset, cum tot congiaria* Principum, *& ingens* Capitolij *vectigal singulis comessationibus exorbuisset, ære alieno oppressus rationes suas tunc primum coactus inspexit, superfuturum sibi sestertium centies computauit, & velut in vltima fame victuras si sestertio centies vixisset, veneno vitam finiuit* 64. In qua *Mindridem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altiùs rastrum alleuantem, lassum se fieri quæstus vetuit illum opus in conspectu suo facere: idem sæpiùs quæstus est, quod folijs rosæ du-*

plicatis incubuisset 65. In qua *nullus à pœnā hominis cessauit dies, ne religiosus quidem, ac sacer: animaduersum in quosdam ineunte anno nouo: accusati, damnatique multi cum liberis, & parentibus: interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accusatoribus præmia, nonnunquam & testibus: nemini delatori fides abrogata: omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum, simpliciumque verborum: immaturæ puellæ, quia more tradito nephas esset virgines strangulari, vitiatæ prius à carnifice, dein strangulatæ: mori volentibus vis adhibita viuendi* 66. In qua *ostendebat Nero hermaphroditas subiuges cerpento suo equas, in* Treuerico Galliæ *agro repertas, ceù planè visenda res esset Principem terrarũ insidere portentis* 67. In qua licuit impunè Principibus cothurnata scelera exhibere, in scenam, arenamque prodeuntibus 68; Deorũ sibi nomina vsurpare 69; calidis, frigidisque vnguentis lauari 70; prętiosissimas margaritas aceto liquefactas sorbere; conuiuis ex auro panes, & obsonia adponere 71; pontibus calcare Pontum 72, ac sola vanitate montes excindere, ac terebrare 73; libidinesque vniuersas pro libidine exercere 74.

Non eã, in qua *Domitianus Principibus Senatorij, & equestris ordinis conuiuium in hunc modũ fecit. Apparauit ædes nigerrimas ex omnibus partibus:*

tibus: erant enim atra laquearia, parietes, ac pauimentum, in eoque ſedes nudæ eodem modo collocatæ erant. Quibus paratis rebus, eos de nocte introduci iubet abſque comitibus: ac primùm omnium iuxtà vnumquemque columnam collocat, factam inſtar ſepulcri, in qua nomen eius ſcriptum erat, pendebatque de ea Lychnuchus paruus, vt aſſolet in monumentis: tum nudi pueri, atramentoque obliti, tanquam ſpectra quædam ingrediuntur, ipſoſque horribili ſaltatione circumeunt; eoque facto ante pedes ipſorum conſiſtunt, fiuntque ad extremū omnia, quæ in exequÿs mortuorum fieri ſolent: nam & res atræ in vaſis eodem modo eis appoſitæ fuerūt: quas ob res quiſque maximè reformidare cœpit, & perhorreſcere, quod ſe iam expectarent interfectum iri; præſertim quod cæteris magnum ſilentium erat, quaſi iam mortui eſſent; quodque Domitianus ſermonem habebat de ÿs rebus, quæ ad mortem, quæue ad cædes pertinerent. Tandem verò illos dimittit, præmiſſis famulis ipſorum, qui in veſtibulis ædium remanſerant. Cumque præparaſſet alios incognitos homines, à quibus domum reducerentur, vehiculis, & lecticis datis, ÿs metum multò maiorem incuſſit. Iam quiſque domum venerat, iamque reſpirare quodam modo incipiebat, cùm nuntiatum eſt nonnullos ab Auguſto venire. qua ex re eis mori omninò expectantibus, ab vno horum oblata eſt columna argentea, ab altero aliud quidpiam, ab alio

fasianis: leones pauit, et alia animalia exhibuit, et sumina aprina per dies decem, tricena quotidiè cũ suis bulbis, pisum cum aureis, lentem cum ceraunijs, fabam cum electris, & orizam cum albis exhibens vasis: albas prætereà piperis piscibus, & tuberibus conspersit. Oppressit in triclinijs versatilibus parasitos suos violis, et floribus sic, vt animam aliqui efflauerint; cum eripi ad sammum non possent: Condito piscinas, et solia temperauit, et rosato, atque absynthio vulgus ad bibendum inuitauit; & ipse cum populo tantùm bibit, vt in piscina eum bibisse intelligeretur: viso quod vnus bibisset, eunuchos pro aphroditis dedit. Dedit quadrigas equos stratos, mulos, basternas, et rhedas; dedit et aureos millenos, et centena pondo argenti. Sortes sanè conuiuales scriptas in coclearibus habuit tales, vt alius exhiberet decem camelos, alius decem muscas, alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem struthiones, alius decem oua pullina, vt veræ sortes essent, et fata tentarentur: quod quidem et ludis suis exhibuit: cum et certos decem, et decem griles, et decem lactucas, et decem auri libras in sorte habuit; primusque hunc morem sortis instituit, quem nunc videmus. Sed verè ad sortem scenicos vocauit, cum et canes mortuos, et libram bubulæ carnis haberet in sorte. Et item centum aureos, et mille argenteos, & centum folles æris, & alia talia, quæ populus tam libenter accepit, vt

cum

eum postea imperare gratularetur. Fertur in Euripis vino plenis nauales Circenses exhibuisse, pallia Deo Enanthio fudisse, & Elephantorum quatuor quadrigas in Vaticano agitasse, dirutis sepulcris, quæ obsistebant. Iunxisse etiam camelos quaternos ad currus in circo priuato spectaculo. Serpentes per Marsicæ gentis Sacerdotes collegisse fertur, eosque subitò ante lucem, vt solet populus ad ludos celebres conuenire, effudisse, multosque afflictos morsu, & fuga.

Vsus est aurea omni tunica, vsus & purpurea, vsus & de gemmis persica, cum grauari se diceret onere voluptatis. Habuit *& in calceamentis gemmas, quæ pedibus adhærebant: voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus, quo & vsus est domi. Fertur & promisisse phœnicem conuiuijs, vel pro ea libras auri mille, vt in Pratorio eas dimitteret. Marina aqua columbos exhibuit. In mediterraneis locis maximè eosdem & singulis amicis natantibus dimisit, & iterum cum piscibus impleuit. Montem niuium in viridario domus æstate fecit aduectis niuibus. Ad mare piscem nunquam comedit; in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit; murenarum lactibus, & luporum in locis mediterraneis rusticos pauit. Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditura*

Sudor iit, terque ipsa solo, mirabile dictu,
Emicuit, parmamque ferens, hastamq; trementē 9;
Penates Deos, quos Æneas Troia aduectos Lauinij collocauerat, inde ab Ascanio filio eius Albam, quam ipse condiderat, transuectos, pristinum sacrarium repetisse 10; Lapidem fugitiuum, quē è Prytaneo sæpè profugum fixere plumbo 11; obloquuta, simulacrum Iunonis monetæ, ac Fortunæ muliebris 12; *deusto sacrario Saliorum, nihil in eo præter lituum Romuli intactum repertum esse; Seru. Tullij statuam, cum ædes Fortunæ conflagraret, inuiolatā permansisse; Q. Claudij statuam in vestibulo templi Matris Deum positā, bis ea æde incendio consumpta, prius P. Nasica Scipione, & L. Bestia, item M. Seruio, & L. Lamia Coss in sua basi flammis intactam stetisse* 13; *cunctis circumflagrantibus solam Tiberij effigiem sitā in domo Iunij Senatoris, inuiolatam mansisse; euenisse id olim Claudiæ Quintiæ, eiusque statuam vim ignium bis elapsam maiores apud ædem Matris Deum conseruauisse: sanctos, acceptosque Numinibus Claudios* 14; *Seru. Tullij prætextas, quibus signum Fortunæ, ab eodem dicatæ coopertum erat, durauisse ad Seiani exitum, mirumque fuisse, nec defluxisse eas, nec teredinum iniurias sensisse annis* DLX 15; fragmentum nauis Argo veneratione quadam ad Martialem vsque publicè conseruatum; hastam Amphiarai in laurum con-

conuersam [16]; splendorem Serú. Tullio [17], L.Manio concionanti [18], Q. Saluidieno gregem pascenti [19], & C.Marij ambientem caput innoxiè [20]; Accium Nauium nouacula, cotem Tarquinio secare iubentem [21]; Virgines, Claudiam humanis immotam viribus nauem zona facillimè pertrahētem [22]; Tucciam cribro tyberis aquam haurientem [23] Æmiliam carbaso extinctum sacrum ignem è frigidis elicientem cineribus [24]; Magnum Alexandrum sicco pede mare Pamphilium traicientem [25]; Habidem ab expositione, proiectione, bestijs, naufragio seruatum [26]; Zenobiam vxorē Rhadamisti à submersione [27]; Iolam, Clusiamque à præcipitio [28]; adiutos, tempestatibus, aduersus Annibalem Romanos [29]; Agarenos aduersus Romanos [30], Theodosium aduersus Eugenium Gallorum Regē [31]; à Castore, & Polluce Romanos [32]; eosdem à Marte aduersus Brutios, & Lucanos [33]; ab alite sacra Coruinum [34]; *Traianum in terræ motu ab accedenti forte quadam humana maiori effigie inter exiguos tectorum lapsus incolumen subtractum* [35]; Simonidis salutem ab imminenti maris exitio defensam, ruinæ quoque miraculo subtractam [36]; Cæsarem *Alexandri corpus vidisse, & contrectasse ità, vt ferant nasum illius ab eo paululum fractum* [37];

Augustum infantem *repositum vesperè in cuna à Nutricula loco plano, postera luce non comparuisse, & diù quæsitum, tandèm in altissima tùm repertum iacentem contrà Solis ortum* 38 ; eundem puerilis imperio vocis ranas obstrepentes ità coercuisse, vt amplius in auito suburbano non coaxauerint 39; nec licuisse impio homini locum eius incunabulorum intrare 40 ; affuisse Neronis infantiæ dracones in modum custodum 41 ; Asclepiadem mortuum hominem vitę reddidisse 42 ; Pirrhum dexteri pedis digito, quem nec post mortem ignis consumpsit, splene laborantem curasse 43 Vespasianum luminibus orbato lucem, crure debili restituisse sanitatem 44 ; Adrianum cęco à natiuitate lucem tribuisse, sibique vitam longiorem 45 ; M:Antoninum *fulmen de cælo præcibus suis contra hostium machinamentum extorsisse, suis pluuia impetrata, cùm siti laborarent* 46 ; Pentagonum profecisse saluti 47 ; fęlicitati imaginem Alexandri 48 ; ad Cæsaris pedes prosiluisse pisces 49 ; bouem ante Vespasianum procubuisse 50 ; Apollonium Thianeum Romæ disparuisse, Thianæ Domitiani necem in vrbe perpetratam cognouisse, futura prænunciasse, virginem ipso nuptiarum die mortuam vitæ reddidisse, eidem templi fores spontè patuisse, compedes solutas, canes alioquì fe-

roces blanditos, eundemque ab vlmo apud Gymnosohistas salutatum, & compellatũ [51]; Diadumenum, quem *Leo ruptis vinculis puerum delinxit, & intactum reliquit* [52]; vngulas [53], *pilosque crescere defunctorum quoque corporibus* [54]; *hominem solum emisso humore cęcitate liberatum, ac post vigesimum annum multis restitutum esse visum* [55]; arte magica dæmones missos [56]; *maleficijs tandem, quis creditum, animas infernis numinibus sacratas* [57], cætera postremò, quæ ab Herodoto, Diodoro, Pausania, Liuio, Suetonio, Valerio Maximo, Iulio obsequente, ac similibus referuntur. Mitto, inquam, hæc tamquam vana, & superstitiosa, *fabulosa, & externis miraculis assimulata* [58], ne cogat miscere sacra prophanis, atque incongrua breuitate, vera Christianæ fidei, ac Sanctorum Patrum miracula cohercere. De naturalibus ergo tantum virtutibus loquens Antiquitatis, non eam laudo, quæ inutilis existens docet

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori;
Narrat & genus Æaci
Et pugnata sacro bella sub Ilio [59].

Qua *quæritur quem numerum remigum Vlixes habuisset, prior scripta esset Ilias, an Odysseai præterea an eiusdem esset auctoris* [60]; an *Auentinus mons extra pomęrium fuerit; vt quidam affirma-*

bat, propter alteram ex duabus causis; aut quòd plebs eo secessisset, aut quòd Remo auspicante illo loco aues non addixissent: de patria Homeri, de Ænea matre vera: an libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: an Sapho publica fuerit, & alia, quæ essent dediscenda si scires 61.

Non eam, in qua tanta luxuriæ spolia, vt *viderint elaboratam scrupulosa distinctione testudinem, & fedissimorum, pigerrimorumque animalium testas, ingentibus pretijs emptas, in quibus ipsa illa, quæ placet varietas, subditis medicamentis, in similitudinem veri coloratur: viderint mensas, & æstimatum lignum Senatoris censu, eò pretiosiùs, quò illud in plures nodos, arboris infelicitas torsit: viderint cristallina, quorum accendit fragilitas precium: omnium enim rerum voluptas apud imperitos ipso, quo fugare debet, periculo crescit: viderint murrhina pocula, parùm scilicet luxuria magno furit, nisi quod vomant capacibus gemmis inter se propinarent: viderint vniones non singulos singulis auribus comparatos: iam enim exercitatæ aures oneri ferendo erant; iungebantur inter se, & insuper alij bini superponebantur: non satis muliebris insania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonia auribus perpendissent: viderint sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil est, quo defendi, aut corpus, aut denique pudor potuissent; quibus sumptis mulier parùm liquidò*

dò nudam se non esse iurasset. Hæc *ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersebantur; vt matronæ, ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostenderent* [62].

In qua intolerabilis hominum luxuria *ebore substineri vult, purpura vestiri, auro tegi, terras transferre, maria concludere, flumina præcipitare, nemora suspendere, aceruis auri, argentique incubare, prouinciarum nominibus agros colere, & sub singulis villicis latiores habere fines, quam quos* Consules *sortiebantur; magna libidine animi transnatare freta, puerorum greges castrare, sub gladiū mariti venire vxorem morte contempta, atque summa ambitione non contenta honoribus annuis, si fieri potest, vno nomine occupare fastos velle, ac per omnem terram titulos disponere* [63].

Non eam, in qua Apicius *cum sestertiū millies in culinam congessisset, cum tot congiaria* Principum, *& ingens* Capitolij *vectigal singulis comessationibus exorbuisset, ære alieno oppressus rationes suas tunc primum coactus inspexit, superfuturum sibi sestertium centies computauit, & velut in vltima fame victuras si sestertio centies vixisset, veneno vitam finiuit* [64]. In qua *Mindridem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altiùs rastrum alleuantem, lassum se fieri quæstus vetuit illum opus in conspectu suo facere: idem sæpiùs quæstus est, quod folijs rosæ du-*

plicatis incubuisset 65. In qua *nullus à pœna hominis cessauit dies, ne religiosus quidem, ac sacer: animaduersum in quosdam ineunte anno nouo: accusati, damnatique multi cum liberis, & parentibus: interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accusatoribus præmia, nonnunquam & testibus: nemini delatori fides abrogata: omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum, simpliciumque verborum: immaturæ puellæ, quia more tradito nephas esset virgines strangulari, vitiatæ prius à carnifice, dein strangulatæ: mori volentibus vis adhibita viuendi* 66. In qua *ostendebat Nero hermaphroditas subiuges cerpento suo equas, in* Treuerico *Galliæ agro repertas, ceù planè visenda res esset Principem terrarũ insidere portentis* 67. In qua licuit impunè Principibus cothurnata scelera exhibere, in scenam, arenamque prodeuntibus 68; Deorũ sibi nomina vsurpare 69; calidis, frigidisque vnguentis lauari 70; prętiosissimas margaritas aceto liquefactas sorbere; conuiuis ex auro panes, & obsonia adponere 71; pontibus calcare Pontum 72, ac sola vanitate montes excindere, ac terebrare 73; libidinesque vniuersas pro libidine exercere 74.

Non eã, in qua *Domitianus Principibus Senatorij, & equestris ordinis conuiuium in hunc modũ fecit. Apparauit ædes nigerrimas ex omnibus partibus:*

tibus: erant enim atra laquearia, parietes, ac pauimentum, in eoque sedes nudæ eodem modo collocatæ erant: Quibus paratis rebus, eos de nocte introduci iubet absque comitibus: ac primùm omnium iuxtà vnumquemque columnam collocat, factam instar sepulcri, in qua nomen eius scriptum erat, pendebatque de ea Lychnuchus paruus, vt assolet in monumentis: tum nudi pueri, atramentoque obliti, tanquam spectra quædam ingrediuntur, ipsosque horribili saltatione circumeunt; eoque facto ante pedes ipsorum consistunt; fiuntque ad extremū omnia, quæ in exequijs mortuorum fieri solent: nam & res atræ in vasis eodem modo eis appositæ fuerūt: quas ob res quisque maximè reformidare cæpit, & perhorrescere, quod se iam expectarent interfectum iri; præsertim quod cæteris magnum silentium erat, quasi iam mortui essent; quodque Domitianus sermonem habebat de ijs rebus, quæ ad mortem, quæue ad cædes pertinerent. Tandem verò illos dimittit, præmissis famulis ipsorum, qui in vestibulis ædium remanserant. Cumque præparasset alios incognitos homines, à quibus domum reducerentur, vehiculis, & lecticis datis, ijs metum multò maiorem incussit. Iam quisque domum venerat, iamque respirare quodam modo incipiebat, cùm nuntiatum est nonnullos ab Augusto venire. qua ex re eis mori omninò expectantibus, ab vno horum oblata est columna argentea, ab altero aliud quidpiam, ab alio

vas, ex ijs, quæ in cœna apposita fuerant, quæque erant preciosissima. postremò puer demonion vnicuique lotus, & ornatus obtulit, eoque pacto illi totam noctem magno timore perculsi munera acceperunt 75.

Non eam, in qua luxuriæ compendium Heliogabalus *primus omnium priuatorū toros aureis toralibus texit; æstiua conuiuia coloribus exhibuit, vt hodie prasinum vitreum, alia die venetum deinceps exhiberet, semper variè per dies omnes æstiuos. Primus deindè mensas, & capsas argenteas habuit; primus etiam cacabos; vasa deinde centenaria argentea scalpta, & nonnulla schematibus libidinosissimis inquinata. & masticatum, & pulentatum, & omnia hæc, quæ nunc luxuria retinet, primus inuenit: nam rosatum ab alijs acceptum, pinearum etiam attritione odoratiùs reddidit. Denique hæc genera poculorum ante* Heliogabalum *nō leguntur. Nec erat ei vlla vita, nisi exquirere nouas voluptates. Primus fecit de piscibus insitia, primus de ostreis, & leiostreis, & alijs huiusmodi marinis conchis, & locustis, & cammaris, & scillis. Strauit & triclinia de rosis, & lectos, & porticus, ac sic per ea deambulauit; idque omni florum genere lilijs, violis, hyacinthis, & narcissis. Hic nonnisi vnguento nobili, aut croco piscinis infectis natauit, nec cubuit in accubitis facilè, nisi in ijs, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum*

saba-

subalares, sæpè culcitas mutans. Senatum nonnunquam ità contempsit, vt mancipia togata appellaret; P. verò R. vnius fundi cultorem, equestrem ordinem in nullo loco habens. Præfectum vrbicum sæpè post cœnam ad potandum vocabat, adhibitis & Præfectis Pratorio ità, vt si recusarent Magistri eos cogerent. Voluit & per singulas vrbes Lenones Præfectos vrbi facere, & vt essent in vrbe quatuordecim; & fecisset si vixisset: promoturus omnes turpissimos, & vltimæ professionis homines. Hìc solido argento habuit lectos, & triclinares, & cubiculares. Comedit sæpiùs ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum, & lusciniarum; quod qui ederet epilepsia tutus diceretur. Exhibuit & Palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, & cerebellis phenicopterum, & perdicum ouis, & cerebellis turdorum, & capitibus ptittacorũ, et fasianorũ, & pauonum. Barbas sanè mullorũ tãtas iubebat exhiberi, vt pro nascentis apiasteris, & facelaribus, & fæno græco exhiberet plenis fabatarijs, & discis, quod præcipuè stupendũ est. Canes iocineribus anserũ pauit. Habuit leones, & leopardos exarmatos in delicijs, quos edoctos per mansuetarios, subitò ad secundam, et tertiam mensam iubebat accumbere, ignorantibus cunctis, quòd exarmati essent, ad pauorem, et ridiculum excitandum. Misit & vuas Apamenas in præsepia equis suis, & psittacis, atque

eum postea imperare gratularetur. Fertur in Euripis vino plenis nauales Circenses exhibuisse, pallia Deo Enanthio fudisse, & Elephantorum quatuor quadrigas in Vaticano agitasse, dirutis sepulcris, quæ obsistebant. Iunxisse etiam camelos quaternos ad currus in circo priuato spectaculo. Serpentes per Marsicæ gentis Sacerdotes collegisse fertur, eosque subitò ante lucem, vt solet populus ad ludos celebres conuenire, effudisse, multosque afflictos morsu, & fuga.

Vsus est aurea omni tunica, vsus & purpurea, vsus & de gemmis persica, cum grauari se diceret onere voluptatis. Habuit & in calceamentis gemmas, quæ pedibus adhærebant: voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus, quo & vsus est domi. Fertur & promisisse phœnicem conuiuijs, vel pro ea libras auri mille, vt in Prætorio eas dimitteret. Marinæ aquæ columbos exhibuit. In mediterraneis locis maximè eosdem & singulis amicis natantibus dimisit, & iterum cum piscibus impleuit. Montem niuium in viridario domus æstate fecit aduectis niuibus. Ad mare piscem nunquam comedit; in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit; murenarum lactibus, & luporum in locis mediterraneis rusticos pauit. Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditura

veneta comedit : momentarias de rosato , et rosis piscinas exhibuit, & bibit cum omnibus suis caldaria de nardo exhibens . Item in lucernis balsamum exhibuit; idem mulieres nunquam iterauit præter uxorem . Lupanaria domi amicis, clientibus , & seruis exhibuit : idem nunquam minus centum HS.*cœnauit, hoc est argenti libris triginta. Aliquando autem tribus millibus* HS. *cœnauit, omnibus supputatis , quæ impendit . Cœnas verò & Vitellij, & Apicij vicit . Pisces ex viuarijs suis bubus traxit ; per macellum transiens mendicitatem publicam fleuit . Parasitos ad rotam aquariam ligabat , & cum vertigine sub aquas mittebat, rursusque in summum reuoluebat; eosq; Ixionios amicos vocauit . Strauit & saxis Lacedemonijs, ac porphireticis plateas in palatio , quas Antonianas vocauit . Constituerat & columnam vnam dare ingentem , ad quam ascenderetur intrinsecùs ità , vt in summo* Heliogabalum *Deum collocaret ; sed tantùm saxum non inuenit, cum id de Thebaide afferre cogitaret . Ebrios amicos plerumq; claudebat , & subitò nocte leones , leopardos , & vrsos exarmatos immittebat ità, vt expergefacti in cubiculo eodem leones, vrsos, pardos, cum luce, vel quod grauius, nocte inuenirent, ex quo plerique exanimati sunt . Multis vilioribus amicis folles pro accubitis sternebat, eosque refiabat prandentibus illis ità, vt plerumque subitò sub mensis inuenirentur pran-*

den-

dentes. Primus denique inuenit sigma in terra sternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum spiritum soluerentur. In inimicis adulteris ea, quæ solent simulatò fieri, effici ad verum iussit. Meretrices à lenonibus cunctis redemit sæpè, & manumisit.

Cum inter fabulas priuatas sermo esset ortus quanti herniosi esse possent in vrbe Roma, iussit omnes notari, eosque ad balneas suas exhiberi, & cum ijsdem lauit, nonnullis etiam honestis. Gladiatores ante conuiuium pugnantes sibi frequenter exhibuit. Strauit sibi triclinium in summo lusorio: & dum prãderet noxios, & venationes sibi exhibuit. Parasitis in secunda mensa sæpè ceream cœnam, sæpè ligneam, sæpè eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam etiam vel marmoream, vel lapideam exhibuit ità, vt omnia illis exhiberentur videnda de diuersa materia, quæ ipse cœnabat: cùm tantùm biberẽt per singula fercula, & manus, quasi comedissent, lauarent. Primus Romanorum holoserica veste vsus fertur, cum iam subserica in vsu essent; linteamen lotum nunquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis vterentur. Dalmaticatus in publico post cœnam sæpè visus est.

Omnes de circo, de theatro, de stadio, & omnibus locis, & balneis meretrices collegit in ædes publicas, & apud eas concionem habuit quasi militarem, dicens eas commilitones; disputauitque de generibus

schematum, & voluptatum. Adhibuit in tali concione postea lenones, exoletos undique collectos, & luxuriosissimos puerulos, & iuuenes; & cum ad meretrices muliebri ornatu processisset papilla eiecta, exoletos habitu puerorum, qui prostituuntur, post cōcionem pronunciauit his, quasi militibus, ternos aureos donatiuum; petijtque ab his, ut alijs peterent, ut alios haberet ipsis commendandos.

Iocabatur sanè ità cum seruis, ut eos iuberet millena pondo sibi aranearū deferre, proposito præmio, collegisseque dicitur decem millia pondo aranearum, dicens ex his intelligendum quam magna esset Roma. Mittebat parasitis per cellarios salarij annua vasa cum ranis, & scorpijs, & cum serpentibus, & huiusmodi monstris; claudebat in eiuscemodi vasis infinitum muscarum, apes mansuetas eas appellans. Quadrigas circensium in triclinijs, & in porticibus sibi semper exhibuit. Pransitans, & cęnitans conuiuas senes agitare cogens, nonnullos honoratos, iam Imperator iubebat sibi et decem murium exhibere, mille mustelas, mille sorices; dulciarios, et lactarios tales habuit, ut quaecumque coqui de diuersis edulibus exhibuissent, vel structores, vel pomarij, illi modò de dulcijs, modò de lactarijs exhiberent. Exhibuit parasitis cęnas et de vitreis, et nonnunquam tot picta mantilia in mensam mittebat his edulibus picta, quae apponerentur, quot missus esset habiturus ità, ut de acu, aut de textili pictura exhiberentur.

Non-

Nonnunquã tamen et tabulæ illis pictæ exhibebantur, ità, vt quasi omnia illis exhiberentur, et tamen fame macerarentur. Miscuit gẽmas pomis, et floribus; iecit et per fenestrã cibos totidẽ, quot exhibuit amicis.

Canes quaternos ingentes iunxit ad currũ, et sic est vectatus intra domum regiam; idq; priuatus in agris suis fecit: processit in publicũ et quatuor ceruis iunctis ingẽtibus. Iunxit sibi et leones, Matrem magnã se appellans; iunxit & tigres Liberum sese vocans, eodemque habitu agens, quo Dij pinguntur, quos imitabatur. Ægyptios dracunculos Romæ habuit, & hippopotamos, & crocodilum, & rhinocerotem, & omnia ægyptia, quæ per naturam suam exhiberi poterant. Struthiones, & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent. Illud sanè mirum videtur, quod dicitur ab eo factum, vt de croco sigma strauerit, cum summos viros rogasset ad prandium, pro eorum dignitate se dicens fœnum exhibere. Traiecit & dierũm actus noctibus, & nocturnos diebus, æstimans hoc inter instrumenta luxuriæ ità, vt serò de somno surgeret, & salutari inciperet; mane autèm dormire inceptaret. Amicis quotidiè, nec quemquam facilè indonatum relinquebat, nisi quem frugi, quasi perditum, reperiret. Habuit gemmata vehicula, & aurata, contemptis argentatis, & eboratis, & æratis. Iunxit & quaternas mulieres pulcherrimas, & binas ad papillam, vel ternas, & amplius,

& sic vectatus est; sed plerumque nudus, cum illum nuda traherent.

Habuit & hanc consuetudinem, ut octo caluos rogaret ad cęnam, item octo luscos, & item octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cum capi non possent uno sigmate, ut de his omnibus risus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis, quod habuit in conuiuio, & omnem apparatum poculorum; idque sæpiùs; hidrogarū romanorum ducum primus publicè exhibuit; cùm antea militaris mensa esset, quam posteà statìm Alexander reddidit. Proponebat præterea his quasi themata, ut iura noua dapibus condiendis inuenirent, & cuius placuisset commentum, ei dabat maximum præmium ità, ut & sericam vestē donaret, quæ tunc in raritate videbatur, & in honore. Si aliquis autem displicuisset, iubebat, ut semper id comedisset quamdiù tamèn melius inuenisset. Semper sanè aut inter flores sedit, aut inter odores prætiosos: amabat sibi prætia rerum maiora dici earum rerū, quæ mensæ parabantur, orex in conuiuio hanc esse asserens. Pinxit se ut cupedinarium, ut seplasiarium, ut popinarium, ut tabernarium, ut lenonem, idque totum domi semper exercuit. Sexcentorum struthionum capita una cęna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquandò & tale conuiuium ut haberet viginti & duo fercula ingentiū epularum, sed per singula lauarent, & mulieribus

vte-

uterentur, & ipse, & amici cum iureiurando quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus apparerentur, & cum alter maneret in Capitolio, *alter in palatio, alter super aggerem, alter in* Celio, *alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamèn per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos; sic vnum conuiuium vix toto die finitum est; cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo, & garo, quē quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. Dicitur & balneas fecisse multis locis, ac semèl lauisse, atq; statim destruxisse, nè ex vsu balneas haberet: hoc idem de domibus, de pratorijs, de zethis fecisse dicitur. Fertur & meretricem notissimam, & pulcherrimam redemisse centum* HS. *eamque intactam velut virginem coluisse.* Huic *eidem priuato cum quidam diceret, non times pauper fieri? dixisse dicitur. Quid melius, quàm vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ.* Habuerat *propterea facultates à multis dimissas gratia patris. Idem filios se nolle dicebat, nè quis ei frugi contingeret. Odores Indicos sine carbonibus ad vaporandos zethas iubebat incendi.*

Iter priuatus nunquam minus sexaginta vehiculis fecit, auia sua Varia reclamante, quòd omnia perditurus esset; Imperator verò etiā sexcenta

vehicula dicitur duxisse, asserens decem millibus camelorum Persarum Regem iter facere & Neronē quingentis carrucis iter iniisse. Causa vehiculorum erat lenonum, lenarum, meretricum, exoletorum, subactorū etiā benè nasatorū multitudo. In balneis sēper cum mulieribus fuit ità, ut eas ipse psilotro curaret; ipse quoq; barbā psilotro accurans, quodq; pudendum dictu est, eo die, quo mulieres accurabantur, et eadē hora rasit virilia subactoribus suis nouacula manu sua, qua posteà barbā fecit. Scobe auri porticū strauit, et argenti, dolens, quòd non posset et electri; idq; frequenter quacumq; fecit iter pedibus vsq; ad equū, vel carpentū, vt fit hodie deaurosa arena. Calciamentū nunquam iterauit, annulos etiam negatur iterasse. Pretiosas vestes sæpè conscidit, vel lanā cepit, et appendit, atq; ad eius æstimationem pōderis pisces amicis exhibuit. Naues onustas mersit in portū, magnanimitatis hoc esse dicens. Onus ventris auro excepit, in myrrhinis, et onichinis minxit. Ideò dixisse fertur, si habuero hæredem dabo illi tutorē, qui illū hæc facere cogat, quæ ipse feci, facturusq; sum. Habuit etiam istam consuetudinem, vt cęnas sibi exhiberet tales; vna die nonnisi de fasianis tantū ederet, omnesq; missus sola fasianorum carne strueret. Item alia die de pullis, alia de pisce illo, et itē illo, alia de porcis, alia de struthionibus, alia de oleribus, alia de pomis, alia de dulciis, alia de opere lactario. Sæpè amicos suos cū Æthiopibus anniculis inclusit nocturnis

nis mansionibus, et vsq; ad lucem detinuit, cum pulcherrimas is diceret apparatas. Fecit hoc idem etiã de pueris, et tunc vtpotè ante Philippũ licebat. Ridebat autèm sic nonnunquã, vt publicè in theatro solus audiretur ipse cantauit, saltauit, ad tibias dixit, tuba cecinit, pandurizauit, organo modulatus est. Fertur & vna die ad omnes Circi, et Theatri, & Amphitheatri, et omniũ vrbis locorũ meretrices tectus cucultone mulionico, nè agnosceretur, ingressus; cũ tamen omnibus meretricibus sine effectu libidinis aureos donaret; addens, Nemo sciat, Antoninus hæc donat. Libidinũ genera quædã inuenit, vt spinthrias veterũ malorũ vinceret, et omnes apparatus Tiberij, et Caligulæ, et Neronis norat. Prędictũ eidẽ erat à Sacerdotibus Sirijs biothanatũ se futurũ: parauerat igitur funes blatta, et serico, et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitã finiret. Parauerat et gladios aureos, quibus se occideret, si aliqua vis vrgeret. Parauerat & in cerauneis, et hyacintis, et in smaragdis venena, quibus se interimeret, si quid grauius immineret. Fecerat et altissimã turrẽ substratis aureis, gẽmatisq; ante se tabulis, ex qua se præcipitaret, dicens etiã mortem suam pretiosam esse debere; et ad speciem luxuriæ, vt diceretur nemo sic perijsse. Sed nihil ista valuerunt 76.

Non eam tandem, in qua homines, seu potiùs monstra hominum nulla virtute redempta à vitijs, nigrum in candida vertunt; *quorum ad consilia Phalaris cruentior Mida cupidior, Ancus*

iactantior, Tarquinius superbior, Tiberius callidior, Caius periculosior, Claudius socordior, Nero impurior, Galba auarior, Otho audacior, Vitellius sumptuosior, Domitianus truculentior redderetur [78],
In qua Pseudo-catonum causa plena omnia gypso

Dat veniam coruis, vexat censura columbas [78]:
cum ------ *actibus honestis*
Nullus in vrbe locus, nulla emolumēta laborū [79]:
vbi non ---*diligitur nisi conscius, & cui feruens*
Æstuat occultis animus, semperque tacendis [80]:
vbi *Quantum quisq; sua nummorū seruat in arca,*
Tantum habet & fidei [81]:
vbi omnia cum præcio: vbi ----*morantur*
Pauci ridiculū, et fugientem ex vrbe pudorē [82].
Sed eam, quæ pulcherrimis nos docet inuentis, cuius è morum cognitione meliorum legum notitiam adipiscimur, vetustis moribus conceptarum [83], cuius ex institutis Reip. gubernandæ præcepta percipimus [84]. Sed eam, in qua licuit
--------------- *aperto viuere voto* [85],
in qua homines templis admouebant
Compositum ius, fasque animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto [86].
In qua tales Ciues, vt *medicum venale Regis Pyrrhi caput afferentem Curius remiserit* [87]; *Fabritius oblatam sibi à Rege Imperij partem repudiauerit*;

uerit; Curius fictilia sua Samnitico prætulerit auro; Fabritius decem pondo argenti circa Rufinum consularem virum, quasi luxuriam, censoria grauitate damnauerit 88 ; Censores equum adimere soliti Equitibus præpinguibus, & corpulētis 89. In qua etiam in filios à Bruto, & Manlio 90; etiam in assertorem Imperij Horatium Duumuiri ius reddiderint 91; adulteriū etiam violentum Lucretia 92; stupri inferendi contumeliam Virginius 93, sanguine expiauerint; pluris, quam Cartaginensium pęnas immanissimas iusiurandi æstimauerit Regulus implementum 94. Vbi similes Affricano ciues, ad quem *in Linternina villa se continentem complures eius virtutis admiratores venère, conspectum, & congressum tanti viri expetentes; qui intromissi postes ianuæ, tamquam aliquam religiosissimam aram, sanctumque templum venerati, cupidè Scipionis dexteram apprehenderunt, ac diù osculati, positis ante vestibulum donis, quæ Deorum immortalium numini consecrari solent, læti, quia Scipionem vidisse contigisset, ad lares proprios reuerterunt* 95. Is *imaginem in cella Iouis opt. max. positam habuit, quæ quotiescumque munus aliquod Corneliæ gentis celebrandum esset, inde petebatur; vnique illi instar atrij Capitolium erat* 96. Vbi tandem talis respublica; vt *pulsi cum muneribus suis ab vrbe Legati Pyrrhi, interroganti Regi suo,*

quid de hostium sede sentirent; urbem templum sibi visum, Senatum Regum esse confessum confessi fuerint 97. Eã tandèm, quæ à Velleio describitur 98 commendo Vetustatem, in qua eminentissima cuiusque professionis ingenia emicuere, cuius augusta virtutibus facies, minoribus tantũ insignita neuis decentior effulxit.

1 *Arnob.adu.gent. lib.2. f.79.* 2 *Cic.de diuinat.lib.1.Lact.Firm.diuinar.inst.lib.1. c.6. Crinit.de honest.discipl. lib.16. c.9. & lib.20. c.1.* 3 *Tacit.hist.lib.4.* 4 *Suet.in Galb.c.9.* 5 *Spartian. in Caracall.* 6 *Varr. de ling. lat. lib.6. in princ.* 7 *Censorin.de die nat.c.4.in fin. Cic.lib.2. de diuin.fest.in verb.*Tages.*Ouid.met.lib.15.Ammian.Marcell.lib.21. Arnob.adu. gent. lib.2. Lindembrog.ad Censorin. d. c.4.* 8 *Herodian. lib.1. c.2.* 9 *Virg.aneid.lib.2.* 10 *Valer. Max.lib.1. c.8.* 11 *Plin.lib.36.c.15.* 12 *Val.Max.ibid.* 13 *Maxim.ibid.* 14 *Tacit. ann. lib.4.* 15 *Plin. lib.8.c.48.* 16 *Martial.lib.7.epig.*18.*Plutarc.paralell.6.* 17 *Flor.lib.1.c.6.Val.Max.lib.1.cap.6. Liu.lib.1.* 18 *Liu lib.1.& 26.Val.Max.lib.1.c.6.* 19 *Dio lib.66.* 20 *Plutarc.in Mario.* 21 *Flor. hist.lib.1.c.5.Cicer.de diuin.lib.1. Val.Max. lib.1. c.4.Fest.in verb.*Nauia,*Lact.Firm.diuin.inst. lib. 2.c.8. Bidermann. agonist. lib.2. c.2.* 22 Hero-

dian.

dian. lib.1.c.11. Sext. Aur.vict. de vir. illustr.D. Hieron.lib.1.contr.Iouin. 23 *Val.Max.lib.8.c.1.* 24 *id.lib.5.c.1.* 25 *Flau. Ios. ant. iud. lib.2.c.7. Crinit.de hon.disc.lib.17.c.13.* 26 *Iustin. lib.44.* 27 *Tacit.ann.lib.11.* 28 *Plutarc.paralell.13.* 29 *Liu. lib.26. Flor. hist. lib.2.cap.6.* 30 *Dio in Traian.* 31 *Claudian.de tertio Honor.cõsul.vers.* Te propter gelidi. 32 *Val. Max. lib.1.c.8.* 33 *Maxim.ibid.* 34 *Flor.lib.1. c.13. Liu. lib.7. Oros.lib.3.c.6.* 35 *Dio in Traian.* 36 *Val.Max. lib.1.c.8.* 37 *Dio lib.51. Ziphilin. in Aug.f.56.* 38 *Suet.in Aug.c.94.* 39 *Suet.ibid.* 40 *Suet.ibi.* 41 *Tacit.ann.lib.11.* 42 *Plin. lib.7. cap.37.* 43 *Plutarc. in Pyrrho, Guttier. de Fascin. dub.3. n.4.* 44 *Suet.in Vesp.c.7. Tacit.hist. lib.4. Tertull.in apologet.Fl.Ios. bell. iud. lib.7. cap.12. Biderman.agonist.li.2.c.4.* 45 *Spartian.in Adrian. in fin.Biderman.agonist.lib.2. c.3. Casal. de veter. sacr.Rom.rit.c.67.* 46 *Capitolin.in Marc. Antonin. f.m.49.* 47 *Lucian.dialog.Pro eo quòd inter salutandum &c.Io.Bucelin. lib.3. de art. cabalist. propè fin.Cal.Calcagnin. lib.3. epistolic. quæst. Lil. Girald.de dijs gent. sintagm.1.Constantin.Land.in numism.Antiochi Soter.Cornel.agripp.lib.de occult. philosoph.* 48 *Spartian.in Quiet.* 49 *Dio lib.57 Suet.in Vespas.c.5.* 51 *Philostrat.in vit. Apollonij per tot.* 52 *Lamprid.in Diadumen.* 53 *Plin. lib.11.c.45.* 54 *Plin.lib.11.c.38.* 55 *Plin.lib.*

11.c.37. 56 *Ziphil. in Tiber. f.*100. 57 *Tacit. ann.*2. 58 *Tacit. ann.*11. 59 Horat. *lib.*3.*od.*19 60 *Senec. de breuit. vit. c.*13. 61 *Senec. de breuit. vit. c.*14. & *epist.* 88. *f.*369. 62 *Senec. de benef. lib.*2.*c.*9. 63 *Senec. de consol. ad* Helu. *cap.*10. 64 *Senec. ibid. in fin.* 65 *Senec. de ira lib.*2. *c* 25. 66 *Suet. in* Tiber. *c.*61. 67 *Plin. lib.*11. *c.*49. 68 *Suet. in* Calig. *c.*54. *in Ner. c.*20.21.22. Herodian. *lib.*1.*c.*15.16. *Lamprid. in* Heliogab. *l.*2. §. *vlt. ff. his qui not. inf.* 69 *Suet. in Calig. c.*22. *in Domit. c.*13. *Herodian. lib.*6.*c.*14.15. *Quod Domini nomen abhorruerint, Augustus Suet. in Aug. cap.*53. *Tiberius id. c.*27. *Seuerus Lãprid. in Seu. Tertull in apologet.* 70 *Suet. in* Calig. *c.*37. 71 *Suet. ibid.* 72 *Suet. in* Calig. *c.*19. 73 *Suet. ibidem cap.*37. 74 *Tacit. annal. lib.*15. *versic.* Et celeberrimæ luxu, famaque epulæ. *Suet. in Tib. c.*43.44. *in Calig. c.*36. *in Ner. c.*28.29. *in Domit. c.*22. *Herodian. lib.*5. *c.*6. 75 *Ziphilin. in Domit.* 76 *Lamprid. in* Heliogab. 77 *Sidon. var. lib.*5. *epist.*7. 78 *Iuuen. sat.*2. 79 *id. sat.*3. 80 *Iuuen. ibid.* 81 *Iuuen. ibid.* 82 *id. sat.* 2. 83 *Leuin.* Torrent. *in prohœm. comment. ad Sueton. vide supra verb.*2. *num.*12. 84 *Isocrat. in panegyr.* 85 *Pers. sat.*2 86 *Pers. ibid. in fin.* 87 *Ælian. var. hist. lib.*12. *c.*33. *Flor. hist. lib.*1.*c.*18. 88 *Flor. ibid.* Plin. *lib.*33.*c.*11. 89 Gell. *lib.*7.*c.*21. 90 *Flor. hist. lib.*1 *c.*9. & 14. *Liu. lib.*2. *Sext. aur. vict. de vir. ill.*

91 *Flor.*

91 *Flor.lib.* 1.*c.*7.*Liu.lib.*1. *Dionis.* Halic.*lib.*3.
92 *Flor.lib.* 1.*c.*7.*Dionis.*Halic.*lib.*4.*Sext.aur. vict. de vir.ill.* 93 *l.*2.§.*& cum placuisset, ff.orig.iur. Liu.lib.*3.*Flor.lib.*1.*c.*24. 94 *Flor.li.*2.*c.*2.*Sext. aur.vict.ibid.*Horat.*lib.*3.*od.*5. 95 *Val.Max.lib.* 2.*c.*5. 96 *Val.Max. lib.*8.*c.*16. 97 *Flor.lib.*1. *c.*18. 98 *Vell.Paterc.hist.lib.*1.*in fin.vers.* Quis enim abundè.

DESIDERIVM.

ERGO *sapientiam omnium Antiquorum exquirat sapiens* [1], *nec transgrediatur terminos anti QVOS posuerunt patres sui* [2]. Cum Catonibus viue, cum Lelio, & Tuberone, quod si conuiuere etiam Græcis iuuat, cum Socrate, cum Zenone versare [3]. Indè

Quæ mox imitere legas, nec desinat vnquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana Vetustas.
Antiquos euolue duces, assuesce futuræ
Militiæ; Latium retrò te confer in Æuum.
Libertas quæsita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metij satiabere pœnis.
Triste rigor nimius? Torquati despice mores
Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
Vel solus, quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles; Mucij te flamma docebit.
Quid mora perficiat Fabius; quid rebus in arctis
Dux gerat ostendet Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc nullos meritis obsistere casus.
Prorogat æternam feritas tibi punica famam
Regule. Successus superant aduersa Catonis.
Discitur hinc quantum paupertas sobria possit.
Pauper erat Curius, reges cum vinceret armis.
Pauper Fabricius Pyrrhi cum sperneret aurum
Sordida Serranus flexit Dictator aratra

Lu-

Lustratæ lictore casæ, fascesque salignis
Postibus affixi: collectæ consule messes,
Et sulcata diù trabeato rura colono 4.

Fęlices assero senes, quorum initia huic proximiora sunt Vetustati; atque mulieres, quarum in mente meliùs Antiquitas incorrupta seruatur 5. Fęliciores existimo cunctos, qui semetipsos Antiquitati deuouère, quibus adnumero Pomp. Atticum 6, Cæsarem, qui *gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissimè dicitur comparasse* 7, *Maronem, qui antiquæ latinitatis diligens fuit* 8; ac Marcum Imperatorem, qui nemini fuerat in eo genere secundus 9; atque *inter paucos, quos nostra ætas tulit, quorum germana sapientia ad Vetustatem vergit* 10, fęlicissimũ dico ALEXANDRVM VII. Pontificem inter clarissimos optimum, inter optimos clarissimum, inter vtrosque dignissimum; qui solida captus voluptate Vetustatẽ ipsam, non è codicibus modo 11; sed ex ipsis terræ visceribus effossor sacrosanctus eduxit, educitque continuò 12; quinimò diligentissimus alienæ curator vtilitatis, in vtroque iure Vetustatis Lecturas almæ Vrbis induxit Archigymnasio, quarũ alteram, Pandectarum nempè, nunc in me, licèt immeritum, Sacrę Consistorialis Aulæ Aduocatis suadentibus, benignissimè contulit.

Vndè non miror venerandam in eo maiestatem, perspicacem prudentiam, incorruptam IusTIam, morum sanctitatem, ac ne plura scientibus commemorem, *præcipuam dotem Regum clementiam* [13].

O' sanctissimam ergò Antiquitatem. Tui causa continere me nequeo

Quin ego centenas ausim deposcere voces;
Vt quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura [14].

Veniam ergò præcor si quid exotici, obsoletique sermonis rudis locutor offendero [15], cū Vetustate ipsa, quasi cum Euandri matre locuturus [16].

ANI EIDAC.MEDIOCREICVLVS.LEICET. AC. REIDIBVNDVS.TVVS.FVI.SEMPER. AMVACTVS.TEIVIQVE.EMDODIE.LAVDES.AMVSSITABI. QVAM. BALVI. MAXVMAS. NVNC. DVLCED. TEIVI. MALACISSANS. CASMEN. EXPECTORAVO. MEVM. SPERSOSQVE. EX. ENNIO. PAQVEIOQVE. SEICILIAM. FLOSES.DEIBINITATEM.CORONATVRVS.TVAM QVOD. BETERES. NON. FECERED. TEIVI. BETVSTALES. AGVNDI. LVDI. TEIVI. FAGVTAL. ASAQVE. HARVMCE. GENTIOM. EMDO. PECTORE.DEICANDVMST.VBI. EMDOPLORENT. VT. SEIVI. VENE. BORTAT. MORTALES. APOLATIZZO. CÆTERAD. SI. TVTE. MED. HVIVSCE. ÆDITOOM. EFFEXIS. TVIQVE. CVLTOREM. VLTRONEOM.

AC

AC . LAVDIGEROLOM. NAM. LEICET . CANTV . RAVASTER . SEIM . EMDOPEDITVS- AGRESTIS . AD. TONSITANDVS . TOTVS. QVE. FRIGEFACTATVS. SVFFLAMINARIER. MED. NOTEM . NENVQVEO . TAMEN . A. TVIS . LAVDIBVS . CONTINERIER. EDEPOL. NEMO . POTERIT . RETRAXE . SEIBE . DIESPITER. SEIRIT . HOC . SEIBE. NON.SEIRIT. 17

Quid ni ego magnorum virorum , & imagines habeam, incitamēta animi , & natales celebrem? Quā venerationem præceptoribus meis debeo, candem illis præceptoribus generis humani , à quibus tanti boni initia fluxerunt . Si Consulem videro, aut Prætorem,omnia, quibus honor haberi solet,faciam, equo desiliam , caput adaperiam , semita cedam. Quid ergò? M.Catonem vtrumique,& Lelium sapientem, & Socratem cum Platone,*&* Zenonem, *Cleantemque in animum meum sine dignatione summa recipivm? Ego vero illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo* 18 :

---

1 *Ecclesiastic.c.*39.*in princ.* 2 *Prouerb.c.*22. *num.*28. 3 *Senec.epist.*104. 4 *Claudian.paneg. de* 4.*honor.consul.* 5 *Cic.apud Beroald. in Apul. metam.lib.*1.*verbo* Studiorum Quiritium, *f.m.* 19. 6 *Corn.nep.in vita Pomp.Attic.* 7 *Suet. in Cæs.c.*42. 8 *Macrob.Saturn.lib.*6 *c.vlt.* 9 *Herodian. lib.*1. *c.*2. 10 *Symmac. lib.*1.*epist.*23.

11 *Philomat.muſ.iuuenil.* 12 *C.Ceſtij ſepulcrum, Pantheon antiquæ formæ reſtit.* 13 *Senec.de clem. lib.*1.*c.*3.*Plin.in panegyr.Caſſiod.var.lib.*3.*ep.*46. 14 *Perſ.ſat.*5. 15 *Apul.met.lib.*1.*in princ. Macrob.Saturn.lib.*1.*c.*5.*Suet.in Aug. c.*86.*in Tiber. c.*71.*id.de clar.grammat.c.*22.*l.*2. *§.poſt hos quoq;* 46.*ff.orig.iur.Senec.epiſt.*115. *Gell.lib.*1.*cap.*10. *Quintil.Inſt.orat.lib.*8.*c.*3.*Iuuen.ſat.*6.*verſ.*Ignotoſque mihi tenet. *Symmach.lib.*3.*epiſt.*44.*ibique Iuret. Lucian.in Lexiphan. & in Pſeudologiſt.* 16 *Macrob.Saturn.lib.*1.*c.*50. 17 Ex *Ennio, Pacuuio, Plauto, Lucretio, Fragm.ll.Romuli, Numæ,* 12. *tab.S.C.Nonio Marcell. Feſt.Varron.de ling. latin.* Pand*ectarum libb.numiſmat. & inſcriptionib. antiq.ex Vbert.*Golz.*Gruter.Ant.Auguſt.Fulu.Vrſin. & Sim.* 18 *Senec.ep.*64.*in fin.*

*Vide quo ad hominũ luxum Senec.ep.*27.89.96 110.122.*de ira lib.*1.*c.vlt.lib.*2.*c.*25. *de conſ. ad* H*elu:cap.*12.*de breuit. vit.c.*3.*de vit. beat. c.*11. *de benef.lib.*7.*c.*9.10.

ENAR-

ENARRATIO.

TAnto ſuccenſus amore, veſtra permittente humanitate,auſus recitabo meos. Ingenti ferebar cupidine eundi ad conſpectũ hominum antiquiſſimorum: vndè poſſem arcana, Romanæ ſaltem Vetuſtatis ediſcere: *res enim Romanas intelligens non vnius populi,ſed generis humani facta percipiet* 1: nam *gentium in toto orbe præſtantiſſima vna, & in omni virtute haud dubiè Romana exiſtit* 2: illa enim *eloquentiæ fæcunda mater*, *illa virtutum omnium latiſsimum templum* 3, atq; *verum Orbis miraculum* 4. Hinc ſciens Vlixem ſacrificijs 5, Æneam progreſſu ad Inferos, maioribus collocutos ſuis 6; clariſſimum CHISII ſtemmatis SYDVS impetraui Ducem, eiuſque auricoma munitus QVERCV, ſacrificioque duodecim Dijs literarij Orbis moderatoribus ritè peracto 7; per vetuſta mortuorum monimenta tranſeuntes, tertio eunte iam anno,

Magnos Erebi tranauimus AMNES 8.

Exindè maximis exactis, non ſine anxia DELIBERATIONE periculis 9,

Venimus ad locos lætos, & amęna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſque beatas.
Largior hic campos æther, & lumine veſtit

Purpureo [10].

Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sydera, sunt orbes alij, lumenque videbis
Purius; Elysiumque magis mirabere solem,
Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas,
Aurea progenies habitat, semperque tenemus
Quod Superi meruere semel: nec mollia desunt
Prata tibi: zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nunquam protulit Ætna.
Est etiam lucis arbos prædiues opacis
Fulgentes viridi ramos curuata metallo.
Hic tibi sacra datur, fortunatumque tenebis
Autumnum, & fuluis semper ditabere pomis.
Parua loquor: quidquid liquidus cōplectitur aer,
Quidquid alit tellus, quidquid maris æquora verrunt
Cuncta istis pariter cedunt animalia regnis [11].
Hic genus antiquum Romæ, pulcherrima proles,
Magnanimi heroes nati melioribus annis [12].

Tempus erat, quo Romæ sæcularibus ludis Vrbis natale celebrabatur [13]; idem subterraneis solemnitatibus Auorum memoria sacrificijs solemnibus [14], ludisque, *quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset* [15] genialiter recolebat: nam

---------quæ gratia currum,
Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
Pascere equos, eadē sequitur tellure repastos [16].

pueris

pueris intereà patrimis, matrimisque solemni voce compta cantibus quòd

--Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas, aliusque & idem
Nascentis, possis nihil Vrbe Roma
Viscre maius.[17].

Ergo *Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro*
Pandere res alta terra, et caligine mersas[18].

---

1 *L.Flor.in prohœm.lib.*1*.hist.Athen.* **Dypnos** *lib.*1*.c.*15*. Iuret.ad Symmach.lib.*1*. epist.*24*.f. m.* 14. 2 *Plin.lib.*7*.c.*40. 3 *Cassiod.var.lib*4*.ep.*6. 4 *Cassiod.lib.*7*.epist.*15*. Aristid.orat.de vrb.Rom. per tot.*Polib*.lib.*6*.vbi de præstantia reip. Rom. super Græc.Resp.Altercat.Adrian. et Epitect. Lips.de magnitud.vrb.per tot.præcip.lib.*1*.c.*2. 5 *Homer. Odiss. lib.*11. 6 *Virg. æneid.* 6. 7 *concursus, qui ad obtinendas in vrbe lecturas in vsu est.* 8 *Virg.* 6*. decreta expositio Bart. in l. quominus, ff. flumin.* 9 *decreta expos.Bart. in l. si infanti, C.Iure delib.* 10 *Decreta expositio Pandectarum.* 11 Claudian*.de rapt.*Proserp*.lib.*2. 12 *Virg.ibidem.* 13 *de lud. sæcular. Zonar.lib.*2*.hist.Censorin.de die nat.cap.*17 *ibique* Lindembrog*.fest.Valer.Max.lib.*2*.cap* 14*. Onuphr. Panuin.de lud. sæcul. Lud. Vives ad D Augustin.de Ciuit. Dei lib.*3*. cap.*18.*Herodian.lib.*3*.cap.*8. Politian*.misc. c.*58.

14 *Gulielm.Choul.de relig. antiq.Rom.fol. m.*283. *de soto sacrorum Ord. Franc. Santius Brocensis in schol.ad* Pers.*sat.6.vide Virg.æneid.6.vers.*Quatuor hìc primùm nigrantes terga iuuencos *cum seqq.æneid.5.vers.* Necnon & socij *.æneid.8. vers.*Vna omnes iuuenum *æneid.* 12. *vers.* In medio focos *cum seqq.* 15 *Suet.in Claud. c.*21. *Herodian.lib.3.cap.8. in fin.* 16 *Virg. æneid. 6.* 17 *Horat.in carm.sæcular.id.lib.*1.*od.*21.*lib.*4. *od.* 6. 18 *Virg.æneid.6.*

CIR-

CIRCVS

Fœlices circumire plagas meditantem me vox improuisa compellat plaudentium, trahitq; ad *Circum, in quo maximam sui partem populus ostentat* 1. Ibi

Pars in gramineis exercent membra palestris,
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena 2.

Hic propè flumen, & enses 3, cum Circenses ludi agitarentur, viri potestate, ac dignitate præstantes pompam ducebant. Sequebantur proximi pubertati, quorum Patres Equites erant eorumdem equis inuecti; indè in pedestrem accersendi militiam per alas, centurias, classiumque ordines distincti. Quadrigarij, bigarij, singulariumque equorum agitato-

res; posteà athletæ grauiorum, leuiorumque certaminum; indè saltatorum chori in viros, imberbes, pueroſque diſtincti. Poſteà Tibicines, Cythariſtæque: hos ſatyri ſequebantur, qui ſerias ſaltationes ridiculè imitabãtur. Agmen indè geſtantiũ ſacras, & prophanas acerras, ſuffituſque facientium. Poſtremò ſimulacrorum baiuli innumerorũ Deorum [4]. Hinc *ſimulacrorum ſeries, imaginum agmina, currus, thenſas, armamaxa, ſedes, coronas, exuuias, quanta præterea ſacra, quanta ſacrificia præceſſerint, interuenerint, ſucceſſerint, quot collegia, quot ſacerdotia, quot officia mouerentur* omittens [5]; peracta pompa ſacrificauere, ſignumque DEre certaminibus [6] Quadrigarijs Veneto, Praſinoq; præcipuis coloribus diſtinctis [7]; ad carceres prodeuntibus, ſtudijs, fremituque virûm alterutri factioni fauentium [8],

Conſonat omne nemus, vocemq; incluſa volutant
Littora, pulſati colles clamore reſultant [9].

Hinc, vbi dedit ſonitũ tuba, præcipites quadriiugo certamine corripuere campũ, effuſique carcere, ruêre currus, pronis aurigis in verbera pendentibus, equorumq; anxiè moderantibus lora. Effugit à prima miſſus quadriga antè alios, Praſino concors, Ruſſatus agitator. Hunc Venetus, Albuſque iuncti animis ſequebantur: alter, vt priori victoriam

con-

contenderet, alter vtPrasinum contineret, qui de industria primos à carcere currus agens improperantèr sequebatur. Itur sic quarto cursu, spectante interim Populo album, viridem, ceruleum, rubentemque, varios quadrigarum colores, ætatibus anni conuenientes. Quintò Russatus auriga; cum satis hostes exagitasset, exhaustosque sibi sentiret iugales, retorquet axem, cedens priorem locum aduersarijs. Intereà citatis equis Prasinus agitator palmæ anhelans læuo metam tramite stringebat interior, cum obsistentem album, dolis assuetus Circi subuertens præcipiti obrutum curru, ac sanguine conspersum suo, explaudente populo, dereliquit. Venetus intereà, factiosas inter acclamationes, dùm gaudet popularitate, dexter sub cuneis currebat incautus, partem patefaciens sinistram aduersario, qui, effusis ad metā contendens habenis, nunc propè sequebatur, nunc vnà, iunctisque frontibus. Iamque appropinquabant metæ, cum ingeminatis clamoribus, cunctisquè suum instigantibus agitatorem, melior equis nouo nisu ad metam victor elabitur [10]. Indè bigas singulares, ac desultorios equos agitauerunt [11]. Exhibiti præterea *Equites Thessali, qu feros tauros per spatia Circi agunt, insiliuntque defessos, & ad terram cornibus detrahunt* [12]. Nec

defuit qui, equo insidens incitato, nunc erectus in sella stetit, nunc in equi fronte, iuba, clunibusque, pedibus semper aptè, & concinnè commutatis [13]. Post vbi confecti cursus, Athletæ, luctatores indè prodiere. Hos inter geminos fortitudine præstantes agnoui, quorum vnus arte leuior, alter grauitate constantior. Hi reiecta de corpore veste pugnaces contrà stetere, sparsoquè artubus puluere, ceruicem modò, modò crura captantes inimica, omniq; se inuicem à parte lacessentes victoriam sedulò aucupabantur. Indè ad bella coeuntes in gradu sTEre ambo certi non cedere, eratquè pes iunctus pedi, atquè pectus pectore, manus manu, frons fronte præmebatur. Ter leuior sinè profectu voluit nitentia contra reicere pectora: quartò subdolus excutit amplexus, adductaque soluens bracchia impulsum manu protinùs auertit aduersarium, tergoque eius mox inhærens onerosus, ceruiceque eius potitus, tellurem genu præmere, arenasque ore mordere coegit [14]. Indè cernere erat hìc cestu contendentes quosdam [15]; pedestri illic anhelantes cursu, alibi celeri decertantes sagitta [16].

Intercà pueri nobiliores Troiam lusuri antè parentum ora processere frenatis collucentes in equis, torque aureo, coronaque redimi-

ti;

ti; pharetra,hastisque geminis armati,turmisque tribus distincti, quarum vtraque bissenis constans ex equitibus proprio duce regebatur. Postquã vniuersum alacres, ac lætabundi consessum, suorumque oculos Equites pueri lustrauere, signũ expectatus flagelli sonitus exhibuit 17. Mox pares discurrêre,ternique deductis agmina soluêre choris, vocatique rursùs vias conuertere; vibratis hinc indè telis se se inuicem lacessentes. Alios indè cursus,ac recursus ineuntes spatijs aduersis cursu vestigia,orbibus alternos impediunt orbes,gliscentis prælij simulacra contexentes: hinc modò fugæ nudant terga, aduersa nunc spicula conuertunt infensi,tandèm pace composita concordes excepto maiorum plausu reuertuntur 18.

Nouissimè pugna diuisa in duas acies quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc indè commissis: nàm quo latiùs dimicaretur sublatæ metæ,inquè earum locum bina castra exaduersò constituta erant 19.

Arbores deindè validè per milites radicibus vulsæ connexis latè, longèque trabibus affixæ sunt;terra dein superiecta, totusque circus ad syluæ speciem consitus gratiam cunctis viroris obtulit. Immissi deindè per omnes aditus struthiones mille, mille cerui, mille agni, mille damæ, Lybicæ omnes feræ,

& cætera herbarica animalia, quanta vel ali potuerunt, vel inueniri;immissi deindè populares rapuit quisque quod volebat [20].

---

1 *Senec.de ira lib.2. cap.7.* 2 *Virg.ibidem.* 3 *Cassiod.var.lib.3.ep.51.Virg.Georg.3. Marlian. lib.4.c.10.* 4 *ex Dyon.Halicar.lib.7.simile apud Apuleium lib.11.met. vers.*Ecce pompæ magnæ &c. 5 *Tertull. de spectac.* 6 *Dyon. dicto loco.* 7 *Mart.lib.10.ep.48.lib.11.ep.34. lib.14. ep.131. Cassiod.var.lib.3.ep.51.* 8 *Suet.in Ner. cap.22. Herod.lib.4.cap.4.* 9 *Virg. æneid.5.* 10 *Sydon. Apoll.carm.23.vers. 303. & sequen. ibique Iacob Sirmond.* 11 *Suet.in Cæs.c.39.* 12 *Suet.in Claud. c.21.* 13 *Nicephor.Greg.lib.8.* 14 *ex Ouid.metam.lib.9.vers.* congrediturque ferox &c. *Lucan.Pharsal.lib.4. vers.* conseruere manus *cum seqq.Suet.in Ner.c.12.* 15 *Mart. lib.9. 80.* 16 *Virg.æn.lib.5.* 17 *Mart.lib.14.55.* 18 *vide Virgil.æneid.5. ibique Seru. honorat. aliosque Suet. in Cæs.cap.39.in Octau.c.43.in Calig.c.18.in Claud. c.21.* 19 *Suet.in Cæsar c.39.* 20 *Flau.Vopisc. in Prob.Petr.Crinit.de honest.discipl.lib.12.c.7.*

Vide Tertull.de spect.Buleng.de Circo.Panc.rer. mem.lib.1.tit.19. & 26. ibique adden. Panuin. de ludis sacul.Lindebrog.de lud.vet. Petr. Fab. Agonisticon, siue de re Athletica lib.2. Rosin.Ant.Rom. lib.5.

lib.5.Io.Vincent. Imperialis in Roma feriata Mercurial. in Gymnastic. lib.1. c.5. Artemidor. lib.1. cap.57. vsque 65. vbi de certaminibus, penthatlo, cursu, lucta, pugilatu, pancratio, scuto, & lib.1. cap. 79. vbi de coronis omnis generis. Cassiod. var. lib.3. ep.51. per tot. & lib.1. ep.27. Censorin. de ludor. sæcul. instit. agit. c.17. de die natal. Cod. Theod. *de spectac. de maiuma, de expensis ludor. de equis curulibus tit. & de spectac. & scenic. de expens. ludor. de Maiuma. Basilicor. lib.54. tit.5. vbi de spectacul. & thymelicis. Liu. lib.4. decad.5. Crinit. de hon. discipl. lib.12. c.7. Ouid. in fast. per tot. Auson. in Agon. & in eglog. de feriis. de lustralibus agonib. de locis, auctoribus agonum. & epitaph. 35. Sidon. Apoll. carm. 23. vers. 310. & seqq. ibique Iacob. Sirmond.* Pin*dar. in Olimp. Pithijs, Nemeis, Istmijs. Dio lib.60. de* Claud. *Suet. in* C*æs. c.39. in Calig. c.18. in Claud. c.21. in Ner. c.11.12.13. in Vesp. cap.19. in Domit. c.4. Fl. Ios. Ant. lib.19. c.1. Dionis Halic. lib.7. Quãdo primùm exhibita, elephantus. Plin. lib.8. c.1.2.3. Leones cap.16. Panthera cap.17. Tigris c.18. Rhinoceros cap.20. Crocodilus, & Hipopotamus 26. Vrsi 36. Tauri cap.45.50. Quod* primus L. Sulla in Circo leones solutos dedit, cum alioquin alligati darentur, ad conficiendos eos, missis à Rege Bocco iaculatoribus. *Senec. de breuit. vit. cap.13. Quod* Pompeius primus in Circo elephantorum duodeviginti pugnam edidit,

commissis more prelij noxijs hominibus. *Senec. ibid. de equis curulibus, plura apud Franc. Iuret. ad Symm. lib. 10. ep. 17. Io. Bapt. Ferrar. collocut. 1. 2. 3. qui de Romanorum cursu, & lapidatione, Senensium harpasto, & pugilatu, Florentinorum harpasto, & Pisanorum in ponte conflictu. Petr. Bertrand. de ara cap. 18. num. 1. vbi de ara Circi. Io-Theod. Sprenger. de ludor. festiuit.*

PHI-

PHILOSOPHIA

COmpletis certaminibus, gressum dirigo ad cætum virorum, quibus vultus grauis, horrida, siccæ silua comæ. Hi pallio, baculo, hircinoque barbitio graues 1, quasi in Peripatho, vel Academia, longèque à spectaculis; namque *ad Circum nesciunt conuenire Catones* 2, naturæ penetralia curiosi scrutabantur, transactas gratissimè referẽtes ærumnas 3.

Hos *pia cecropiæ comitatur turba Mineruæ*,
Hos *secreta quies*, hos *sophos omnis amat*.
At iuuenes alios fracta colit aure magister,
Et rapit immeritas sordidus vnctor opes.
Non pila, non follis, non hos *paganica thermis*
Præparat, aut nudi stipitis ictus hebes:
Vara nec iniecto ceromate brachia tendunt:
Non harpasta manus *puluerulenta rapit* 4.

Hos inter Lucretium, Ciceronem, Senecam, Macrobium, agnoVIrgiliumque, qui communiori consensu, cũ audituri conuenissent *curua ceruice Zeusippus, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute distenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candẽte, Aristoteles brachio exerto, Xenocrates crure collecto, Heraclitus fletu oculis clausis, Democritus risu labris apertis, Crisippus digitis per numerorum inditia constrictis, Eu-*

clides per mensurarum spacia lassatis, *Cleantus propter utrunque corrosis*, Naturæ, Deorumque secretiora sic euulgauit.

Principio, cælum, & terras, camposque liquentes
Lucentemque globum, Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumq; genus, vitæq; volucrũ;
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus,
Igneus est olli vigor, & celestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaq; membra:
Hinc metuunt, cupiunt, dolentque, gaudentque, nec auras
Excipiunt clausæ tenebris, & carcere cæco.
Quin & supremo cum lumine vita reliquit,
Nõ tamen omne malũ miseris, nec fũditus omnes
Corporeæ excedunt pestes. penitùsq; necesse est,
Multa diù concreta modis inolescere miris.
Ergò exercentur pœnis, veterumq; malorum
Supplicia expendunt, aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos; aliis sub gurgite vasto,
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patitur manes, exindè per amplum
Mittitur elysium, & pauci læta arua tenere est;
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, atque auræ simplicis ignem.

Has

Has omnes vbi mille rotam voluère per annos,
Lætheū ad fluuium, Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores supera vt cōuexa reuisant,
Rursus & incipiant in corpora velle reuerti 6.

---

1 L.8.*C.medic.Apul. Flor. lib.*1. *apolog.*1. & *met.lib.*11. *vers.* nec illud deerat. *Capitolin. in M.Anton.in princ.Symmac. lib.*1. *epist.*23. *lib.*2. *ep.*49. *Adden.ad Panc.lib.*8. *tit.*44. *fol.*187.*Gell. lib.*9.*cap.*2.*Pers.sat.*4.*Sidon.Apol.lib.*4.*ep.*9.& 11 *Herodian.lib.*1.*cap.*9. *Capitolin.in M.Antonin. in princ.* 2 *Cassiod.lib.*1.*ep.*37. 3 *Macr.sat.lib.*7. *c.*11.*Lucian.in Dial.de merc.cond.Iuuen.sat.*12. *vers.* Garrula securi narrant pericula nautæ. Petr. *Arb. in fragm. vers.* naufragus eiecta. 4 *Martial.lib.*7.*epig.*31. 5 *Sidon.Apoll. lib.*9. *ep.*9. 6 *Virg.*6.

Vide Plat.Arist.Diog. Laert. de vit. philosoph. Plut.de placit.philos.& de caus.natur. Lucr lib. de nat.rer.Cic.in li.Academ.quæst.de finib.Tusc quæst. de nat. Deor. de diuin. de fato, de legib. de offic. &c. Senec. passim vbique.Seru.& cæt. Lucian. in Dial.qui inscr.Vitarum auctio,& Piscator,Hermotim,Bis accusatus,Fugitiui.

TRIVMPHVS

PLacuit intereà S.P.Q.R. triumphalem renouare solemnitatem: hinc P. Corn. Scipionem summa gloriosum virtute, *quem Dÿ immortales olim nasci voluerunt, vt esset in quo virtus se per omnes numeros omnibus efficaciter ostenderet* [1], triumphalem in currum, turris ad instar excitatum, euexit vnanimis. Pompa instructa. Tubicines intereà processêre triumphales modos, classicumque concinentes [2]. Ducebantur postea boues mactandi in sacrificijs, vittis, coronis, auroque redimiti. Speciosa exindè aderat ostentatio spoliorum, manubiarum scilicet, auri, statuarum, monimentorumque, quæ ex omni terrarum orbe continuis

tinuis victorijs plurimo tempore Carthaginēses Lybiæ intulere 3. Hæc singulari arte composita partim plaustris vehebantur, partim gestabantur ab adolescentibus armatis 4. Ferebantur posteà tituli, & imagines victarum gentium, vrbiumque 5, inter quæ præfulxêre noua deuicta Carthago, quatuor Duces superati, totidem exercitus fusi, Syphax captus, Hannibal profligatus, Punica succensa classis, Byrsa supplex, Lybia cathenata 6. Succedebant Carthaginensium plurimi vinculis reuincti tenacibus, ipseque Syphax Numidarum Rex aureis oneratus cathenis 7. Ante currum ferebātur Coronæ aureæ, quæ triumphanti ab vrbibus Hispaniæ honoris causa per legationes fuerunt exhibitæ; plurimos enim Hispanos obsides, captiuosque Punicis è vinculis benignissimè liberauerat 8. Quernea emicuit præcipuè, quam gloriosissimè meruit: quia Ticinum apud amnem patrem saucium, & ab hostibus propè circumuentum, adhuc adolescens, liberauit 9. Pompam extremus claudebat Imperator 10. Is veste fulgens triumphali, toga videlicet picta, purpurea 11, clauisque aureis distincta; trabea, ac laurea redimitus corona 12; sceptrumque manu gestans victrici, ac ferreum habenti annulū 13; curru quadriiugo ferebatur, quem equi, non

quidem albi ad vitandam inuidiam [14]; ſed aureis ornati phaleris protrahebant [15]. Vt cuncta mortalium more celebrarentur, non deerat in curru faſcinus [16]; non tintinnabulum cum flagello; non publicus miniſter, qui à tergo Scipioni ſe hominem fuiſſe ſubmurmuraret [17]. L. frater equo vectus currum proſequebatur; atque Terentius Culeo Senator pileato capite: quia triumphantis beneficio è ſeruitute fuerat exemptus [18]. Peditū, equitumque copiæ, inſtructo agmine, ſequebantur, patrijs Hymnis Deos venerantes, ac non ſine iocularibus dicterijs [19], extemporali carmine ducem collaudātes ſuum [20]; eumque declarantes, modò Patrem Patriæ: quia poſt cladem Cannenſem ciues vniuerſos de relinquenda Italia meditantes ſtricto enſe, ſe nunquam abituros iureiurādo affirmare coegit [21]: modo continentiſſimum hominum: nam eximiæ virginem formæ deſponſatam Indibili cælebs, & victor, cum auro redemptionis ſponſo reddidit inuiolatam [22]: modò fortiſſimum gentium: quia cruentum Patriæ iugulo imminentem gladium è validiſſima, ſolertiſſimaque Hannibalis extorſit manu [23]: tandem, Io triumphe paſſim exclamante Populo [24], repetitis vocibus, Affricanum [25]. Ad montem indè proximiorem, quem ſibi pro

Ca-

Capitolio delegerant, deductus Scipio

----Dijs Italis votum immortale sacrabat
Maxima tercentum totam delubra per vrbem
Lætitia, ludisque viæ, plausuque fremebant,
Omnibus in templis matrũ chorus, omnibus aræ,
Ante aras terram cæsi strauère iuuenci,
Ipse sedens niueo candentis limine Phœbi
Dona recognoscit populorum, aptatque superbis
Postibus; incedunt victæ longo ordine gentes,
Quã variæ linguis, habitu tã vestis, & armis [26].

Indè vinctos hostès nõ in carcerem duci iussit; sed liberari: nã Romani victorum personas induerant. Postremò gratiæ Dijs actæ; immolatæ hostiæ, victimæque, trophea erecta [27], ac publicum exhibitũ epulũ [28]. Voluerunt decernere, *vt quotiescumque epulaturus esset ad funalem cereum, præeunte tibicine, & fidicine à cœna domum reuerteretur*, vt olim C. Duilio concessum fuit, *qui primus naualem triumphum de Pœnis retulit* [29]: *vt domus eius fores extra aperirentur*, vt L. Valerio Poplicolæ, & eius fratri decretum Romæ fuerat [30]. *Voluerunt illi statuas in Comitio, in Rostris, in Curia, in ipsa deniq; Iouis optimi maximi cella ponere: voluerunt imaginem eius triumphali ornatu indutam Capitolinis puluinaribus applicare: voluerunt ei continuum per omnes vitæ annos Consulatum, perpetuamque Dictaturam tribuere, quorum sibi nil, neque Plebi-*

scito dari, neque Senatus consulto decerni patiendo penè tantùm in recusandis honoribus se gessit, quãtùm egerat in merendis 31.

---

1 *Max.lib.6.c.9.Zonar.lib.3.* 2 *Zonar. ibidem.* 3 *Valer.Prob. seu Corn.nepos Plut. in vita Scip.* 4 *Zonar.* 5 *Zonar.loco cit.* 6 *Val.Prob. & Plut.d.loc.* 7 *Prob.& Plut.ibid.* 8 *ijdē ibid.* 9 *ijdem ibid.* 10 *Zonar.ibid.* 11 *Plin. lib.8. c.48.lib.9.c.36.* 12 *Plin.lib.15.c.30.Gell.lib.5.c.6* 13 *Crinit.lib.24.c.5.Plin. lib.33. c.5.* 14 *Iuret. ad Symmach.lib.10 ep.13.Suet.in Ner. c.25.* 15 *Dyon.*Halic.*lib.8.fol.*284. 16 *Plin.lib.28.cap.4.* 17 *Tertull.in Apolog.Crin.de hon.discip.lib.24.c.5 Zonar.ibid.* 18 *Prob.& Plutar.loco cit.* 19 *Dionis.*Halic.*lib.7.Suet.in Cæs.cap.*40.49.50. 99.*Dio lib.43.Vell.pat.lib.2.Plin.lib.19.c.8.Liu. lib.4. B. Brisson.de form.lib.4.* 20 *Dyon* Halic.*lib.2.f.51* 21 *Prob.& Plut.d.loco* 22 *ijdem ibid.Val. Max. lib.4.c.3.* 23 *ijdem Prob.& Plut.* 24 *Liu.lib.31.* Horat.*lib.4. carm.de Triumph. Augusti lib. Epod. od.9.Tibull.lib.2.eleg.6.Ouid.4.Trist.eleg.2.lib.1. am.eleg.2.Brisson.de form.lib.4.* 25 *Martial.lib.2 ep.2.Car.Sigon.in com.super fast.& triumph. Rom. ad ann. 552. fol.282.* 26 *Tacit. lib.2.an. vers.* Laudatis pro concione virtutibus.*Plut.de fort. rom. de Silla, Dio lib.37. de Pomp. Tacit. lib.2.*

an.

*vers.*Arcus additi Romæ.*Plin. lib.3.cap.20.Vell. Paterc.lib.2.Liu. lib.10. lib.41. B.Briss. de form. lib.4. f.* 353. 27 *Virg.æneid.8. in fin.* 28 *Plut. quæst.89.Val.Max.lib.2.cap.8.* 29 *Valer.Max. lib.3.c.6.* 30 *Plin.lib.36.c.15.* 31 *Valer. Max. lib.4.cap.1.*

Vide quo ad triumphum Dyon.Halicarn. lib.2. fol.51 lib.3.fol.104.lib.5.fol.154. & 165. lib.6. fol.194.lib.8.fol.284.Max.lib.2.cap.3. Sueton. in Cæs.cap.37. in Calig. cap.47. in Ner. cap. 25. Fl. Ios.de bell.iud.lib.7.cap.24.Zonar.lib.2. Ammian. lib.16.num.5.Rosin.ant.rom.lib.10.cap. 29. Panc. lib.1.rer.mem.tit.28.51.57 vbique Adden.Franc. Mod.Pandect.triumph.Onuphr. Panu. de triumph. Car.Sigon.de antiq. iur.ciu.rom. lib.1. c.vlt. & in coment.super fast.& triumph.Rom. vbique, precip. ad ann. 552. Buleng. de triumph. Obert. Golz. in cathal. cons. vnà cum triumph. Pasqual. de coronis Iacob.Laur.in complemento antiq; vrb. splendoris, qui recenset triumphos, & ouationes ab V.C. vsque ad Iustinian.Imper.pompam delineat triumphalem, atque coronas cuiuslibet generis, de quibus, aureis præcipuè Lips. de magn.vrb.lib 2.c.9.

Quo ad Scip. Plut. in Scip.Val. Prob. ibid.Liu. lib.30.Val.Max.lib.1.3.& 2.2.& 2.3. & 2.5. & 3.5.& 4.1.& 4 2.& 5.4.& 5.6 & 6.6.& 6.9.& 8.15.& 8.16.& 9.7.Senec.de cons.ad Polyb. c.33. Appian.Alex.in Lybicis,Sext.Aur. vict.de vir. Ill.

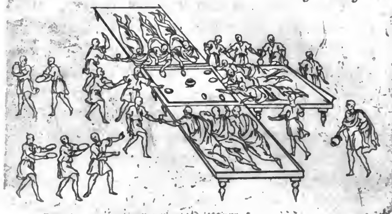
Saluſt.de bell.Iugurt. Flor. lib.2.c.6. Eutrop. hiſt. lib.3.Macrob.in ſomn. Scip.præcipue lib.2. cap.11. Oroſ.lib.4.cap.19.Polib.lib.15.16.Gell.lib.6 cap.8. Lucian. in dial.Alexandri, Annibalis, Minois, & Scipionis.D.Auguſtin.de Ciuit Dei lib.3.c.21.ibiq; Lud.Viu.Caſal.de vet.ſacr.chriſt.ritib.c.vlt.vbi de triumphis Græcorum Imperatorũ.Obert.Goltz.lib.4 cap.18. Car. Sigon. ſuper faſt. & triumph.rom. ad aun.552.

COE-

COENA.

HInc ad locum deueni, vbi
Pars pedibus plaudunt, choreas, & carmina dicunt,
Consistunt alij, dextra, læuaque per herbam
Vescentes, lætumque Choro peana canentes &c.
Pallida lætatur regio, gentesque sepultæ
Luxuriant, epulisque vacant genialibus vmbræ:
Grata coronati peragunt conuiuia Manes:
Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus 1.

Hic quasi genialis cœna celebraretur; festiuæ 2, ac natalitiæ dapes exhiberentur 3, hora circiter decima 4; vnum circa thorum, vel sigma 5, Horatius Lydiam gremio complexus suo, Lesbiam Catullus, Tibullus Neme-

Cynthiam Propertius, Corinnam Ouidius, atque Martialis [6], accumbebant lauti [7], coronati [8], excalceati [9], pictaque toga induti [10]. Poculum non quidem nectaris, quod vinum Deorum est, sed massici, falerni, opimiani, cecubique Pocillatores ministrabant [11] ad simphoniam [12], in dextrum latus circumferentes [13]. Credideram Vulcanum cœnam coquisse, Horas rosis, & cæteris floribus purpurasse omnia, Gratias sparsisse balsama, Musas quoque canora personasse [14], tantæ erant æpuli lautitiæ; non tamèn inanem luxum continentes; nam defuêre lactes murenarum, phœnicopterorum linguæ, margaritæ aceto dissolutæ, scarorum iocinora; phasianorum, & pauonum cerebella [15]; calcanei camelorũ, cristæ viuis gallinaceis demptæ; linguæ pauonum, & lusciniarum; dapes extis mullorum refertæ, & cerebellis phenicopterum, & perdicum ouis, & cerebellis turdorum, & capitibus psitacorum, phasianorum, & pauonũ [16], & luxus epularum, quas Neroni Tigellinus parauerat [17]; cæterũ exhibita porcus Troianus [18], gallina cubans ouis [19], repositorium duodecim habens signa in orbe disposita, superque proprium, conuenientemque materiæ cibum impositum [20]; cuncta xenia [21], & quidquid magnificum Xersis [22], Luculli [23],

Au-

Augusti 24, Caligulæ 25, Claudij 26, Neronis, Vitellij, Domitiani, Trimalcionis 27, Heliogabali 28, epulas decorauerat. *Quid multis? vidi elegantiam græcam, abundantiã Gallicanam, celeritatem Italam, publicam pompam, priuatam diligentiam, regiam disciplinam* 29, Censoribus non animaduertentibus 30, natalitia dispensante celebritate. *Conuiuium mehercle non posuerim inter vacantia tempora, cum viderim quàm solliciti argentum ordinent, quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant, quàm suspensi sint, quomodo aper à coco exeat, quãta celeritate signo dato glabri ad ministeria discurrant, quanta arte scindantur aues in frusta non enormia, quàm curiosè infelices pueruli ebriorum sputa detergeant* 31. Pindarus latinè alludians commessationi cantauit ad cytharam; Sapho suaui musicæ superingressa formosa saltauit, scena sic sibi cõcinnata, vt Lyrici omnes Poetæ chorum canerent; Chælin pulsaret Arion, plectrum modularetur Amphion; tibias animaret Moschus, caneret Theocritus fistula 32. Mullus est interim in morte varius ostensus; argentea larua de more agitata 33. *Denarij plures singulis conuiuis dati, si vellent inter se inter cęnam, vel talis, vel par impar ludere*. indè *talis iactatis, vt quisque canem, aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium*

conferebat, quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat 34. Collusum cristallinis tesseris in tabula terebintina 35, vbi lusor *tesseras colligit rapidè, inspicit sollicitè, voluit argutè, mittit instanter, ioculanter compellat, patienter expectat; in bonis iactibus tacet, in malis ridet, in neutris irascitur, in vtrisque philosophatur; secundas fastidit vel timere, vel facere, quarum opportunitates spernit oblatas, transit oppositas; sine motu euaditur, sine colludio euadit. Putes illos, & in calculis arma tractare; sola est illis cura vincendi* 36. Relatum intereà Ditem ipsum Romanis quondam Proceribus, suo addictis Imperio, tormenta laxasse, ad cęnam conuocatis sepulcralem 37, mixtamque terroribus 38. *Messalina*, vt fertur, solito *non alias solutior luxu, adulto autumno, simulacrum vindemiæ, per domum celebrabat; vrgeri prela, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ assultabant, vt sacrificantes, vel insanientes Bacchæ. Ipsa crine fluxo thyrsum quatiens, iuxtàque Silius hedera vinctus gerere cothurnos, iacere caput strepente circum procaci choro* 39.

At sermones inter conuiuales 40. Ouidius exultans animis inquit:

Itę triumphales circum mea tempora lauri
Vicimus, in nostro est, ecce, Corinna sinu 41.

Catullus paulò seuerior inquit:

Omnes fallimur, nec est quisquam,

Quem

Quem non in aliqua re videre suffenum possis.
Suus cuique attributus est error,
Sed non videmus manticæ, quod in tergo est 42.

Tibullus vino gaudens 43, crateribusq; iam coronatis 44, pincernæ ait:

Adde merum, vinoque graues compesce dolores,
Occupet vt fessi lumina victa sopor 45.

Indè optima fide bibens nihil ad elidendum in pauimento sonitum ex vino reliquit 46. Propertius suæ libens libans Cinthiæ, cui benè esse iàm dixerat

Omnia vertuntur, inquit, certè vertũtur amores,
Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota est 47.

Modimperator Horatius, Dictatorque conuiuij 48, è medio thori loco cum dixisset

O fortes, peioraque passi
Mecum sæpè viri, nunc vino pellite curas 49.
Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc saliaribus
Ornare puluinar Deorum
Tempus adest dapibus sodales 50.

exclamauit seriò

Beatus ille, qui procul negotijs.
Vt prisca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fœnore 51.
Vitam quæ fatiunt beatiorem
Iucundissime Martialis inquit.

Res non parta labore, sed relicta
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, sine arte mensa
Nox non ebria, sed soluta curis,
Non tristis thorus, attamen pudicus,
Somnus qui faciat breues tenebras.
Quod sis esse velis, nihilque malis;
Summum nec metuas diem, nec optes 52.

Indè attonitus, vel mero, vel potiùs quòd amicam, iacta sorte, deseruerat, nè Musis facer conuiuarum numerus turbaretur 53, poculis tamèn lacessitus exclamauit.

Sextantes Calliste duos infunde falerni,
Tu super æstiuas Alcime funde niues.
Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo,
Lassenturque rosis tempora sutilibus.
Iam lōginqua *iubent nos viuere Mausolea,*
Cum doceant solū *posse perire* homines 54.

Indè

Næuia sex cyathis, septem Iustina bibatur;
Quinque Lycas, *Lide quatuor, Ida tribus.*
Omnis ab infuso numeretur amica falerno,
Et quia nulla venit, tu mihi somne veni 55.

1 *Virgil.6. æneid. Claudian.de rapt. Proserp. lib.2. propè fin.* 2 *Horat.lib.3.od.28. in princip.* 3 *Mart.lib.7.ep.85.& lib.10.ep.24.27.lib.12.61. Plut.in Pseud.scena exite agite in Pers.act.5.scen.1.* 4 *Mart.lib.1.ep.109.lib.4.ep.8. ibique latè Ramirez lib.8.ep.67.lib.10.epist.48. lib.11. ep.53.* 5 6 *Mart.lib.10.ep.47. Lips. ant.lect.lib.3.fol.95. Sydon.Apolin.lib.2.ep.10.Martial.lib.7.ep.13.li.8 ep.67.& lib.9.ep.83.lib.14.193.Apul. met. lib.6. vers.*Et accumbebant lauti, *& apolog.1. Mart. lib.10.epig.48.lib.11.ep.53.Petron.Satiricon.Apul. lib.9.met.* 8 *Mart.lib.5.ep.65.Sidon.Apoll.lib.2. ep.13.* 9 *Plaut.in Truculento act.2.scen.Num tibi nàm Lips. d.loco fol.96.Mart.lib.3.ep.49.& 50. ibique Ramirez in verb.*Deponi soleas. 10 *Pet. Satir. vers.* cœnatoria repetimus. *Mart. lib.14. ep.135.& in Apophor.vers.*cœnatoria. *Lips. ibid. fol.96.* 11 *Mart.lib.10.49.lib.13. 108.& sequ.* 12 *Petron. satir.in conu.Trimalc.* 13 *Lips.d.li.3. antiqu.lect. fol.117.de vasibus, & cyathis. Bud.de Asse lib.5.* 14 *Apul.met.lib.6. vers.* Accumbebat summum thorum. 15 *Sueton.in Vitell.c.13 Add.ad Panc.lib.1.rer.mem. tit.51.* 16 *Lãprid. in* Heliog. 17 *Tacit.ann.15.vers.*Et celeberrimę luxu, famaque epulę fuere &c. 18 *Macr. sat.lib.3.c.13.Bud.de Asse lib.2. f.233.* 19 *Pet. sat.* 20 *ibid.* 21 *Mart.ep. lib.13. per tot.* 22 *Plin.lib.33.c.10.* 23 *Athen. Dipnos.lib.3. c.vlt.*

*Polib.lib.*31.*Plut.in Lucull.* 24 *Suet.in Oct.cap.* 70 25 *Suet.in* Calig. *cap.*37. *Suet.cap.*32. *Suet. cap.*27.*Suet.cap.*13. 26 *Dio,& Ziphil.in Domit. Mart.lib.*8.*ep.*39.50. 27 *Petr. sat.* 28 *Lamprid. in* Heliog. 29 *Sidon. lib.*1.*ep.*2. 30 *Gell. lib.*17.*cap.*21. *Macrob.Saturn.lib.*3. *cap.*17. 31 *Senec. de breuit vit. cap.*3. 32 *ex Apul. d. lib.*6. *met.* 33 *Macr. sat.lib.*3.*c.*15. *de laruis, aut craneis humanis largius genio indulgendũ admonentibus Ramirez ad Mart.lib.*2.*epig.*59.*Petron satiric.* 34 *Suet.in Aug. c.*71. 35 *Petr. Satir. Ramirez de Prado ad Mart.lib.*4.*epig.*22.*ex Mart.lib.* 7.*ep.*71. *lib.*12.*ep.*40. *lib.*14.*epig.*20. *Lucan. in paneg. ad* Pisonem, *vers.* Callidiore modo. 36 *Sydon.Apoll.lib.*1.*ep.*2. 37 *Ziphilin.in Domit.* 38 *Suet.in Calig.cap.*32. *Lamprid. in* Heliog. 39 *Tacit.an.*11. 40 Macr *sat. lib.*1. *cap.*1. *in pr.& lib.*7.*cap.*1.Mart.*lib* 10.*epig.*48.*Gell.lib.*17.*cap.*8. *Sidon.Apoll.lib.*1.*ep.*13. 41 *Amor. lib.*2. *eleg.*12. 42 *od.* 19. 43 *Gell.lib.*15.*c.*11. 44 *Virg.æneid.* 3.*vers.*Tum Pater Anchises magnum cratera corona induit *lib.*7.*vers.*Crateras læti statuunt, & vina coronant.*Lips.d.lib.*3.*antiq.lect. fol.*119. 45 *eleg.*3. 46 *Virgil.æneid. lib.*1.*vers.* Dixit,& in mensam laticum libauit honores.*lib.*5.*vers.* Fundit humi. Plaut. *in Curcul. act.* 1. *sc.* Flos veteris vini *vers.*Venus. 47 *lib.*2.*eleg.*18. 48 *Lipsius ant.lect. lib.*3.*fol.*105. *Adden. ad* Pancir-

rer.

*rer. mem. lib.*1. *tit.*51. 49 H*or.lib.*1.*od.*7. 50 *lib.*1.*od.*37. 51 *lib.*4. *od.*2. *epod. & ferm. lib.*2. *fat.*6.*lib.*1.*ep.*14.*idem apud* Plin.*lib.*6.*ep.*9. *Virg. eglog.*2.*in fin.*Matern.*apud Tacit. feu Quintil. de Orator.fol.*643. 52 *lib.*10.*ep.*47.*et* 96.*vide* Claudian.*epigr.de fene Veronenfi.* 53 Horat.*lib.*2.*fat.* 8.*Varr.in fat.menip.Gell.lib.*13.*cap.*11. Macrob. *Saturn.lib.*1.*c.*7.*Adden.ad* Panc.*lib.*1.*de reb.mem. tit.*51. 54 *lib.*5.*epig.*66. 55 *lib.*1.*epig.*72.*lib.*9 *epig.*95.*Bud.de Aff.lib.*5.*fol.*563.

Vide Plut. *in conu. fept.fapien.& in fympofiac.* Rofin.*antiq.rom.lib.*5.*c.*20. *vfque* 24. Petr. Ciaccon.*de Triclin.fiue de modo conuiuandi apud prifc. rom.& de conuiu. apparat. ibique Fulu. Vrfin. Io. Manelph. in menfa Romana.* Henr. *Boff. in cœna afella, de ofcill conuiual. Stuchium lib.antiq. conuiual. Mercurial in Gymnaft. lib.*1.*c.*11. *Matthæum Corte de prandij, & cœna modo.Cafal.de proph.rom. rit.cap.*25. *Vinc. Butium de calid. frigid. ant. potu. Bruxerin.Dypnofoph.lib. Zenophon.de conuiu.* Plat. *in conuiu. Athen. Dypnof. lib. per tot. Stat. in Epul. Domit. de eodem lib.* 8. *ep.* 39. 50. *Suet.in Octau. cap.*70.74.75. *in Claud. cap.* 32. 33. *in Ner. cap.*11.12. 13. *in Vitell. cap.*13. *in Vefp.cap.* 19.*Dion. &* Xiphil. *in Domit. Iuuen. fat.*5. *per tot.& fat.*11.*Lamprid.in* Heliogab.*Lipf. antiq.lect.lib.*3.*per tot.vbi mores conuiuales. & de magnit.vrb.lib.*4.*c.*9.*vbi de antiq. parfimonia, &*

lib.2.epig.69.lib.3.ep.3. epig.49. lib.4. epigr. 78. lib.5.epigr. 45. lib. 9. 79. magnificam, lautamque. lib.3.ep.81. 22. lib.12. 48. Diuitem, sed inanem lib.7. 47. lib.4. 78. Micam. lib. 2. 59. Cibos. lib. 2. ep. 37. lib. 3. 59.76. 81. lib. 5. 30. lib. 7. 77. lib. 10. 48. lib. 11. 32. 53. lib. 13. ep.5. & sequ. Potiones lib. 13. ep. 108. & sequen.Niuatas lib. 5. ep.75. Pocula *lib. 6. 35. lib.8.ep.6. lib.10.49. lib.11.12.lib.12.28.lib.14. 93. & sequen. Potores lib. 6. 86. 89. lib. 9. 95. Mensæ materiam lib. 14. 89. 90. ebrietatem lib.11.ep. 83. lib. 3. 81. librorum suorum recitationem inuitatoribus permissam. lib.2. epigr. 27.ibique Ramirez lib.3. ep. 44. 49. 50. lib. 11. ep. 53. Pers. sat. 1. vers.* Romulidæ saturi. P*lin.lib.9. ep.34. Suet.in Aug. cap. 85. in Claud. cap. 41. Memoriam mortis lib. 2. ep. 56. Spongiam ad mensas tergendas lib. 14. ep. 144. vsus, & consuetudines lib. 3. 81. lib. 5. 45. lib. 6. 89. lib. 7. 47. 78. lib.9. 95. lib.10. 48. lib. 8. 65. lib.11. 53. 12. 32. lib.12. 61. Valer. Max.lib.2. cap. 1. tit.de nupt.de honore impenso scrib.de maiorib. dantibus exempl. de modo comedend. antiq.* P*ancir. lib. 1. rerum memor. tit. 25. ibique Salmuth. Vide latè leges latas aduersus laxum cœnarum apud Macrobium Saturn. lib. 3. cap.17. Epulum Domitiani Stat. lib.4. Silu. Adrasti regis cœnam. id. Thebaid. lib. 5. vers. 510. cum seqq.*

ibique insignem pateram vers. 540. *& seqq. Cleopatræ,*Lucan.*Phars. lib.*10.*vers.* Ipse locus templi, *cum multis seqq.*Petr.*Bertrand.de ara cap.*19. *num.*1.2.*ubi de ara conuiuij, & conuiualis aræ sacerdote.*

H I.

HISTORIA

POtantibus ergò cunctis ad confessum adpropero virorum ætate præstantium, & experimentis. Horum est munus sacram tueri Antiquitatem, custodiam illustrium, malorumque facinorũ exhibere 1, atq; docere modum componẽdi mores ad alienas virtutes 2. Licèt assisterent Herodotus, Thucidides, Zenophon, Pausanias, Trogus, Curtius, Dares, Dictes, ac præcipuè Dio, cum Xiphilino, Dyonisius Halicarnasseus, atque Plutarchus; cœtus componebatur à Cæsare, Hirtio, Oppio, Cornelio nepote, Salustio, Liuio, Paterculo, Valerio Maximo, Suetonio, Lucano, Plinio, Silio Italico, Tacito, Floro, Suetonio Spartiano, Gallicano, Trebellio, Capitolino, Vopisco, Victore, Eutropio, Sexto Rufo, Ammiano, Macrobio, Orosio, innumerisque alijs. Hi concordes Tacitum sic eloqui suasere. *Vrbem Romam à principio Reges habuere: libertatem, & Consulatum L. Brutus instituit: Dictaturæ ad tempus sumebantur, neque decemuiralis potestas vltra biennium, neque Tribunorum militum ius diù valuit: non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio, & Pompei, Crassique potentia citò in Cæsarem: Lepidi, & Antony arma in Augustum cessere, qui cuncta discordys ciuilibus*

deleuerit [19] : Torquatus filij ſanguine fecit manare ſecures [20] : Genitius Cippus, nè ſui reditu Reſpublica periclitaretur, vti fuerat reſponſum, perpetuum ſibi indixit exilium [21]: Ælius Prætor picum vita ſibi felicitatem, Reipublicæ infortunium portendentem, dentibus in conſpectu Senatus laniauit [22] : Rutilius Cenſorinus iterùm Conſul creatus *Populum, qua potuit grauiſſima oratione corripuit, quòd eam poteſtatem nimis magnam bis ſibi contuliſſet* [23] : Fabius Maximus, *quàm potuit conſtanter cū populo egit, nè maximū Imperiū in ſua familia cōtinuaretur* [24] : Turannius *exactæ diligentiæ ſenex, qui poſt annum nonageſimum, cum vacationem procurationis à C. Cæſare vltrò accepiſſet, componi ſe in lecto, & velut exanimem à circumſtante familia plangi iuſſit* [25].

Atque fœcundæ virorum paupertatis [26], præcipuè Publicolæ, *cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit* [27] : Menenij Agrippæ, qui, *niſi à populo collatis in capita ſextantibus funeratus eſſet ità pecuniæ inops deceſſit, vt ſepulturæ honore caruiſſet* [28] : Attilij Reguli, qui Imperator in Affrica, quia villicus ſeptem iugerum deſeruerat agellum petijt, *vt ſibi ſucceſſor mitteretur, nè deſerto agro non eſſet, vndè vxor, & liberi alerentur*: Cincinnati, cuius rura quantum domus hodie patuere: Æliæ familiæ, in qua ſex;

decim eodem tempore fuerunt, *quibus vna domuncula fuerat, & vnus in agro Veiente fundus minus multo cultores desiderans, quàm dominos haberet,* in qua *nullum ante scupulũ argenti fuit, quam Paulus Perse Rege deuicto Q. Ælio Tuberoni genero suo, quinque pondo argenti ex præda donaret, ac Princeps Ciuitatis existens, filiam ei nuptui dedit, cuius pecunia tàm ieiunos Penates viderat; quin ipse quoque adeò inops decessit, vt nisi fundus, quem vnum reliquerat, venisset, vxor eius dotem vndè reciperet non extitisset*: Cn. Scipionis, cuius filiæ indotatæ dotis summã ex ærario Senatus erogauit [29]: Manij Curij, qui pauciores seruos habuit, quã triumphos [30]: cæterorum tandèm Imperatorum, qui post benè nauatam Reipublicæ operam angustia rei familiaris ad aratra redire cogebantur triumphales agricolæ [31].

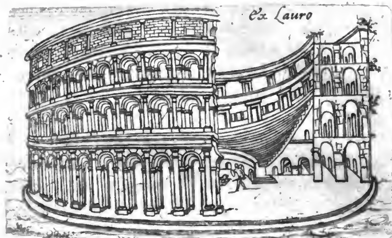
---

1 *Cic.pro Arch.& lib.2.de orat.Arist.reth.1.c.5. Diod.Sic.bibl.2.* 2 *Plut.in Timol.Diod.lib.1.in prohæm.Polyb.lib.1 in pr.& 3.* 3 *Tacit.ann.1. in pr.* 4 *Flor.in prohæm.lib.1.hist.Plut.de fortun. Rom. in Princ.Ammian.Marcellin.li.14.n.5.Lips.de magn. rom.lib.4.c.1.* 5 *Plut.de fortun.Rom.* 6 *Flor.lib.1 cap.1.Plut.ibidem.* 7 *Flor. & Plutarc. ibidem.* 8 *Plutarc. ibidem Liu. lib.5. Flor. lib.1. cap.13.*

Ælian.

*Ælian.de hist.anim.lib.*12. *cap.*33. 9 *Plutarch. ibidem* 10 *Flor.lib.*2 *cap.*6 *Sext. Aur. Vict. de vir.illustr. Iuuen. sat.*7. *vers.* Quaque die miserum &c. 11 *Plut.de fortun. Rom. Rosin. antiq. roman.lib.*2. *cap.*16. *Hieron. Garimbert de fortun. lib.*6. *cap.*1. 12 *Symmach.lib.* 10. *ep.* 54. *Valer. Max.lib.*1.*cap.*1.& 2. *Diu. Ambr. ep. contra Symmach.Prudent.adu.Symmach.Diu.August. lib. de Ciuit. Dei per tot. Lactant.Firmian. in lib.Diuin. instit. Arnob.adu.gent.Minuc.Felix in Octau.Tertull.in Apologet.* 13 *Val.Max.lib.*5. *cap.*6. *Oros. lib.*2 .*cap.*5 .*Flor.lib.*1.*cap.*9.*Liu.lib.*2. 14 *Max. ibidem.Oros.lib.*3.*cap.*5 .*Minuc.Felix in Octau. Flor.lib.*1.*c.*10.*Liu.lib.*2. *Max. lib.*3. *cap.*2. 16 *Liu. ac Flor. ibidem.Martial. lib.*1. *epig.*22. 17 *Liu.lib.*2. *Flor. lib.*1.*c.*12. *Dyon. lib.*9. 18 *Liu. lib.*8.& 10.*Val.Max.d.lib.*5.*c.*6.*Dyon.lib.*9. 19 *Flor.lib.*1.*c.*13. *Plut. in Camill. Liu.lib.*5. *Max. lib.*4.*c.*1.*Virgil.æneid.*6.*vers.*Aspice Torquatū. 20 *Flor.lib.*1.*c.*14.*Liu.lib.*8. 21 *Val.Max. ibid. Ouid.met.*15.*vers.*565. 22 *Val.Max.d.lib.*5.*c.*6 23 *Val.Max.lib.*4.*c.*1. 24 Max. *ibid.Plut.in Fabio* 25 *Senec.de vit.beat.c.*11. 26 *Lucan.Pharsal.lib.*1.*vers.*Namque vt opes nimias &c. *cum seq.Plin.lib.*33.*c.*1.2.3.10.11.*Virg. eglog.*2. *vers.* hanc rem:*Ammian.*Marcell. *lib.*14. *hist.n.*5. *latè Horat.lib.*2.*od.*15.*Apul.apolog.*1.*f.m.* 165. *Franc. Petrarch.de rem vtriusque fort.lib.*1.*dial.*100.&

AMPHITHEATRVM.

COnuocor intereà ad Amphitheatrum, vbi matutino ſpectaculo Spartacus Gladiatorum Anteſignanus ſuos in arenam Commilitones quotãnis ineluctabili morituros lege producebat. Iamq; oſtentata periturorum corpora, qui in verba Ducis *ſacramentum iurauerant vri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quidquid aliud ipſe iuſſiſſet, domino corpora, animaſque religioſiſſimè addicentes*, mortis ſuæ pompam duxère, quam prius in tabulis pictura deſcripſerant 1: tum compoſita paria 2, arma munerario oſtenſa; haſtis, rudibus prelusum 3, tubæ clangor editus terminalis 4, armaque verſa 5. Certabat exindè

quisq; *in statu stare*, nè de gradu pelleretur 6: petebat hic aduersarium, eludebat alter 7. Laquearius pelliceo amictus vmbone 8, iniecto laqueo fugientem prosternit hostem. Pinnirapus, Samnisque mutuam in perniciem aduersis ictibus coeuntes 9, hostiles inter amplexus inanimes corruère. Mirmillo

Totus collucens veste, atque insignibus armis 10, piscis galea gestans effigiem 11, stricto ense infestum expectabat sibi Retiarium. Is tridente, ac rete munitus inermis cæterùm, ac sola tunica, galeroque contentus, arte quadam collectum, suspensumque dextera reteiaculum, in aduersarij caput iactabundus instabat, dumque mirmillo periculosum elusurus iactum, paulatìm recedere videbatur, assa modulabatur voce populus

Piscem peto, non te peto, quid me fugis galle 12. Retiarius.

Postquam vibrata pendentia retia dextra,
Nequidquā effudit nudum ad spectacula vultū
Erigit, & tota fugit agnoscendus arena 13;

Donec collectum rete denuò vibrans implicitum, vulneratus & ipse, tridente confodit aduersarium; in vnaquaque victoria exclamāte Populo *Hoc habet*. Intereà *retiarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine vllo, totidem secutoribus succubuerant*: *cum occidi*

cidi iuberentur, vnus resumpta fuscina, omnes victores interemit, ipso paulatim inter inanimes decidente [14].

Cum traheret Priscus, traheret certamina Verus
Esset & æqualis mars vtriusque diù;
Inuentus tamen est finis discriminis æqui;
Pugnauère pares, succubuère pares [15].

Cædes vndique miserorum corpora populabatur, nec ad pietatem mouit aduersarium arma submittens, nec populum digitũ tollens; nàm spectatores infesti nè pollicem præmere viderentur omninò conuertebant [16], quin etiam decumbentes quidam fortiter recipere ferrum iussi [17], iugulum vltrò præbere, prohibiti membra contrahere; vulnerique manus apponere [18]. *Hinc gladiator tota pugna timidissimus iugulum aduersario præstat, & errantem gladium sibi attemperat* [19]. Percussi quoque, iacẽtesque repeti iubebantur, & cadauera ictibus dissipari, nè quis simulata morte deluderet; ipsi quoque victores manus mittebant in vulnera, & sanguine se proluebant hostili [20]. Nõ opus ignito ferro, fustibusque, vt ad pugnam cogerentur ignaui, facem cunctorum pectoribus admouẽtibus Furijs. Parum profuère factiones threcum, & mirmillonum, mirmillo licet vltimos ediderit anhelitus: cũcti enim infestis spectatoribus, ad digitum, ac sine mis-

Venatus humiles vidit leonum,
Quos velox leporum timor fatigat,
Dimittunt, repetunt, amantque captos,
Et securior est in ore præda 28.

At quia *fuere multi, qui dirigere volebant sagittas*, *immissi sunt centum leopardi Libici, centum denique Siriacæ, centum damæ, & vrsi simul trecenti* 29, ac genus omne ferarum. Hic

Sus fera iam grauior maturi pignora ventris
Emisit fœtum vulnere facta parens 30.
Præceps sanguinea dum se rotat vsus arena,
Implicitum visco perdidit illa fugam 31.

Etiam leonem feminea vidimus actum manu 32, & supplicem elephantum 33. Nec defuit, qui sagitta doctissimus, vt Commodus olim, *è Peridromo ceruos, damas, aliaque cornigera præter tauros currens pariter ipse, atque insequens impetebat, ac præuenta fuga certissimis ictibus prosternebat. Leones verò, & pantheras, aliaque id genus nobilissima animalia currens in orbe superne iaculis confodiebat sic, vt nec telum quisquam secundum, nec vulnus viderit, nisi lethale: nam vt primùm se fera concitauerat statim illam vel in fronte, vel in corde sauciabat, nullo prætereà vsus scopo, neque ad aliam corporis partem telo destinato; sic vt pariter cum vulnere ipso conficeretur. Idem aliquandò sagittas lunatæ cuspidis in mauritsias struthos contorquebat, quæ & celerem*

celeritate, & alarum quasi velis ocissimè ferebantur sic, vt summum contingeret collum, atque ità capita amputaret, vt exsectis ceruicibus (qui teli impetus fuerat) aliquandiù tamen viuentibus, similem cursum continuarent. Quin & pantheram in arenam casu acerrimo, quæ scilicet eductum quemdam comprehenderat sic; vt iamiàm laniatura videretur, ità opportuno vulnere consequutus est, vt interfecta bellua hominem seruauerit, ac dentiũ quoque aciem, cuspide ipsa iaculi præueniret. Leones itèm cauea centum eductos, totidem missilibus vniuersos occidit, ità suo ordine iacentibus corporibus, vt numerari facillimè singula possent, nullo scilicet superacuo incidente telo 34.

Tandèm

Conueniunt vrsi, magna quos mole ruentes
Torua lycaonijs Helice miratur ab astris:
Perfossique ruunt, Populo pallente, leones,
Quales Mygdonio curru frenare Cibele
Optat; & Herculei mallent fregisse lacerti,
Obuia fulminei properant ad vulnera Pardi 35.

Posteà damnatos, quos Pluto commodauerat, ità exhibuere, vt insigne aliquod sua morte repræsentarent; propterea

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus,
Assiduam nimio pectore pauit auem.
Nuda Caledonio sic pectora præbuit vrso,
Non falsa pendens in cruce Laureolus 36.

Iun-

Iunctam Phasiphen Dictao credite tauro,
Vidimus 37.

Dedalum immiti laceratum ab vrso 38
Icarum primos inter conatus decidentẽ 39. ac

Quidquid in Orpheo Rhodope spectasse Theatro
Dicitur: namque.

Repserunt scopuli, mirandaque silua cucurrit,
Quale fuisse nemus creditur Hesperidum.
Affuit immixtum pecudum genus omne ferarũ,
Et supra vatem multa pependit auis;
Ipse sed ingrato iacuit laceratus ab vrso 40.

Has tamèn inter pœnas Alcidem taurus in astra tulit 41.

Immissa interim per tubos aqua lusere naumachiam: hinc omnia monstra fluctus ostensa, tunc

-----vidit in vndis,
Et Thetis ignotas, & Galathea feras.
Vidit in æquoreo feruentes puluere currus;
Et Domini Triton ipse putauit equos;
Dumque parat suis ratibus fera prælia Nereus
Abnuit in liquidis ire pedester aquis 42.

Indè

Lusit Nereidum docilis chorus æquore toto;
Et vario faciles ordine pinxit aquas.
Fuscina dente minax, nexu fuit anchora curuo
Credidimus remum, credidimusque ratem;
Et gratum nautis Sydus fulgere Laconum;

Lataque perspicuo vela tumere sinu 43.
Lasciui subitò confligunt equore lembi,
Stagnaq; remigibus spumãt inuersa canoris 44
Quin etiam
Cum peteret dulces audax Leandrus amores,
Et fessus tumidis iam premeretur aquis,
Sic miser instantes affatus dicitur vndas;
Partite dum propero, mergite dum redeo 45.

Equi posteà, tauri, aliaque mansueta animalia introducta, quæ in aquis facere didicerant, & quæ in terra consueuerant 46. Hoc *spectaculo* Classis in speciem Siculæ, & Rhodiæ *concurrerunt, duodenarum triremium singulæ, exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerserat* 47. Abfuit inhonestum conuiuium, cæteraque turpia, quæ in Amphitheatro excogitauerat Nero 48.

---

1 *Petron. satiric.* Horat. *serm.* 2, *sat.* 7. *Senec. epi.* 7. & 37. *Quintil. apud* Lips. *sat. lib.* 2. *cap.* 19. 2 *Plin. lib.* 8. *c.* 12. *Lips. d. c.* 19. 3 *Symm. lib.* 2. *ep. de canib.* Lips. *d. c.* 19. 4 *Virgil. æneid. lib.* 5. *vers.* At tuba commissos. *Lips. ibid.* 5 *Tertull. de spectac. vers.* Inuersis armis pugnasse gladiatores. 6 *Senec. de consolat. ad Polib. vers.* omnes scient. 7 *Lips. ibid. c.* 20. 8 *Isidor. apud Lips. d. lib.* 2. *c.* 13. 9 *Lips. d. lib.* 2. *c.* 11. 10 *Virgil. æneid. lib.* 10. 11 *Fest.*

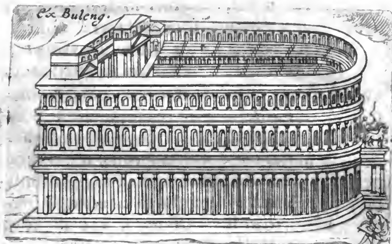
Fest. in verb. retiario. *Lypſ.d.lib.2. cap.*10 [12] *Feſt.d.verb.*retiario. [13] *Iuuen.ſat.*8.*Val. Max. lib.*1.*tit.de ſomn.* [14] Lipſ. *d.lib.*2.*cap.*21.*Suet in Calig.c.*30. [15] *Martial.de ſpectac.epig.*29. [16] *Lipſ.d.c.*21.*Prudent.de Veſtal.verſ.*& quoties victor.Lipſ.*d.lib.*2.*c.*22. [17] *Cic.pro ſex.verſ.* ipsũ verò quod accuſat. [18] *Senec.ep.*30.*Cic.tuſc.*2. *verſ.*quis mediocris gladiator.*Sen.de tranquill.* [19] *Senec.ep.* 30. [20] *Lamprid.in Commod.Lipſ.d. lib.*2.*c.*22. [21] *Suet.in Caſ.c.*26. *Mart.de ſpect. epiſ.*29.*ibique Ramir.de* Prado. [22] Lipſ.*d. lib.*2. *c.*23. [23] L.*Flor.hiſtor.lib.*3.*c.*20.*Plut. in Craſſ. Liu.lib.*95.96.97.*Oroſ.lib.*5.*c.*24. *Diu.Auguſt. de Ciuit.Dei lib.*4.*c.*5. [24] *Martial de ſpectac. epig.* 9.*& epigr.*22. [25] *ibid. epigr.*19. [26] *ibid. epigr.*6. [27] *Martial.lib.*4.*epigr.*35.*Senec.de ira lib.*3.*c.*43. [28] *idem lib.* 1.*ep.* 105. [29] *Flau. Vopiſc.in Prob. Crinit.lib* 12.*c.*7. [30] *Martial.de ſpectac.epig.*12. 13.*&* 14. [31] *Martial.ibid.epigr.*11. [32] *Martial.ibid.epigr.*6. [33] *ibid. ep.*17. [34] Herodian. *lib.*1.*c.*15. [35] *Sidon.Apoll.carm.*...... [36] *Martial.de ſpectac. ep.*6. [37] *Martial. ibid. epigr.* 5. [38] *Martial.ibid.ep.*8.*Sueton.in Ner.c.*12. [39] *Sueton.ibid.* [40] *Martial.ibid. ep.*21. [41] *idem ibid. ep.*16. [42] *Martial.ibid.ep.*28. [43] *Martial. ibid. epigr.*26. [44] *Claudian.panegir. in* Manl. *Theod. conſul.* [45] *Martial. ibid. ep.*25. [46] *Ziphil. in Tito.* [47] *Suet.in Claud.c.*21. [48] Ziphil.*in Ner.*

Cæterum vide Mart. ep. lib. 1. per tot. & lib. 8. ep. 30 cum simil. de pugil. in arenam à Domit. reducto; Mart. lib. 9, epig. 90. de eod. pugil. Virgil. lib. 5. aneid. D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 1. c. 32. ibique Lud. Viu. Vide Lips. de amphyt. & saturnal. serm. seu de gladiat. Martial. d. lib. de spectac. Herod. & Ziphil. in Commod. Flau. Vopisc. in Prob. Sueton. in Cæsar. c. 39. in August. c. 43. 44. 46. in Calig. c. 13. in Claud. c. 21. in Neron. cap. 12. in Tit. c. 7. in Domit. cap. 4. Claudian. paneg. de Manl. Theod. cons. in fin. de gladiatoribus, l. si quis 6. §. sed et si, 6. ff. iniusto, l. si quis 25. §. si quis 3, ff. acq. hær. l. 1. ff. abigeis. Paul lib. 5. sentent tit. 17. §. 3. l. vn. C. Theodos. ad l. Fabiam. Senec. epist. 7. 30. 37. tit. C. Iustin. de Glad. pen. toll. de venationis munere l. aut damnum 8. § quicunque 11. & § seruos 12. ff pœnis: Ramir. ad Mart. lib. 4. epig. 25. tit. C. Theod. Iustin. i de venat. ferar. D. August. de Ciu. Dei lib 4. c. 5. vb de fugitiu gladiat. potentia.

THEA-

THEATRVM.

Hinc ad ameniora procedens locum petij, vbi subitarijs gradibus, & scena in tempus extructa in ocio negotium esse videbatur. Hic cuneis populo oppletis, *cumque sederent sacerdotum omnium, magistratuumque Collegia, Pontifices maximi, & maximi Curiones: Quindecemviri laureati, & Diales cum apicibus flamines: Augures interprates diuinæ mentis, & voluntatis; nec non & castæ virgines perpetui nutrices, ac conseruatrices ignis: cunctus populus, & Senatus; Consulatibus functi* Patres; *Dijs proximi, atque Augustissimi* Reges; vno verbo,

Cum plebs, & minor ordo, maximusque
Sancto cum duce candidus sederet 1.

Chorodidascalis, Sophocle, Euripide, Eschilo, Menandro, atque Aristophane; Plautus iocosis nobilis salibus in scenam prodiens repræsentauit, Iouem facere Histrioniam in Amphytrione: sub Imperio vxoris mirere vicentem senem in Asinaria: Euclionem ob aurum conditum plurimis sollicitatum malis in Aulularia: plus inscientem quem fecisse, quam scientē boni; etenim Dij nos quasi pilas homines habent, in Captiuis: miris ludificatos ludis, amantem senem in Casina; militem mechum in Milite glorioso, faciles Amatores à Scorto in Bachidibus, & Truculento; Lenonem in Persa, Penulo, & Curculione: Patrem filio rivalem mirificè ab vxore correptum in mercatore: inopiam luxuriæ comitē in Trinummo: Parentis exenteratum marsupium lepidè in Epidico: Amantibus tempestatem feliciter excitatam in Rudente: officiosæ vxoris symbolum in Sticho: errores ob formæ similitudinem in Menecmis: partum in Cistellaria suppositum; senes à seruulis expilatos in Mostellaria, & in Pseudolo.

Terentius indē socco indutus grauiori docuit: quid casus valeat ad euertenda pericula in Andria: Iuuenum amatorum amentiam in Eunucho: parentum nimis austerorum vitia in Heutontimerumenon: fratri periculosam fidem

fidem in Adelphis; à casu quandoque diffidia coniugum oriri in Hecira; parentum auiditatem honestis filiorum amoribus superari in Phormione.

Hinc Seneca cothurnatus in scenā prodiens, ampullasque proijciens, & sexquipedalia verba, mesto retulit eiulatu vxoris lacessitæ molimina in Medea: nec Regna socium ferre, nec tædas scire in Thebaide, Hercule Oeteo, & Agamemnone: scelere vindicatum scelus in Thyeste: funestos incesti amoris exitus in Hyppolito: violenta neminem Imperia continuisse diù in Hercule furente: Regno nullam fidem in Hecuba, & Octauia: multos ad fatum venisse suum, dum fata timent in Oedipo.

Inducta est Affranij togata, quæ Incendium inscribitur 2. Canaces parturiens, Orestes matricida, Oedipus excœcatus, Hercules insanus 3, Paridis iudicium 4. *Quid plura? reperi in ijs multos sales, argumenta lepidè inflexa, ac nodos lucide explicatos, personas rebus competentes, sententias vitæ congruentes, ioca non infra soccum, seria non vsque ad cothurnum, rara apud eos corruptela, & vti errores concessi amores, nec eò minus, & leno periurus, & amator feruidus, & seruulus callidus, & amica illudens, & vxor inhibens, & mater indulgens, & patronus obiurgator, & sodalis opitulator, & miles prœliator; sed & parasiti*

edaces, & parentes tenaces, & meretrices procaces 5. Tribuere *Regi fastum, oratori vim dicendi, mulieri simplicitatem, pedestrem sermonem plebeio, insolentem forensi* 6. Quid plura? *Deos ipsos in iocis, & strophis risimus, nempè mœchum Anubin, masculam Lunam, & Dianam flagellatam, & Iouis mortui recitatum testamentum, & tres Hercules famelicos irrisos* 7. At, dùm pulpita maiori præmebantur cothurno, Grallatores adhibiti, qui Deos, Heroasque repræsentaturi, pedibus ligneis, ventre facticio, veste peregriua, ac voce monstrosa, terribiles, & maximi viderentur 8, eodemque tempore quandoque machinis tonitrua excitabantur 9. In anteludijs exhibita, saltatrix duodecim orbes sursum iactans, ac suo ordine decenter excipiens 10. Alter, qui pedibus tanquàm manibus vtebatur: Adolescens enim absque humeris, pedibusq; perinde ac manibus in rebus omnibus vtebatur, pedibus arcum tendebat, mittebat sagittas, tuba canebat 11. Qui super enses insiliebant, eosque deglutiebunt 12. Tunc *circularem aspeximus, equestrem spathàm praacutam mucrone infesto deuorasse; ac mox eundem inuitamento exiguæ stipis, venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viscera condidisse. Et ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inuersi teli ad receptaculum per inguinem subit, puer in mollitiem*

deco-

decorus insurgit; inque flexibus tortuosis eneruam, & exossam saltationem explicat cum omnium, qui aderamus admiratione. Diceres Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit serpentem generosum lubricis amplexibus inherere [13]. Qui per Rotam figularem se se traijciebant; in eaquæ, mota celerrimè, sedentes scribebant, legebant, atq; ludebant [14]; qui ignem sponte sua exoriri, atque existere faciebant [15]. Qui contum in fronte quasi arborem radicitùs humi defixam gerebant: qui *puerulos in ima pertica luctantes inter se exhibebant* [16]. Qui alienis humeris vecti institêre, donec ex multis hominibus quasi arx fieret; puerque in humeros altioris insiliret [17]. *Adolescens honestè natus* ea *tamèn* ratione, *vt ostenderetur, quod erat bipedali minor, librarum septemdecim, ac vocis immensæ* [18]. Elephas digladians, arma in altum proijciens, ac decenter excipiens [19], promuscide stipem poscens [20], canis cœcus in turba suos cuique annulos reddens, atque adulteros indicans, prægnantesque [21]. Canis alter Mimo fabulas agens, plures personas, actusque continentes [22]. Indè homines, qui in caput præcipites se deuoluebant [23]. Qui in vtrem inflatum, ac lubricè perunctū vno insiliebant pede ad terram sæpè, deuexo pondere corruentes [24].

Et qui more auium sese iaculatur in auras,
Corporaque ædificant celeri crescentia nexu,
Quorum compositam puer augmentatus in artem
Emicet, & vinctus plantæ, vel cruribus hærens
Pendula librato figat vestigia saltu 25.
Mobile ponderibus descendit pegma reductis,
Inque Chori speciem spargentes ardua flammas,
Scena rotat varios effingit mulciber orbes
Per tabulas impunè vagus, pictæque citato,
Ludunt igne trabes, & non permissa morari,
Fida per innocuas hærent incendia turres 26.

Interludia præstitere saltatores. Hos inter Batyllus comicè saltauit lusus Panis, & satiri cõmessantis 27, nec nõ varios intra soccos amores. In his

O quoties mutata suo se fœmina gestu
Vidit, & erubuit, totaque mota fuit 28.

Huius imitator Plancus *ceruleatus, & nudus, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltauit* 29. Cyclops quoque in scena comparuit 30. Pylades indè cothurnatus tumenti, incitata, ac turbulenta saltatione, vno corpore plures animans personas 31, eadem die nunc Athamanta furentem, nunc Ino metuentẽ expressit, modo fit Atreus, indèThyestes, post Egysthus, dei ndè Aerope 32. Intereà

Quæ resonat cantor motibus ille probat.

Pu-

Pugnat, ludit, amat, bacchatur, vertitur, adstat,
Illustrat verum, cuncta decore replet.
Tot linguae, quot membra viro. Mirabilis est ars,
Quae facit articulos ore silente loqui 33.

Pyladis artificio non concedens alter eximius saltator, tibijs, choroque silentibus, ipse tantùm saltauit Veneris, & Martis adulterium: Solem furtiui concubitus proditorem: Vulcanum insidiosis vinculis vtrumque coercentem: Deos assistentes spectaculo: Venerem suffuso rubore pudefactam subuerentem, & meticulosius Martem supplicantē, ac propterea quascumq; alias fabula partes complectitur, adeoque munus impleuit suū, vt à barbaris etiam intelligentibus fuerit exclamatum. Audio, ò homo, cuiusmodi facias, neque enim tantùm video, sed videris ipsis loqui manibus 34. Ne referam.

Quis melius vibrata puer vertigine molli
Membra rotet, verrat quis marmora crine supino
Quis magis enodes laterum distorqueat artus,
Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet 35.

Pyrrhicam saltauerunt Asiae, Bithiniaque Principum liberi 36.

Postludijs funambulos vidimus, qui tenuissimū suspenso filum aggrediuntur vestigio 37, eadem securitate, qua per supinos pueros currunt 38. Soliti, dum fune in summa nituntur,

anxios caueæ concitare clamores: cùm iàm iàm casuri videbantur 39, ac præcipites in orchestram deferri 40.

Indè per aereum pendens audacia funem
Ardua securis scandit proscenia plantis,
Indè feras volucri temeraria corpora saltu
Transiliunt, mortisq; inter discrimina ludunt 41.

His accesserunt elephanti, qui per funes incessere 42, lecticas etiam ferentes, aliaque miranda patrantes 43. Quin etiã *notissimus Eques Romanus Elephanto supersedens per cathadromum decucurrit* 44. *Institutum deindè certamen Græca, Latinæque facundiæ, quo victoribus victi præmia contulere, eorumdemet laudes componere coacti. Hi autem, qui maximè displicuissent, scripta sua spongia,* linguaue delere iussi, nisi ferulis obiurgati, aut *flumine proximo mergi maluissent* 45.

Deindè *præter Citharedos certauere chorocitharistæ, & psilocitharistæ* 46. Hos inter Nero impetrata venia *sine mora nomen suum in albo profitentium citharedorum iussit adscribi; sorticulaque in vrnam cum cæteris demissa intrauit ordine suo: vtque constitit peracto principio Nioben se cantaturum pronunciauit, & in horam ferè decimam perseuerauit* 47. *In certando verò ità legi obediebat; vt nunquam excreare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret* 48: certauit indè qui tibiã animabat flatu, qui plectro pulsabat chelym.

Et

Et qui magna leui detrudens murmura tactu
Innumeras voces segetis moderatus aenæ,
Intonat erranti digito, penitusque trabali
Vecte laborantes in carmina concitat vndas 49.

At

Quid dicam cithariſtrias, choraules,
Mimos, Schenobatas, Gelaſianos,
Cannas, plectra, iocos, palem, rudentem 50.

Machinatores, qui pegmata per ſe ſurgentia excogitauere, & tabulata tacitè in ſublime creſcentia, & alias ex inopinatò varietates, aut dehiſcentibus, quæ coherebant, aut his, quæ diſtabant ſua ſponte coherentibus, aut his, quæ eminebant paullatim in ſe reſidentibus 51.

Paucis complectens vniuerſa. Non defuere miſſilia 52, non factiones. Adſtitère Præſtigiatores, Aceabularij: Ij, qui per cathadromum decurrerent, cernuarent, Petauriſtę, Petaminarij, Grallatores, Phonaſci, Pantomimi, Crotochoraulæ, Citharedi, Satiri, Lentuli, Tibicines, Paraſiti, Atellani, Dictioſi, Ridiculi, Rapſodi, Vrbicarij, Pſaltriæ, Sabulones, Planipedes, Mimi, Maſtigophori, Apinarij, Moriones, Miriones, Sanniones, Choreutæ, Iambi, Eclij, Muſici, Poetæ, Curiones, Præcones, Agonarchæ 53. Tranſactis fabulis, argentum qui dedit, vt ego ſuſpicor, yltrò iuit nuptum 54.

1 *Arnob.adu.gent.lib.4.fol.127.Martial.lib.4.epig.2.* 2 *Suet.in Ner.c.11.* 3 *Suet.ibid.cap.21.* 4 *Laprid.in* Heliog. 5 *Apul.Flor.lib.3.* 6 *Plut. in comparat.Aristophanis, & Menandri.* 7 *Tertull.in Apolog.* 8 *Iustin. mart. epist. ad Zenam. Buleng.de theatr.lib.1.c.33.* 9 *Plut.Simpos.lib.4 cap.2.* 10 *Zenoph.in couiu.* 11 *M.Manil.Astronom.lib.5.vers.* Ille potens curuo pede. *Ziphil. in Aug.* 12 *Clem.Alex.strom.lib.7.Plut.in apophtegm.* 13 *Apul.metam.lib.1.f.m.33.* 14 *Zenoph. in Simpos.* 15 *Athen.Dypnos.lib.1.c.10.* 16 *D. Chrisost.de iur. iur.* 17 *Buleng. de theatr. lib.1. c.31.* 18 *Sueton.in Aug.c.43.* 19 *Plin.lib.8.c.2* 20 *Sueton.ibid.c.53.* 21 *Diacon.lib.16.Zonar.& Cedren.in Iustin.Buleng.de Th.lib.1.c.30. Ælian. de hist.an.lib.2.c.11.* 22 *Plut. de animal. solert.* 23 *Buleng. ibid. c. 32.* 24 *Buleng.ibid.* 25 *M. Manil.Aronom.* 26 *Claudian. panegir.de Manl. Theod.consul.* 27 *Plut.simpos.lib.7.c.8.* 28 *vet. epig.apud Buleng.de th.lib.1.c.43.* 29 *Vell.Patere.lib.2.* 30 *Crinit.de hon.disc.lib.17.c.3.* 31 *Plut.simpos.lib.7.c.8.* 32 *Lucian.de saltat.Sidon. Apoll.metr.23.vers.272.* 33 *vet.epigr.apud Buleng.d.lib.1.c.43.l.43.§.vlt.ff.act. empt.l.27.ff. oper.libert.* 34 *Lucian. de saltat.* 35 *Claudian. in Eutrop.lib.2.* 36 *Sueton. in Cæs.c.39. Dio de Claud.lib.60.* 37 *Tertull. de Pudicit.* 38 *Diu. Chrisost.de iur. iur.* 39 *Plin. lib 9.ep.25.* 40 *D. Chris.*

Chrisost.serm.de humil. 41. *Pruden.adu. Symmach.apud Buleng.de th.lib.*1. *c.*35. 42 *Suet. in Galb.c.*6. 43 *Plin.lib.*8.*c.*2. 44 *Suet.in Ner.c.*11. 45 *Sueton.in Calig.c.*20.*in Domit.c.*4.*Macrob.Saturnal.lib.*2.*c.*4.*Horat.carm.lib.*1.*od.*1. *vers.* impune,*& sermon.lib.*1.*sat.*4. *& lib.*2. *ep.*1.*Stat.*2. *Silu. Martial. lib.*3.*epig.*99.*lib.*4. *epigr.*10. *lib.*9. *epigr.*59. 46 *Sueton.in Domit. c.*4. 47 *Suet. in Ner.c.*21. 48 *Sueton.ibid.cap.*24. 49 *Claud. in paneg.de Manl.Theod.cons.in fin.* 50 *Sidon. Apoll.carmin.*23.*vers.*300. 51 *Sen. ep.*88.*f.*364. 52 *Suet.in Ner.c.*11. 53 *Buleng.de Th.lib.*8.*c.*29 *& seqq.* 54 *Plaut.in prolog. Casin. & Pen. Liu. lib.*2.

*Vide Buleng.de Theatr.per tot Vitruu.lib.*5.*c.*5. 6.7.8.9. *Suet.in Caes.c.*39.*in Octau.c.*43.*&* 44.*in Calig.c.*18.*in Claud.c,*21.*in Ner.c.*11.12.13.*Val. Max.lib.*2.*c.*1, *Mart.lib.*9.*epig.*29.*Cassiod.var.lib.* 4.*ep.*51.*Plin.lib.*6.*ep.*21.*Iuuen.sat.*6.*Sidon.Apoll. carm.*23.*vers.*263. *& seqq. ibique Iacob.Sirmond. C.Theod.de scenic.C.de spect.& scenic. D. August. de Ciuit.Dei lib.*1.*c.*31.*ibique Lud. Viu.lib.*2. *c.*8. *vsque* 15.*idemq; Viu.lib.*4.*c.*26.*Io.Sultoni Theatrales lud. Ericij Puteani chriptolog. chironom. antiquorum, seu de ratione gestuum. Rosin. antiq. lib.*5. *cap.*6.7.8.9.10.*&* 11. *Io.Th. Sprenger.de ludor. festiuit.De funambulis vide Tertull. de pudic. M. Manil. Astronom.lib.*5. *Arnob. lib.*2. *vers.*

quid Pantomimos.*Apul.Florid.lib.*4.*verſ.*Funerepus *Firmic.lib.*8.*c.*15.*&* 17.*D.Chriſoſt.de iure iur.& de* Humil.*Niceph.*Greg.*lib.*8. *Arrian. lib.*3. *c.*12.*Horat.lib.*2.*ep.*1.*Plin.lib.*8.*ep.*26.*la.è Bulēg. de Th.lib.*1.*c.*35. *De Hiſtrionica, ſeu muta ſaltat. Corn.Agrip.de vanit ſcient. c.*20. *de ſtudio ſaltus, cantus,& hiſtrionia.*Macrob.*Saturn. lib.*3.*c.*14. *de Pantomima Ariſtenet.lib.*2.*epiſt.*26.Petr.*Bertrand. de ara c.*18.*n.*6.7.*vbi de ara ſcenica.*

IVS

I V S,

AD Senatum adpropero tādèm Heroum, qui Priennensi iustitia nobiles, atq; inculpata spectabiles integritate humanis moribus normam, legesq; tradere cōsueuerunt 1. Hi quos grauioribus rebus addictos non traxère *voluptates Circi furentis, caueæ insanientis, theatri lasciuientis* 2, *quidquid enim illic gaudenti populo dicitur iniuria non putatur, locus est, qui defendit excessum* 3, omisso litium strepitu; nàm *natalem colimus, tacere lites*, fuit exclamatū 4; dixerunt *esse quidē rem sanctissimā ciuilē sapientiam* 5, *ius à iustitia appellatum, artem esse boni, & equi, cuius merito quis nos sacerdotes appellat; iustitiam namque colimus, boni, & equi noti-*

tiam profitemur: æquum ab iniquo separantes, licitũ ab illicito discernentes; bonos, non solùm metu pœnarum, verum etiam præmiorum quoque exhortatione efficere cupientes, veram, nisi fallor, philosophiã, non simulatam affectantes 6: indè de iuris initijs, incrementis, ac varietatibus ità disseruere.

Vetustissimi mortalium nulla adhuc mala libidine, sine probro, scelere, eoque sine pœna, aut coercitionibus agebant, neque præmijs opus erat, cum honesta suoptè ingenio peterentur, & vbi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabatur. At postquã ex vi æqualitas, & pro modestia, ac pudore, ambitio, & vis incedebant, prouenère dominationes, multosque apud populos æternùm mansere. Quidam statim, aut postquam Regum *pertæsum leges maluerunt. Hæ primò rudibus hominum animis simplices erant; maximèque fama celebrauit* Cretensiũ, *quas Minos; Spartanorum, quas Licurgus, ac mox Atheniensibus quæsitiores iàm, & plures Solon præscripsit. Nobis Romulus vt libitum comparauerat; dein Numa religionibus, & diuino iure populum deuinxit; repertaque quædam à Tullo, & Anco, sed præcipuus Seruius Tullus sanctor legum fuit, quis etiã Reges obtemperarent. Pulso Tarquinio aduersum Patrum factiones multa populus parauit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ, creatique Decemuiri, & accitis, quæ vsque egregia, compositæ duodecim tabulæ finis æqui* Iuris; *nam secutæ leges,*

& si.

& si aliquando in maleficos ex delicto, sæpiùs tamèn dissensione ordinum, & apiscendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob praua per vim latæ sunt. Hinc Gracchi, & Saturnini turbatores plebis, nec minor largitor nomine Senatus Drusus; corrupti spe, aut inlusi per intercessionem socij: ac ne bello quidem Italico mox ciuili omissum, quin multa, ac diuersa sciscerentur, donec L. Sulla Dictator abolitis, vel conuersis prioribus, cum plura addidisset otium ei rei haud in longum parauit, statim turbidis Lepidi rogationibus, neque multò post Tribunis reddita licentia quoquo vellent populum agitandi. Iamque non modo in commune, sed in singulos homines latæ quæstiones, & corruptissima Republica plurimæ leges. Tum Cn. Pompeius tertium Consul corrigendis moribus delectus, & grauior remedijs, quam delicta erant, suarumque legum auctor idem, ac subuersor, quæ armis tuebatur, armis amisit. Exin continua per viginti annos discordia, non mos, non ius, deterrima quæque impunè, ac multa honesta exitio fuere. Sexto demùm consulatu Cæsar Augustus potentiæ securus, quæ triumuiratu iusserat aboleuit, deditque Iura quis pace, & Principe vteremur 7. Idem posteà successores plerique ad Iustinianum vsque legum latorem, & compilatorem fęlicitèr effecerunt. Meliores exindè sic leges enumerauêre.

1 *Sen. ep.90.* 2 *Tertull.lib.* 1. *in* Marcion. *Hieron.ep.ad* M*arcell.Symmac. lib.* 1.*verʃ.* Reſpice terrifici. 3 *Caſſiod.var.lib.*1.*ep.*27. 4 *Mart. lib.*10.*ep.*87. 5 *l.*1.*§.proindè, ff. extraord. cogn.* 6 *l.*1. *ff.iuſt.& iur.* 7 Tacit.*ann.*3.

Vide l. 2.*de orig.iur.ibique Ventur.cęcum Geor. Eberlin.Anton.Garon.M.Anton.*Muret. *ll. Romuli, Numæ, Tull. &* 12. *Tabul.*Cic. *libb. de legib. Io.* H*enr. Alſtedium Encyclopediæ lib.* 20. *c.*8. *Franc.* H*ottoman.in hiſt.Iur.*

R E-

RELIGIO.

Domitiani

Marci Aurelij

AD Diuos adeunto castè, pietatem adhibento: opes amouento; qui secùs faxit Deus ipse vindex erit. Separatim nemo habeßit Deos, neuè nouos; sed ne aduenas, nisi publicè adscitos priuatim colunto. Constructa à Patribus delubra in vrbibus habento: lucos in agris habento, & larium sedes, ritus familiæ, patrumque seruanto. Diuos, & ollos, qui cælestes semper habiti sunt colunto; & ollos, quos endo Cælo merita vocauerint Herculem, Liberum, Esculapium, Castorem, Pollucem, Quirinũ: ast olla, propter quæ datur homini ascensus in Cælum, mentem, virtutem, pietatem, fidem, earumque laudum delubra sunto; nec vlla vitiorum sacra solemnia obeunto: ferijs iurgia amouento, easque in

famulis, operibus patratis habento. Itaq; ut ità cadat in annuis anfractibus descriptum esto, certasq. fruges, certasque baccas sacerdotes publicè libanto, hoc certis sacrificijs, ac diebus, itemque alios ad dies vbertatem lactis, fæturaque seruanto, id quod ne committi possit ad eam rem, & rationem cursus annuos sacerdotes finiunto, quæq; quique Diuo decoræ, grataque sint hostiæ prouidento, Diuisq; alijs alij sacerdotes, omnibus Pontifices, *singulis flamines sunto; Virginesque Vestales in vrbe custodiunto ignem foci publici sempiternum, quoque & priuatim, & publicè modo, rituque fiat discuncto ignari à publicis sacerdotibus. Eorum autem duo genera sunto: vnum, quod præsit cæremonijs, & sacris, alterum, quod interpretetur fatidicorum, & vatum effata incognita, quom Senatus, populusque asciuerit. Interpretes autem* Iouis *optimi maximi publici augures, signis, & auspicijs postera vidento, disciplinam tenento: Sacerdotes vineta, virgetaque, & salutem populi auguranto, quique agent rem duelli, quique popularẽ, auspicium præmonento, ollique obtemperanto, ollisq; Diuorumque iras prouidento, ijsque apparento; Cæsique fulgura regionibus ratis temperanto; vrbemque agros, & templa liberata, & effata habento, quæque augur iniusta, nefasta, vitiosa, diraue dixerit irrita, infectaque sunto, quique non paruerit capitale esto; federum, pacis, belli, induciarum oratores feciales iudices duo sunto, bella disceptanto. Prodigia, por-*

portenta ad Etruscos, & Haruspices, si Senatus iusſit deferunto, Etruriaque Princeps disciplinam doceto, quibus Diuis creuerint procuranto, ijdem fulgura, atque obſina pianto; nocturna mulierum ſacrificia ne ſunto, præter olla, quæ pro populo ritè fient, nève quem initianto, niſi vt aſſolet Cereri græcò ſacro; ſacrum commiſſum, quod neque expiari poterit, impiè commiſſum eſto: quod expiari poterit publici ſacerdotes expianto. Ludis publicis, quod ſine curriculo, ſine certatione corporum fiat, popularem lætitiam in cantu, & fidibus, & tibijs moderanto, eamque cum Diuum honore iungunto, ex patrijs ritibus optima colunto. Præter Ideæ matris famulos, eoſque iuſtis diebus, ne quis ſtipem cogito. Sacrum, ſacroue commendatum, qui clepſit, rapſitue Parricida eſto. Periurij pœna diuina exitium, humana dedecus. Inceſtum Pontifices ſupremo ſupplicio ſanciunto. Impius ne audeto placare donis iram Deorum. Sanctè vota reddunto. Pœna violati moris iuris eſto. Nequis agrum conſecrato, auri, argenti, eboris ſacrandi modus eſto. Sacra priuata perpetua manento. Deorum manium iura ſancta ſunto. Hos Letho datos Diuos habento, ſumptum in ollos, luctumque minuunto 1. Deos optimos maximos modis pluribus excolunto, videlicet adoratione velato capite 2, inuocatione, Tēplis, delubris, ædibus, ædiculis, aris, hoſtijs 3, ſacrificijs, conuiuijs 4; ſtatuis, quadrigis 5, lucis, lumi-

nibus, thure, festis, priuilegijs, lectisternijs, deosculatione, iuramento, mercatibus, nundinisue 6, oblatione æris, & bellariorum. *Accendere lucernum sabbathis, salutationibus matutinis fungi, & foribus assidere templorum: lintea, & strigiles Ioui ferre, & speculum tenere Iunoni* licitum esto 7: Melius autem bona voluntate 8, bonisq; votis Deos venerantor 9.

Præcipuè verò Iunonem Caprotinis ferijs. Neptunum Neptunalibus, Furinalibus Furinam, Portunnum Portunnalibus, Vinalibus rusticis Venerem, Consum consualibus, Volcanalibus Volcanum, Opiconsium Deā Opiconsiuis, Vortumnū Vortumnalibus, medicinam Meditrinalibus, Fontinalibus fontem, Saturnalibus Saturnum, Angeronam angeronalibus; Larentinalibus Accam larentiam, Lares Compitalitijs, rubiginem Rubigalibus, Vestalibus Vestam, Mineruam Quinquatrijs, PaLIbus Palem, Cererem Cerealibus, Bacchum Liberalibus, Megalesijs magnam Deam 10. *Proximum à Dijs immortalibus honorem memoriæ Ducum præstanto, qui Imperium P. R. ex minimo maximum reddiderunt.*

Cum quid commendandum est Dijs vtuntor precatione, cum exposcendū voto, cum soluendum gratulatione, cum inquirendum vel extis, vel sortibus, cum solemni ritu peragendum sacrificio, quo etiam osten-

ostentorum, & fulgurum procurationes denuncian-tur [11]. *Deorum fabulas ne credunto* [12], *Deos peregrinos, prçter Faunum ne colunto* [13], *nocturnas in templo vigilias nè habento* [14]. De Religione Senatus Iudex esto [15]. Sacras res, ac diuinas sacerdotes tractanto. Horum quidam singulis Dijs, quidam singulis eorum rebus, quidam omnibus Dijs, eorumq; rebus operantor: singulorum Deorum sacra curanto, Luperci Pani, Potitij Herculi; Sodales Titij Sabinis Dijs; Salii Marti; Flamines, Ioui præcipuè, Marti, & Quirino; Vestales virgines Vestæ sacra peragentes, & pro Populo Romano sacrificia facientes. Singulas res curanto; fratres Aruales, qui pro aruorum frugibus; Curiones, qui pro Curijs sacrificant; Augures Auspiciorum, Auspices extorum; Feciales, inter quos Pater patratus belli, & pacis disciplinam custodiunto. Duumuiri sibillini sacra librorum Sibillinorum, Rex sacrificulus sacra regia, Æpulones ludorum æpulare sacrificium adornanto. Pontifices omnes sacra omnia promiscuè peragũto, ac Religionem interprætantor. Hi Sacerdotum Principes, horum Rector esto Põtifex maximus [16]. Dialem flaminem sic creanto: Patricios confarreatis parentibus genitos tres nominanto, ex his vnum eligunto. Is, eaque, quæ in eius manum conuenerit è iure patrio

exeunto [17]. Vxore mortua Flaminio decedito [18]. Iouis flamini nefas esto sub Dio inungi [19], iurare [20], farinam, aut fermentum tangere [21], carnemque crudam [22], canem, atque capram, hosque nominare [23], hæderam tangere, ac per viam transire, vbi vitium propagines in sublimi sint protentę [24], magistratum suscipere, aut ambire: licitum tamèn esto lictorem habere, sellamque curulem [25]. Secretiora Religionis ne inuestiganto [26].

---

1 *Cic. de leg. lib.* 2. 2 *Plut. quæst. Rom.* 3 *Gell. lib.* 6 *c.* 6. *Plin. lib.* 33. *c.* 3. *Petr. Bertrandus de Ara.* 4 *Arnob. lib.* 7. *fol.* 201. *Apul. lib.* 11 5 *Arnob. lib.* 1. *fol.* 33. 6 *l. annua* 20. §. *attia ff. ann. leg. Pausan. in Arcad. & in Phoc.* 7 *Plin. lib.* 8. *ep.* 8 *Senec. ep.* 95. *vers.* quomodo Dii sunt colendi solet pręcipi *f.* 404. 8 *Sen. ep.* 95. *vers.* vis Deos propitiare? bonus esto. *ep.* 116. *Pers. sat.* 2. *Plin. in paneg. vers.* animaduerto enim & Deos, &c. 9 *Iuuenal. sat.* 10 *Horat. od.* 23. *lib.* 3. *vers.* immunis. *Sen. d. ep.* 95. *f.* 404. *vers.* quomodo Dij colendi sint solet præcipi 10 *Ouid. in fast. Varro de ling. lat. lib.* 5. *fol.* 54. *Fest. Tertull. de spectac. & in Apol. Arnob. adu. gen. lib.* 7. *fol.* 201. *Suet. in Aug. c.* 31. 11 *Val. Max. lib.* 1. *c.* 1. *in princ.* 12 *ll. Ro-*

muli

muli [13] *ibidem* [14] *ibidem* [15] *ibidem.Crinit. de hon.discip.lib.13.cap.3.* [16] *Sigon.de ant. iur. Ciu.Rom.lib.1.c.19.* [17] *Tacit.annal. lib.4.* [18] *Plut.q.50.* [19] *Plut.q.40.* [20] *q.44.* [21] *q.109* [22] *q.110.* [23] *q. 111.* [24] *q. 112.* [25] *q. 113.* [26] *Symmac.ep.36. lib..... Suet. in August. cap. 93. Liu.lib.40.*

Vide Lilium Girald.de Dijs gent. Carthar. de imag. Deorum, Natal. Corn. Mithol. lib. Auber. de Dijs gen.Choull de Relig.antiq.Rom.Pōpon.Let. de magistr. Rom. lib.2.Io.Bapt.Casal.de prophan. Rom.rit.c.1.vsque 17. Io.Boccac.in Geneal.D eo. Volaterr.de sacerd.rom.Rosin.antiq rom.lib.2.& 3. per tot.Lactant.Firmian.libb diuin.instit.D.Aug.de Ciu.Dei. Arnob.aduers.gent.Tertul.in apolog.Symmac. lib.10.ep.54. Prudent.adu.Symmac. & alibi Andreā Domin.Flocc.lib.1.per tot.Cic.de nat.Deor. & de diuinat.Panc.rer.mem. lib.1.tit. de sacr. & sacrific.Paul. Merulā in hist. de Dijs veter.de Comit. legib. & sacerdot.Rom.de sacrific. ritib. apud veter.Thomasin.de donarijs, seu tabell. votiu. de diebus festis apud Roman.Hieron.Boss.de lectisternijs vet.Rom.ac de Roma feriata,vbi pr.de fer. & fest. dieb.Rom.2.de sacrif.3.de lud. & spectac. Panuin. de antiq.superst. sacrif. augur.auspic. sortib. sacris epulis. Lucian.in Dial.de sacrific.Auson.in eglogar. fol.mihi 119.vbi de ferijs Romanis.

HOMINIS INITIVM.

E*Vm, qui in vtero est, perindè ac si in rebus humanis esset, custodiunto; quoties de cõmodo illius quæritur* 1. *In decem mensibus perfectum partum gigni Ius, ratumque esto* 2. Septimo mẽse nasci perfectum partum receptum esto 3. Nata prole nummum in ærarium Iunonis Lucinæ inferunto 4, ac filium in actis profitentor 5: natus cum quis fuerit, si non seruus, ingenuus esto, vel libertinus 6: matris conditionem quoad libertatem, in cæteris patrem sequitor 7. *In patris familias sui manu potestatem, mancipioque esto* 8, eique obsequitor 9. Patri familias ius vitæ, ac necis 10; terque filium 11, filiam semel venundandi, excepto flami-

flamine diali, & virgine Vestali, potestas esto [12]: octauo puellis, nono die lustrico nomina pueris imponunto [13]: alicula clamyde primò [14], indè prætexta [15], ac bulla vestiunto [16]: turpiculam rem quandam eorum collo suspendunto, *nè quid obijcet bona scæua* [17]: prætextatis vtentes verbis corriguntο, pudicè educanto [18], virtutibus imbuunto [19], à balneis, & publicis lauationibus arcento [20], Herculem iuraturos domum exire iubeto [21]: comam puero gestare fas esto [22]: ludi pueriles sunto pila [23], par impar [24]: nuces [25], tali [26]: fritillus [27], ac buxum torquere flagello [28]: filios patruis educandos danto [29], pueri ad præscriptum discunto [30]: infantem dicunto vsque ad septimum annum [31]; puerum vsque ad decimum quartum [32], proprium, & parentis, amicorumque natalem diem celebrandi ius esto [33]: pubertatis initium esto anno duodecimo in fœminis, decimo quarto in masculis [34]: puberes prætexta, ac Bulla deposita [35], coma recisa [36], albaque toga, ac virili induta, nummo in ærarium Iuuentutis illato, tyrocinium solemnitèr celebranto [37], forum adeunto, primamque barbam deponunto [38], hosque dies solemnes habento. Tunc masculi nuces abijciunto, bullam Laribus, pupas Veneri virgines donanto [39], testandi,

administrandi, matrimoniique contrahendi ius habento 40.

---

1 *l.qui in vtero* 7. *& l.*26. *ff. stat. hom.* 2 *l.* 12.*tab.*34.*Ouid.fastor.lib.*1. *vers* quod satis est vtero. 3 *l.septimo mense ff.de stat.hom.* 4 *Dion. Halicarn.lib.*4. 5 *Martial.lib.epig.*25.*ibique Ramirez adducens Capitol.in Gordian. vers.* filium Gordianum nomine Antonini.*Capitolin.in Marco Aurel.vers.*inter hæc liberales causas.*Iuuen. sat.*9.*vers.*82.*l.Imperatores* §. *mater grauida ff. de probat.* 6 *tit.instit.de ingen. & libert.* 7 *l.cũ legitimè ff.de stat.hom.l.in successione* 48. *C. de Decur. Vlp.in frag.tit* 5.*tit.instit.de ingen. in princ.* 8 *tit.instit.de patr. pot. Vlp.in frag.tit.*5. 9 *Cassiod var. lib.*2. *ep.*14. 10 *l.*12.*tab.*32. 11 *l.*12. *tab.*33. *Vlp.in fragm. tit.*10. 12 *ll.Romuli. Tacit.lib.*4.*ann.f.*137.*Lips.de vesta.* 13 *Plut.quæst. Rom.* 102. *Suet. in Ner. cap.*6.*Macrob. saturnal. lib.*1.*cap.*6. 14 *l.vestis* 23.§.1 *ff.de aur.& arg.leg. Pancirol.rer.mem.lib.*1.*tit.*43. 15 *Macrob.saturnal.lib.*1.*cap.*6. 16 *Plutarc. quæst. Romana* 101. *Macrob.ibid.Persius sat.*5. 17 *Varr. de ling. lat. lib.*6.*Casal.de propban.Roman.rit. cap.*14. *& de sacr.Christian.ritib.c.*48. 18 *Iuuen.sat.*14. *vers.* nil dictu fœdum, visuque. 19 *Pers.sat.*3.*Horat. carm. lib.*3. *od.*2. *Senec. de consolat. ad Helu. cap.*

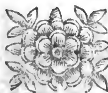
c.[16]*.verſ.*ab his ad nepotes quoq;,reſpice. [20] *Iuuen.ſat.2.propè fin.* [21] *Plutar.q.Rom.* 18. [22] *Horat. lib.4.od.*10.*Mart.lib.*2.56.*lib.*3.58. *lib.*10. 62.*Perſ.ſat.*1.*verſ.* Ten cirratorũ centũ. *Petron. ſatiric.verſ.*Videmus ſenẽ caluũ tunica veſtitũ ruſſea inter pueros capillatos ludentem pila. *& paulò poſt.* Aquam poſcit ad manus,digitoſque paululùm aſperſos in capite pueri terſit. *Perſ. ſat* 3. *ibi*: quibus indetonſa iuuentus [23] *Petron ſatiric.vbi ſupra.Senec.de benef.lib.*2.*c.*17. *verſ.*volo Criſippi. [24] *Horat.ſat.*2.*verſ.*Ludere par impar. [25] *Senec. de conſtantia cap.* 12. *Martial.lib.*4.*ep.*66.*lib.*5.*ep.*85.*lib.*13.*ep.*1.*lib.*14 *ep.*18.*Perſ. ſat.*1. *verſ.*tunc cũ ad canitiẽ. *Ouid. de nuce verſ.*quatuor in nucibus. *Catull.in nuptijs,Iul.& Manl.* [26] *Perſ.ſat.*3.*verſ.*iure etenim id ſummum.*Mart.d.ep pr.* [27] *Martial. lib.*5. *ep.* 86.*lib.*4.*ep.*14.*d.ep.pr.* [28] *Perſ d.ſat.*3.*verſ.*iure etenim. [29] *Perſ.ſat.*1.*verſ.*cum ſapiunt patruos.*Horat.lib.*2.*ſat.*3. *verſ.* ſeù rectè hoc voluit. [30] *Senec.ep.*94. [31] *l.ſi infanti C.de iur.delib.Cenſorin.de die natal. c.*13. [32] *principium tituli,inſt.quib.mod.tut.fin.* [33] *Dio in Traian.*Martial. *lib.*3. *ep.*6.*vide ſup verbum decimum num.*3. [34] *Macrob.in ſomn.Scip.lib* 1.*c.*6.*idem ſaturnal.lib.*7.*c.*7.*Tertull.de virgin.veland.* Plat. *lib.*2. *de legib.Vlpian.in fragm.tit.*2.*principium tit.inſtit.quibus mod.tutel. finiatur* , *l.* 1.*C. quando tutor.* [35]

Adden.ad Panc.*lib.*1.*rer.mem.tit.*43. [36] *Horat. lib.*4.*od.*10.*Adden.ad* Panc.*ibid.* [37] *Dion.*Halic. *lib.*4. [38] *Pancir.ibid.* [39] *Plut.in* Lucull.*Petron. satiric. vers.* prætereà grande armarium. *Lips. annal.Tacit. lib.*14.*Suet.in Neron. c.*12.*in Calig. c.*10.*Martial.lib.*3.*ep.*6.*ibiq; Ramir.* [40] *Martial. lib.*3.*ep.*6.*Pers. sat.*5. [41] *tit. instit.d.l.Fus. Canin.toll.princ.tit.instit.de nupt.*

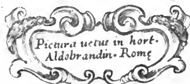
Vide Caranzam *de part.Auson.de ratione puerper.maturi in eglogario fol.m.*190.*Censorin.de die nat.per tot.*Hippocr.*lib de nat.puer.de temp.human. part.Macr.in somn.Scip.lib.*1.*c.*6.Censor. *ibid. Senec.ep.*110.*de genijs singulis hominibus attributis.* Petr.*Bertrand.de ara c.*17.*vbi de genijs,eorumque aris.de prætext.verb.Crinit.de honest.discipl.lib.*20 *cap.*7.*Franc.Robortell.de nomin.Roman.*Panuin.*de antiq.Rom.nomin.Sigon.de nomin.*Rom.*Ios.*Castalio *de antiq.puer.pranom.Maiorag;de nomin.prop.vet. rom.*Gell.*lib.*10.*c.*4.*Plin.lib.*11. *c.*37. & 45. *quod nomina non sunt positiua, sed naturalia. Plut. de lib.educ.libb.ff.*26.27.*per tot.tit.C.de patr.potest.de adopt. de emancip. de ingrat.lib. de infant. exposit. Basilicor.lib.* 34.*tit.* 1.*de adoption. & adoptat. &c. Arist.de econom.de instruend.fil.*Plat. *lib.*7.& 8.*de legib.Lucian.in Anacarsi,seu de* Gymnas.*de pubertate,seu tyrocin.Artemid.lib.*1.*c.*56.*Ioannes Theodor.Sprenger.de dignit. Capill. de facultatibus, & prærogatiuis puberum.*Pers.*sat.*5.*ibi*

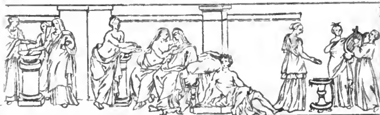
Cum

Cũ primũ pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaq; succinctis laribus donata pependit;
Cum blandi comites, totaq; impunè suburru
Permisit sparsisse oculos iã candidus vmbo;
Cumq; iter ambiguũ est, & vitę nescius error
Deducit trepidas ramosa in compita mẽtes,
Me sibi supposui, teneros tu suscipis annos.

NVPTIAE.

NVptias præparanto ſponſalibus,hæc cōfirmāto arrha,& oſculo 1. Nuptias ſecundum leges contrahunto ciues, ſerui contubernium 2. Patricijs cum plebeijs connubij ius nullum eſto 3, ac Senatoribus, eorumque filijs cum libertinis 4: vxorum duo ſunto genera, vxorum tantummodò, & matrum familias,quæ viri conueniunt in manū:primas obtinento vſu,& confarreatione, ſecūdas coemptione 5: nuptias captis augurijs contrahunto 6: non tamen parentalibus,Maio menſe 7, ferijs 8, Kalendis, Nonis, Idibus, Iunijs exceptis 9. Spōſam tota cōuocata bule 10, prius delatam ad Fortunam virginalem 11, recta, lanea-

laneaque indutam tunica, laneo præcinctam cingulo [12]; eius coma hastæ cuspide discriminata [13], senis crinibus ornatam [14], coronatãque [15], flammeo obnuptam velo [16], matris è gremio simulatu raptu deductam [17]; aqua,& igne contactis [18], præcinentibus tybijs [19]: quinque prælucentibus è rubo facibus [20], adlatis tribus assibus [21], colo,suso,stamine [22], eiusque vtensilibus à Camillo in Cumero [23]: dote statuta [24], inuocato Thalassione [25], vespere [26], ad viri domum floribus, frondibusque exornatam deducunto [27]. Pronubi eam, cum interroganti *quænam es*? responderit, *vbi tu Caius ego Caia* [28], supra limen transportanto [29]; ibi stipe oblata, postibus lana contactis, adipeque vnctis [30], clauibus receptis [31], nucibus abiectis [32], adhibitis iugo [33], cœna nuptiali, prętexatis verbis, fescenninisque cantionibus [34], cum pelli lanatæ consederit [35], pronubæ vniuiræ, sponsa non pulchriores [36]; ad lectum deducunto genialem, sponsi confectum toga [37]: eò introducta, face puero pręluci subtracta, iugalibus DIs inuocatis [38], cingulo virginali soluto [39], in tenebris viro cõgreditor. Postridiè repotij die cænato, dona accipito, atque in viri domo mulier sacrificato. Nouæ nuptæ prima die capillatos mariti pueros tondunto [40]: vxoriam solemnita-

tem nec in ius vocatione impediunto 41 Vxor lanificio,textrinæ addicta esto; Viro, neque molito, neque coquito 42; honestatem colito, vitia defugito 43; si temetum biberit adulterij crimini subdita esto 44; viri osculo crimen inuestiganto 45; adulteram vita, ac dote priuanto 46; cæterùm vxorem alũto,atque defendũto 47: pro ea in principio anni solemne iuramentum Censoribus exhibento 48; viri dignitatem vxoribus communicãto 49, domiciliumque 50; fortunarum,& sacrorum sociam habento 61; donatio inter virum,& vxorem 52, inter generum, & socerum 53, prohibita esto: rure, aut peregrè domum redeũtes mariti premittunto, qui eos adesse significent 54: matronæ domi suæ sacellum Bonæ Deæ ornantes mirtum ne inferunto 55; nuptias contrahenti plura priuilegia sunto. Cui nascentur trigemini alimenta ex publico ad eos vsque ad pubertatẽ alendos præstanto 56; domesticas contentiones in Templo Deæ Viriplacæ componũto 57; vno contentam matrimonio corona pudicitiæ honoranto 58; vxori virum relinquere nefas esto, viro vxorẽ relinquere ius esto 59: vxoris vicem,licèt parum honestè concubina habeto 60: hanc ab vxore solo delicto sepãrato:concubinam ne habento 61. *In vxore grauissimum esto genus iniuriæ*

habere

habere pellicem [62]. Virum, & vxorem eodem sepulcro claudunto [63]: natura liberos nõ habenti, eos lege comparandi ius esto [64].

---

1 *Alex.Nou.de sponsal.tit.ff.de sponsal.Varro de* L.L.*lib*.5. *f*.66. 2 *princ.tit.inst.de nupt.Caius instit.lib*.1.*tit*.4. 3 *ll.* 12.*tab*.38.*Flor.lib*.1.*c*.25 4 *l.lege* 23.*l.si quis* 27.*l*.44.*ff.rit. nupt.* 5 *Cic. in Top.in pr.Boet.ibid.Arnob. lib*.4. *verf.*vxores Dij habent,&c.P*lin.lib*.18.*c*.3.*Apul.lib*.10. *Gell. lib.* 18.*c*.6.*Casal.de prophan.rom.rit.c*.22.*Vlp.in frag. tit*.9.*Corn.Tacit. lib*.4. *annal. l.vxorem ff.de rit. nupt.l.ex parte* §.1.*ff. verb. oblig. l.si concubina ff. rer.amot.*Carol.*Sigon.de antiq.iur.ciu. Rom. lib*.1. *c*.9.*Franc.*H*otoman.in formul.apud quem est formula coemptionis in manum.* 6 *Valer.Max.lib*. 2. *c*.1.*Iuret.cum ibi not.in cõment ad* Symmach.*ep*.14 *lib*.4. 7 Plut.*q.rom*.86. 8 Plut.*q. rom*.105. 9 *Macr. sat. lib*.1. *c*. 16. 10 *Plin.in ep.ad Traian. Bud.de Asse lib*.5.*fol*.632. 11 *Arnob. adu. gent. lib*.2.*fol*.77. 12 *Plin.lib*.8.*c*.48. *Panc.rer. mem. lib*.1. *tit*. 54. 13 *Plut. in Romul. & q. Rom*.87. *Ouid*.2. *fast.verf*hæc tibi quæ cupide, &c.*Fest. Arnob.vbi sup.* 14 *Fest in verb.*lenis. 15 *Tertull.de coron.milit.* 16 *Tertull.de virgin. velan. Martial.lib*.11.*ep*.79.*lib*.12.*ep*.42. 17 *Apul.li*.4. *metam.* 18 *Fest.in verb.*facem. *Varr. lib*.4. *de*

ling.lat. 19 *Terent. in Adelph.* Claudian. *in epithal.* 20 *Plut.q.rom.*2.Martial.*lib.*12. *epigr.*42. 21 *Non.marcell.* 22 *Plut.q.*31. *Plin.lib.*8. *c.*48. 23 *Varro de l.l.lib.*6.*f.*80. 24 *Mart.lib.*12.*ep.*42 *l.*1.*cum seqq.ff.iure dot.* 25 *Plut. q.*31. *Mart. d. lib.*12.*ep.*42.*Plut.in Romul.Franc.*Hottom.*in formul.vbi ponitur formula carminis in ducẽdis nuptijs,atque ominis nuptialis:* 26 *Val.Max.lib.*1.*c.*5 *Catull.in epit.verſ.*veſper ades. 27 *Catull.de nupt.Pelei.* 28 *Plut.q.*30.*Quintil.lib.*1.*c.*7. 29 *Plut.q.*29.*Catull.in epit.verſ.*transfer: 30 *Plin. lib.*28.*c.*9.*& lib.*20.*c.*2.*Seru.ſuper* 4.*æn.* 31 *l.*12. *tab.*40.*Feſt.* 32 *Mart. lib.*1. *ep.*36. *lib.*5. *ep.*85. *Virgil.eglog.*8. 33 Horat.*carm.lib.*2.*od.*5.*in princip.* 34 *Claud. in nupt.*Honorij,*& in feſcenninis. Guttierius de faſcino dub.*1.*n.*6. 35 *Feſt.in verb.* in pelle. 36 *Sidon. Apoll. lib.*2. *ep.*10. 37 *Arn. lib.*3.*ad.gent.* 38 *Arnob.lib.*4.*aduerſ.gen.fol.*110. 39 *Catull. in nupt.*Iul. *& Manlij verſ.* te ſuis tremulus.*Ouid.in ep.Phyllid.ad Demophon.verſ.*cui mea virginitas. 40 H*orat.*2.*ſermon. ſat.*3. *Symmach.lib.*7.*ep.*19.*Iuret.ibid.*Gell.*lib.*2.*c.*24. *Martial.li.*11.*ep,*79.*Plut.q.*85. 41 *l.*2. *ff.in ius vocan.* 42 *Iuuen.ſat.*6. 43 *Senec.de conſol. ad* Helu. *c.*16. *verſ.*Non ſi maximum ſæculi malum;*& c.vlt.* 44 *ll. Romuli.Val.Max.lib.*2.*c.*1.*Arnob.d.lib.*4.La-*ctan.Firmian.lib.*1.*c.*22. 45 *Plut.q.*6. *Arnob. d. lib.*4. 46 *l. ſi adulterium §.* I*mperator. l.mari-*

tus

tus ff.ad l.Iul.de adult. 47 *§ patitur instit. de iniur.* 48 *Adden.ad* Panc.*lib.*1.*tit* 51.*Tacit.lib.*16 *annal.* 49 *l.*1.*ff.Senator l.mulieres C.dignit.lib.*12. 50 *l.exigere* 65.*ff.iudic.l.*1.*§.si vir ff.ad* Sill.*Plut. sympos.lib.*4. 51 *ll.Romuli.* 52 Plut.*quaest. rom.*7. *l.*1.2.3.*ff.donat.inter vir.& vxor.* 53 *Plut q.*8.*l.*3.*§.ab vxoris ff.eod.* 54 Plut. *q.*9. 55 *Plut. q.*20. 56 *Iuuen.sat.*9.*ibi*

Nullum ergo meritũ est ingrate,ac perfide?nullũ
Quod tibi filiolus,vel filia nascitur ex me?
Tollis enim,& libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri: foribus suspende coronas,
Cũ pater es, dedimus quod famæ opponere possis.
Iura parentis habes,propter me scriberis hæres
Legatum omne capis,necnon & dulce caducum.
Commoda præterea iunguntur multa caducis,
Si numerum,si tres impleuero, &c.

*princ.tit.Inst.excus.tut.l.*2.*C.qui num.liber.se excus.ll.Tull.* 57 *Valer. Max.lib.*2.*c.*1. 58 *Valer. Max lib.*2.*c.*1. 59 *ll. Romuli.* 60 *l.pr. cum sequ. ff. concub.* 61 *Paul.sentent.lib.*2.*c.*20. 62 *Senec. epist.*95. 63 *Apul.lib.*8.*metam.vers* Tunc propè familiares miseræ Charites.*Val.Max.lib.*4.*c.*6. *Martial.lib.*1.*epig.*117.*lib.*10.*ep.*71.*Val.Flac.lib.*5 *vers.*Quod tamen externis.*latiùs Ramirez ad d. epig.*117.*princ.tit.instit.de adopt.Caius lib.*1.*tit.*5 *Vlpian.in fragm.tit.*8.

*Vide Barnab.Brisson.de rit.nupt.*Hyeron.*Boss.in*

Himetalassio, vbi de sponsal. & nupt. in Claui Caio, vbi de matrim. & diuort. in lusu geniali, vbi de epitalam. Casal. de prophan. rom. rit. cap 22. & 23. Rosin. antiq. rom. lib. 5. c. 31. & 32. Auson. in Centone nuptial. Andream Tiraquell. de legib. connubial. L*ucan.* P*hars. lib. vers.* Festa coronato non pendēt limine serta, &c. *vbi Catonis, & Marię renouatum coniugium describitur, ac solemnitas nuptiarum non adhibita. Suet. in Ner. c. 28. vbi de Sporo, qui nupsit Neroni. Tacit. lib. 15. ann. ibi.* Inditum Imperatori flammeum, missi auspices duo, & genialis torus, & faces nuptiales, *de Nerone, qui nupsit* P*ythagoræ. Iuuen. sat. 10. de Messalina, qua nupsit Silio ibi.*

-----dudum sedet illa parato,
Flammeolo; Tyriusq; palā genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo, veniet cum signatoribus auspex.

Plura apud Petr. Fab. Semestr. lib. 2. c. 23. Senec. in Medea scen. 2. per tot. vbi ponuntur omnes solemnitates nuptiales. Claud. de nupt. Honorij, *& Mariæ. Fescennina in nupt. eiusdem. epitalam.* P*alladis, & Celerinæ. Sidon. Apoll. in epitalam.* R*uricij, & Iberiæ, atque Polemij; & Araneolæ.* P*anc. lib. 1. rer. mem. tit. 59. ibiq; Adden. Car. Sigon. de antiq. iur. ciu. Rom lib. 1. c. 9. Martian. Capell. de nupt. Phylologiæ, Tertull. de pudic.* P*lutar. coniugalia præcep. Mart. lib. 4. epig. 13. vbi felicitatem auspicatur, lib. 12. ep. 42. vbi*

ritus

ritus describit nuptial. & lib.10. ep. 35. vbi ponit honestas leges inter vir. & vxor. Arist. in econom. lib. 2 c. 2. & lib. 3. c. 4. vbi sunt leges viri ad vxorē, & vxoris ad virum. Sidon. Apoll. lib. 1. ep. 5. in fine. Plin in paneg. Leuin. *Torrent. in comment. ad l* Iul. *& Papiam de marit ordin. C Theod de nupt de secundis nupt si secundò nupserit, si nuptiæ ex rescripto petantur.* Tit *ff. de sponsal ritu nupt. iur. dot. pact dotal. fund. dotal. donat. inter vir & vxor. diuort & repud. sol. matrim. &c. De impens in reb dotal. factis rer amot. act agnosc liber inspicien. ventr. si ventris nom. &c. Adopt & mācip concub. Cod libb. 5. vsque 28. tit. instit. de nupt. Vlp. in fragmen. tit. 9. Caium instit. lib. 1 tit. 4. & 5. Basilicor lib. 28. tit. 1. 2. 3. 4. Gell. lib. 4. c. 3. vbi de pellice, & diuortio D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 3. c. 13 ibiq; Viu. vbi de primis coniugijs Romanorum, & lib 14. c. 16. vsque 23. Tertull. de virgin veland de habitu muliebri, de cultu fœminarum, de pudicit. D. Greg. Nazianz. de præceptis à virg. seruand D Augustin. de honest mulier.* Hugo *de S Vict de nupt. carn. & spiritual.*

OFFICIA

Vitelly

D*Emissam ad talos togam in vrbe habento* 1. Seruorum,candidatorumque 2, deportatorum, interdictorum aqua, & igni 3, tunica vestis esto; alba plerisque,honorem candida quæsituris. Togæ pallium subijciunto 4: prætexta Magistratuum, bulla triumphantiũ gestamen esto; eadem in vsum puerorum nobilium vsurpanto ad omen, & vota concilianda virtutis 5: viri muliebri veste non vtuntor sine vituperatione 6; saltantes togam ne induunto 7; soleis vtuntor 8, pileum,bragas, maioresque crines in vrbe ne gestanto 9; at pileo vti licitum esto in sacris, ludis, saturnalibus, peregrinatione,militia, noua libertatẽ, senio,

ſenio, ægritudine [10], in ſerui venditione [11], noctu [12]: Rei barbam, & capillos promittunto, tollunto abſoluti, indè ad Iouem Capitolinum gratiam acturi pergunto [13]; purpura priuati ne vtuntor [14]: nephas eſto nudare ſe loco ſacro, aut coram patre, ſoceroue [15]: barbam radunto, comam tondunto [16]: Senatui, equeſtrique ordini annuli aurei, plebeiis, ſeruiſque ferrei ſunto [17]: neque libera, neque ſerua, neque claro genere natus, à pube vſque ad trigeſimum quintum annum vinum bibunto [18]: ne quis præſentibus fœminis obſcœna verba facito [19]. *Si fidem iureiurando firmarit ne fallito* [20]: obſonandi quidquid velint facultas non eſto [21]. *Cęnis ne quid volucrum ponunto, præter vnam gallinam, quæ non eſſet altilis* [22]. Cum menſa tollitur aliquid ſuper eam relinquunto [23]; foris non cęnanto abſq; filijs pueritiam etiamnũ attingentibus: *Iuuenes vtriuſque ſexus nullum nocturnum ſpectaculum frequẽtanto, niſi cum aliquo maiore natu propinquorũ* [24]; lucernam non extinguunto, ſed vltrò conſumi ſinunto [25]; Patritijs iuxtà Capitolium habitare nefas eſto [26]; coniunctorum diſſenſiones cariſtijs dirimunto [27]; publica negotia ne reuelanto [28]; viro potentiſſimi nominis, atque auctoritatis via decedunto, aſſurgunto, caput reuelanto, vehiculo deſiliunto, deindè

salutanto 29: iuniores senioribus assurgunto, eosque ad similitudinem Deorum colunto 30: ne se inter Consulem, & proximum lictorem, quamuis officij causa vna progrederetur, interponunto, filio dumtaxat puero excepto 31: superiorem salutantes, dominum, regemque vocanto; inferiorem, aut parem proprio nomine compellantor 32: hominem, si sit opus, indice indicanto, medio, infamique digito ne monstranto 33: pollicem conuertentes necem, comprimentes vitam significanto 34: digitorum crepitu matellam exposcunto 35: ciues nobilioribus artibus operam danto, cæteras seruis relinquunto. Ciuem Romanum verberibus cædi nefas esto 36: hospitalitatem colunto, eiusq; tessera innocenter vtuntor 38: ab hospitalitate in Prouincijs professores artium liberalium excusanto 39: amicitias annuis largitionibus excolunto 40, præcipuè saturnaliorum tempore, & natalitio die 41. Res gestas, stemmata, & familiæ nomina in porticibus exponunto 42: pecunias, resque preciosas, scripturas etiam apud ædem sacram deponere ius, fasque esto 43: tabulas publicas ærario adseruanto 44: in pecuniã virtutis causa ludere licitum esto 45; quod fælix, faustũque est albo colore 46, nigro, quod infælix est signãto 47: Ædium fores intrinsecùs aperiunto

to 48 : *Pinge duos angues pueri ſacer eſt locus, extra meite* 49 : exteris niſi latinè reſponſa danto 50 . *Publica inſtituta, priuata pietate potiora iudicanto* 51 : filij publicis in muneribus, ac functionibus patrẽ nõ agnoſcunto 52 : annum Ioui, menſes Iunoni conſecranto 53 : initium anni antiquum à Martio , nouum à Ianuario auſpicantor 54, ac concelebranto, eoque inuicem ſe Romani colunto, ſalutanto , numiſmata alter alteri, cæteraque omnifariam munera miſſitanto , ſummique magiſtratus conſpicuã ſibi, & ſolemnem purpuram induunto 55 : tria principia menſis non eodem dierum numero diſtincta ſunto. Poſtridiè Kalẽdas, Nonas, Idus peregrinari fas nõ eſto 56 . In menſes annum, in dies menſem diſtribuunto . Dies omnes, aut feſtos habento, aut profeſtos , aut interciſos : feſti Dijs dicati ſunto, in ijſque exercento ſacrificia, ludos, epulas, ferias; profeſti hominibus dicati continento feſtos, comitiales, comperendinos , ſtatos, præliares . Interciſi Dijs, hominibuſque communes quaſdam continento horas, quibus fas non eſt ius dicere 58: media nox diei initium eſto 58 : Horas ſerui Dominis denuncianto 59 ; Accenſi, & præcones in iudicijs 60: duodecim horæ diei , totidem noctis inæquales ſunto 61 . Harum

Prima ſalutantes, atque altera continet hora ,

Exercet raucos tertia caussidicos.
In quintam varias exercet Roma labores,
Sexta quies lassis, septima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palestris,
Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorum decima est Eupheme meorum,
Imperet ambrosias cum tua cura dapes.
Et bonus æthetio laxatur nectare Cæsar,
Ingentique tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos, gressu metire licenti,
Ad matutinum nostra Thalia Iouem [62].

Tempora diei hæc sunto: media nox, de media nocte, gallicinium, conticinium, diluculum, manè, ad meridiem, meridies, de meridie, suprema vespera, crepusculum, prima face, concubium, ad mediam noctem [63]. Salutatio matutina esto aue, vespertina salue [64]: Maiores onera Reipublicæ subeunto [65], eamque defendunto. Militi priuilegia [66]: strenuò dona, coronasque danto [67]: querneam ciuium seruatori [68], ac post vigesimum stipendium honestam tribuunto missionem [69]: qui sacramento militari non tenentur ius interficiendi, aut vulnerandi hostis non habento [70]: fortiũ virorum esto magis mortem contemnere, quã odisse vitam [71]. *Vestimini moribus togatis, exuito barbariem, abicito mentium crudelitatem* [72].

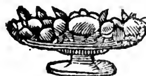
1 *ll. Romuli,& Numæ.Mart.lib.3.ep.1.* 2 *Plut.q.40.* 3 *Plin.lib.4.ep.ad Cornel. Mutian.* 4 *Valer.Max.lib.2.c.1.* 5 *Macrob.ſat. lib.1.c.6.* 6 *l.titia 38. §.1.ff. aur: arg. leg.* 7 *Mart. lib.2. epig......* 8 *Plaut.in* Trucul.*act.2. ſcen.*Num tibi nam. 9 *l.1.2.3.4. C. Theod. de habit. quo uti opor.intra vrbem.* 10 *Io.Bapt.Caſal.de proph. roman.rit.c 20.Mart.lib.11.ep.7.lib.14.ep.1.Senec.ep.18.* 11 *Gell.lib.7.c.4.Martial.lib.11.7.lib.14.1. Senec.ep.18.* 12 *Suet. in Ner. c.26.* 13 *Mart. lib.2 ep.37.74.ibiq,Ramir.* 14 *Caſſiod.lib.1.var. ep.2.l.temperent.l.purpuræ C.de veſt.holoſeric.* 15 *Val.Max.lib.2.c.1.* 16 *Pãc.rer mem.lib.1.tit 44. Io.Theod.Sprenger de dignit capillorum.* 17 *Plin. lib.33 c.1.l.1.2 C.de iur.ãnul.aur.* 18 *Ælian de var hiſt.lib.3 c.34.Athen l.10 c.13.* 19 *ll.Romuli* 20 *l. 12.tabul.104.* 21 *Ælian.de var.hiſtor. lib.3.c.34.* 22 *Plin.lib.10.c.50.* 23 *Plut.q.67.* 24 *Suet in Aug.c 31.* 25 *ibid.q.33.& 75.* 26 *idem quæſt.91.* 27 *Val.Max.lib.2.c.1.* 28 *Val. Max.d.lib.2.c.1.* 29 *Val.Max.d.lib.2.c.1. Plut. q.10.Senec.ep 64. in fin.verſ* ſi Conſulem videro. 30 *Gell.lib 2.c.15.Val.Max.d.lib.2. c.1. l. ſemper. in ciuit. ff.iur.immun.* 31 *Valer.*Max.*d l.2.c 1. de more quẽ maiores,etc.* 32 *Mart.li.1.113.lib.2 18.& 68.lib.6.88.* 33 Perſ.*ſat.1.verſ*Eſt pulcrum.*Apul.lib.2.met verſ.*Dabo vobis intemeratæ veritatis;*Iuuen.ſat.5.verſ.119.& ſat.* 10.

*verſ.*5 2.*Mart.lib.*1 *ep.*1.*ibique* R*amirez,lib.*2.*ep.* 28.*lib*.5.*ep.*13.*lib* 6 *ep.*70. 34 *Iuuen.ſat.*3. *verſ.* munera nunc edunt. 35 *Ramirez ad Mart lib.* 3.82. 36 *Saluſt.in coniurat.Catilin.fol.mihi* 42. 37 *l.*1. *ſ.* 5. *ff. his, qui effud.* 38 C*aſal. de prophan. roman. rit. cap.*21. 39 *l.medicos* 6.C *profeſſ.& medic.* 40 *Mart.lib.*3.36.*lib.*4. 46. *lib.*7. 52.*lib.*8.71.*lib.*13.*et* 14.*per tot.Perſ.ſat.*1 H*orat. lib* 1.*od* 19. 41 *Mart.lib* 7.20.21.22.*lib.*10.87 H*orat.lib.*4.*od.*11. 42 *Spart.in Seuer.Petron.ſatiric.verſ.*interrogare atrientem cæpi.*Vopiſc. in Carino verſ.*memorabile maximè. *Plin. lib* 35. *c* 2.*Iuuen. ſat.*8.*Senec.de benef. lib.*1. *c.*28. *verſ.* qui imagines in atrio exponunt.*vide ſup.verb.* 1.*num* 6.& 7. 43 *Herodian.lib.*1.*c.*14 *vbi de incendio templi* P*acis,atq; vnà rerum priuatorum. Cic lib.*2.*de legib.verſ.* ſacrilego pœna eſt. *Iuſtin.lib.*32.*in fin Varr.lib* 4.*de* L.L.*in fin Suet in Caeſ.c.*82.*in Aug.c.*101.*Tacit.lib.*1.*ann. verſ.*nihil primo Senatus die.*Plut in M.Anton.Val. Max. lib.*7.*c.*8.§.2.*Mart.de ſpect.ep.*7.*verſ.* Templa,vel arcano demens ſpoliauerat auro ; *ibique latè Ramirez.l.diui Seuerus* 5.*ff. ad l.Iul. peculat.l.*3. *ff.tab.exhib.l.cum pater* 77.§.*donationis* 26.*ff.leg.* 2. 44 *Lipſ ad Tacit.ann.*5.*in verb.* Iunius Ruſticus componendis patrum actibus. 45 *l* 2. *ff.aleat.Io.Theod.Spreng.de lud.feſtiuit.* 46 P*erſ. ſat.*1. *verſ.*literas per me equidem. *ſat.* 2. *in prin-*

princip. 47 *Perf. sat* 4. 48 *Plut. in Poplic.* M. *Anton.* Muret.*var.lect.lib.*2. *c.*17. 49 *Perf.sat.*1. 50 *Max.d lib.*2.*c.*1. 51 *Val.Max.d.lib.*2.*c.*1. 52 *Gell.lib.*2. *cap.*2. 53 *Plut q.*77. 54 *Plut. q.*19. 55 *Herod.lib.*1. *c.*16.*Sueton. in Tiber. c.*34. *Symmach l.b* 10.*ep.*28.*ibiq; Iuret.* 56 *Plut. q.*24. & 25. 57 *Macr.sat.lib.*1 *c....* 58 *l. more romano, ff.feriis.Plutar.q.*84. 59 *Mart. lib.*8.*ep.*67. 60 *Varr.de* L.L.*lib.*5 *f.*70.*Plin.lib.*7.*c.vlt.*Macr.*sat. l.*1. *c* 30.*Brisson. de form. lib.*5.*fol.*479. 61 *l.*2. *ibiq; DD.ff.verb. sign.* 62 *Mart.lib.*4.*epig.*8. *l.*2. *ff verb.sign.ibique Cuiacc.* 63 *Censor. de die nat. c.vlt* 64 *Franc.*Hottoman *in formul. antiq.* 65 *l.*1 & 3.*ff.mun.& honor.* 66 *l.*1. *cum seq ff. re milit.tit.instit de milit test. ibique DD.* 67 *Pācr. rer.mem.lib.*1.*tit.*55. 68 *Plutar.q.*92. 69 *Rosin lib.*10.*c.*30. 70 *Plut.quæst.* 39. 71 *Q.Curt. Mart lib.*11.57.*Max. lib.*3. *c.*2. §.3 *Senec. ep.*24. 72 *Cassiod.Var.lib.*3 *ep.*17.

*Vide de officiorum gradu Gell.lib.*5.*c.*13.*de vestibus Romā* P*lin lib* 8 *c.*48.*Rossin antiq.li.*5.*c.*25. *vsque* 30.Hieron.*Boss. de romana toga,de Senator. Lato clauo.* Lazar *Baiffium de re vestiar. Baisium de re vestiar.Octau.Ferrar.de re vestiar. Tertull. de pall. de habitu muliebr. de cultu fœmin. ac de corona milit.tit.C.Theod.de habitu,quo vti opor intra vrbem.Artemid.lib.*2.*c.*3.*de vest.& mund.omnis gener.Ald.*Manut.*de quæsit.per epist. tract. de*

toga, trabea, & tunic. tit. ff. de aur. arg. mund. ornam. vnguen. vest. vel vestim. legat. Hotthom. in dialog. de barba. De anno secundum Romulum, Numam, Iulium, Augustum, Macrob. Saturn. lib. 1. c. 12 13. 14. de Kalendis, Idibus, ac Nonis c. 15. Censor. de die natal. de ann. Rom. cap. 20. de mēsib cap. 22. de dieb. c. 23. de partib. dierum c. 24. de hom. ætat. cap. 13. Gell. lib. 3. cap. 2. de natal. die, & anno lib. 5. cap. 17. de atris diebus, & relig.

MA-

MAGISTRATVS.

IVsta Imperia sunto, iisque Ciues modestè, ac sine recusatione parento, Magistratus nec obedientem, noxium Ciuem multa, & vinculis, verberibusque coercento, ni par, maiorue potestas, populusue prohibessit, ad quos prouocatio esto: cum magistratus iudicassit, irrogassitq; per populum multæ pœnæ certatio esto. Militiæ ab eo, qui imperabit prouocatio ne esto, quodque is, qui bellum gerat imperassit ius, ratumque esto. Minores magistratus partiti iuris plures in plera sunto. Militiæ, quibus iussi erunt imperanto; eorumque tribuni sunto. Domi pecuniam publicam custodiunto, vincula sontiũ seruanto, capitalia vindicanto; æs, argentum, aurumue publicè signanto, lites contractas iudicant-

quodcumque Senatus creuerit agunto, suntoq. Ædiles coeratores vrbis annonæ, ludorumque solemnium, ollisque ad honoris amplioris gradum is primus ascensus esto. Censores populi euitates, soboles, familias, pecuniasque censento. Vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor, populiq; partes in tribus distribuunto; exin pecunias, æuitates, ordines partiuntor, æquitum, peditumque prolem describunto, celibes esse prohibento, mores populi regunto. Probrum in Senatu ne relinquunto, bini sunto. Magistratum quinquennium habento, reliqui mastratus annui sunto, eaque potestas semper esto. Iuris disceptator, qui priuato iudicet, iudicariue iubeat Prætor esto, is iuris ciuilis custos esto; huic potestati parento; quotcumque Senatus creuerit, populusue iusserit tot sunto: Regio imperio duo sunto, iique præeundo, iudicando, consulendo, prætores, iudices, consules appellantor, militiæ summum ius habento, nemini parento, ollis salus populi suprema lex esto. Eundem Magistratum ni interfuerint x. anni, ne quis capito; æuitatem annali lege seruanto; ast quādo duellum grauius, discordiaue Ciuium escunt ænus ne amplius sex menses, si Senatus creuerit idem iuris, quod duo Consules tenento; isque aue sinistra dictus populi magister esto. Equitatum quicumque regit habeto par ius cum eo quicumque erit iuris disceptator. Ast quando consulatus est, magistratusue populi, reliqui magistratus ne sunto, ollique

ex

ex se produnto, qui comitijs creare consules ritè possint: imperia, potestates, legationes, cum Senatus creuerit, populusue iussit ex vrbe exeunto. Duella iusta iustè gerunto. Socijs parcunto; se, & seruos continento; populi sui gloriam augento, domum cum laude redeunto. Rei sua ergo ne quis legatus esto. Plebs quos pro se contra vim auxilij ergo decem creassit, tribuni eius sunto, quodque ij prohibessint, quodque plebem rogassint ratum esto: sanctiq; sunto: neue plebem orbam tribunis relinquunto. Omnes magistratus auspicium, iudiciumque habento, ex queis Senatus esto; eius decreta rata sunto. Ast ni potestas par, maiorue prohibessit S. C. praescripta seruanto: is ordo vitio vacato, caeteris specimen esto: creatio magistratuum, iudicia populi iussa, vetita, suffragia cum consciscerentur, optimatibus nota, plebi libera sunto. At si quid erit, quod extra magistratus curatore oenus sit, qui coeret populus creato, eique ius coerandi dato. Cum populo, patribusque agendi ius esto Consuli, Praetori, Magistro populi, Equitumque, eique, quem produnt Patres, Consulũ rogandorum ergò, tribunisque, quos sibi plebes rogassit ius esto cum patribus agendi; ijdem ad plebem, quod censuerint ferunto: quae cum populo, quae cum patribus agentur, modica sunto. Senatori qui nec aderit, aut causa, aut culpa esto: loco Senator, & modo orato, causas populi teneto: uis in populo abesto. Par, maiorque potestas plus valeto. Ast si quid tur-

bassitur in agendo, fraus auctoris esto: intercessor rei mala, salutaris ciuis esto : qui agent auspicia seruanto, auguri publico parento: promulgata, proposita in ærario cognita agunto; nec plus, quam de singulis rebus semel consulunto : rem populum docento : doceri à magistratibus, priuatique patiuntor. Priuilegia ne irroganto: de capite ciuis, nisi per maximum comitiatum, ollosque, quos censores in partibus populi locassint, ne ferunto, donum ne capiunto, neue danto, neue petenda, neue gerenda, neue gesta potestate: quidquid earum rerum migrassit noxiæ pœna par esto. Censores fide legem custodiunto, priuata ad eos acta referunto; nec eo magis lege liberi sunto 1. Inter maiores Vrbicos sunto Dictator, Magister equitum, Consules, Interrex, Censores, Prætor, Ædiles, Quæstores, Tribunus plebis : minoribus vrbicis adnumeranto Triumuiros capitales, nocturnos, monetales, magistrosque vicorũ: extra ordinem sunto Decemuiri legibus scribundis, Tribuni militum consulari potestate, Præfectus Vrbi, Annonæ, & Vigilum 2. Censores magistratum quinquẽnẽ habento, reliqui annui sunto 3. Magistratus omnes iudicium, & auspicium habento 4; Dictatores, Consules, Tribuni militum, Consulares Prætores non potestatem solum, sed Imperium habento: Censores ædiles, Quæstores Tribuni plebis potestatem tantùm 5. In

magi-

magiſtratibus alijs habento vocationem, alij præhenſionem, alij neutrum, vocationem, qui Imperium habent, & Lictorem; qui poteſtatem, & viatorem præhenſionem; neutrum qui neque lictorem habent, neque viatorem [6]. Prouincijs ſuperſunto Prætores [7], Præſides, Proconſules, Legati [8], Comites [9], atq; Quæſtores [10]. Militibus præſunto Dux, Imperator, Duumuiri Nauales, Tribuni militum, Centuriones: magiſtratibus miniſtranto Apparitores, Scribæ, Lictores, Viatores, Accenſi, Statores [11]. Magiſtratus obeundi cauſa *ab excellenti virtute progreſſum ætatis expectari non oportere* credunto [12].

---

1 *Cic. de leg. lib.* 3. *l.* 2 *§. poſt orig. iur. ff. de orig. iur.* 2 *l.* 2. *§.* 33. *ff. orig. iur.* 3 *Cic. lib.* 3. *de legib.* 4 *Car. Sigon. de antiq. iur. ciu. Rom. lib.* 1. *cap.* 20. 5 *Sigon. d. lib.* 1. *c.* 20. 6 *Sigon. ibid.* 7 *l.* 2. *§. capta ff. orig. iur.* 8 *tit. ff. de offic. Præſid. Proconſ. & legat.* 9 *l. vn. C. comitib. qui prouinc. regunt lib.* 12 10 *l. vn. ff. off. quæſt.* 11 *Varr. de L. L. lib.* 5 *fol.* 70 12 *Cic. philipp.* 5.

Vide l. 2. *ff. orig. iur. atque DD. ibid. tit. ff. de Senat. cum treſdecim. ſequentib. Roſin. lib.* 7. *per tot. Obert. Goltz. de orig. & ſtat. Pop. Rom. deque magiſtratuum apud Roman. initijs, & mutat. Paul. Me-*

rul.in hist.magistr.rom.Guid.Panc.in Notit.dignit. vtriusque Imper.atque de orig.& antiquit.Equitum Andr.Dominic. Flocc de magist.Rom. lib.2.per tot. P*ompon.Letus lib.*1.*de magistr.Rom.Volaterran.de magistr.Roman.Alciat.de magistr & off.Rom.*Lips*. de magnit.Pop.Roman.Ianum Guglielm.de magistrat.Reip.Rom.Georg. Varuop. de magistr. veter. Pop.Romani Io.Pirrhum de magistr.Roman.Car.Sigon.de antiq.Iur.ciu.Rom.et de ant iur.Prouin.*

IN-

INTERITVS.

INteritum aut naturalẽ, aut ciuilem existimanto 1. *Mortem omnia similiter soluere* credunto 2. *Centum anni finis vitæ longæui hominis sunto* 3. Immortalitatem verò quandam ciuilitèr nouissimis verbis sibi in hærede procurare licitum esto 4. *Vti quisque legassit super pecunia, tutelaue suæ rei ità ius esto* 5. Testamentorum tria sunto genera 6; per æs,& libram 7; in procinctu 8; & Kalatijs comitijs 9; legatorum quatuor, per vindicationem, per damnationem,per sinendi modum, & per præceptionem 10; filius bonorum paternorum suus hæres esto 11; Agnati indè proximiores hæreditatem obtinento 12; hæredes in omnibus

testatorem repræsentanto [13]; morientiũ proximiores ore spiritum excipiunto [14], oculos claudunto [15], annulos detrahunto [16].

---

1 *l.1.& toto tit.ff.cap.minut. inst.de c. dimin. in princ.& per tot.* 2 *§. deinceps Auth. de Nupt. l.1.C.si reus,vel accus.Senec.ep.91.vers.*Nihil priuatim,nihil publicè stabile est:tam hominum, quàm vrbiũ fata voluuntur. *Vide sup.verb. 3. num.264.vsque 269.* 3 *l.an vsufructus, ff. vsufructu;DD.ibid.Censorin.de die nat.c.17. ibique Lindembrog.Senec de consol.ad Marc. c.20. vers.* licèt mihi vaces.*ep.74. vers.* honestam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe:*Cuiacc.in tract.de diuers.temp. præscr. & term.c.34.* 4 *de hac publicè dixi,& latiùs scripturus sum Omnipotentiæ ciuilis decad.6. per tot. præcipuè c.2.* 5 *l.12.tab.22.l.verb.leg.ff.verb significat.§.disponat Auth.de nupt.* 6 *princ.tit. instit. de testam.Vlp.in fragm.tit.20.* 7 *ibidem Cic.2.de legib & in topic.ibique Boet.Anton.August.emẽdat. lib.2.c.8.Suet.in Ner.c.4.* 8 *Vlpian.ac Iustin.ibid. Plut in vita Coriol.* 9 *Gruch.de comit. Sigon. de ant.iur.ciu. Rom. lib.1.c.12.& 17.Vlp. & Iustin. ibid.* 10 *§.legatum,instit.de leg.Vlp.in fragm.tit. 24.Sidon.Apoll.lib.6.ep.12.Barth. Chesius interpr. Iur.lib.1.c.19.* 11 *l.12.tabul.23.princ. tit. Instit.*

de

de exhæred.liber.l.30.ff.lib.& Posth.*Caius lib.2.instit.tit.3. Apul. apol.2.* 12 *l.12. tab.25. Vlp. in fragm.tit.26.princ. tit.Instit.de legit.agnat. success. l.lex.12.tab.ff.de suis,& legit.hæred.* 13 *l.hæredē 59.l.hæreditas,l.nihil aliud,ff.reg.iur.§.1.Auth.de iur.à moriente præstito.* 14 *Senec.de breuitate vit. vers.* Cæsar Patruus meus . *Auson. in Parental. carm.23.vers.*illa manus.*Suet.in Augus. cap.89. Cic.verrina 5.vers* matresq; miseræ. *Virg.æn.4. vers.*abluam & extremus *Senec. de consolat. ad Marciā c.2.& ep.30.Cyprian.serm. de cœna vers.* sed in eodem articulo. 15 *Ouid.4.Trist.eleg.3 vers.*supremoque die.*& in ep. Ariadnæ ad Theseū vers.*ergò nec.*Lucian. lib.3. Pharsaliæ vers.* ille caput labens. *Ouid. lib.3.amor. eleg.8. vers.* hic certè manibus.*Virg.æneid.9. vers.* hæu terra.*Ouid.in ep.Penelop. ad Vliss.vers.* Dij præcor . *Senec.controu lib.9.cap.4.Val.*Max.*lib.2.c.1.* 16 *Plin.lib.23.c.1.Suet.in Tiber.cap.73. Valer.*Max. *lib.7.c.9.Kircman.de funer Rom. lib.1.c.4.*

Vide ff.libb 28. vsque 38 tit. instit. de Testam. ordin.cum sequen.vsque ad tit.de oblig.lib.3.

FVNVS.

MOrientibus modum,& rationem funeris præſcribere ius eſto [1]. Corpus cõclamatum [2], ablutum [3] à Funeris [4], vnctum [5] à Pollinctoribus [6], veſtitum toga [7], candida, vel alba [8], ſiue propria ſuæ dignitatis [9], coronatum [10]; ad veſtibulum domus [11], cupreſſu [12], piceaue [13] ornatũ, capite, pedibuſque foras ſpectantibus [14], collocanto. Septẽ exactis diebus [15], indicto funere, populum per præconem ad funus euocanto. Indè præcedentibus inſignibus honorum, dignitatumue geſtarum, armis, donis vrbium, & legionum, coronis, quas defunctus meruiſſet [16], ſpolijs hoſtium [17], expreſſis cera vultibus, & decoris maio-

maiorum, totiusq; familiæ simulacris [18], muneribus edendis, seruis pileatis [19]; tuba maioris, tibia minoris ætatis funeribus præcinente [20]; prælucentibusque funalibus [21]; proximiores [22], virilis sexus, cadauer ditiorum lectis [23], cæterorum feretris [24], noctu [25], deferunto. Cadauer sequuntor liberi, filij velatis, filiæ nudis capitibus, passisque crinibus [26], Propinqui, affines, amici [27], pulla veste lugentes [28]. Hos populus, qui confluxerit penulatus [29], non tamèn ignotus sequitor [30]: cunctis plangendi modum Præficæ danto [31], Illustres viros in forũ ad rostra deferunto [32]; ibi filius, vel proximus [33], defunctum, eiusq, maiores, proximioresque [34]; hisque impotentibus, vir sapientissimus laudato [35]: indè ad sepulcrum, seu rogum extrà vrbem [36], nisi legibus defunctus solutus sit [37], deferũto: ad funus pertinentibus ex æde Libitinæ deductis [38], eiusque in ærarium nummo illato [39], rogum construunto Libitinarij. Rogum *ascia ne polito* [40]; nec *vino respergito, aliaue sumptuosa respersione* [41]; *murrhatam potionem mortuo ne indito, neue longas coronas, accerrasue adhibeto* [42]; vni plura funera ne facito, neue lectos plures inferto [43]. *Seruilis unctura tollitor, omnisq; circumpotatio. Rogum, Bustumue nouum propius sexaginta pedes ne adijcito ædes alienas inuito Domi-*

no 44. Defuncto supra rogum deposito, eique oculis à proximiori apertis 45, muneribusque collatis 46, capillis, rosis, floribusque 47, rogum proximior auersus face 48 incendito: rogum funebri decursione lustrato 49: inferias ante rogum facere ius esto, vel victimis, hostijsque 50, siue hostibus 51, siue bustuarijs gladiatoribus 52. *Homini mortuo non ossa legito, quo post funus fiat*, præterquam si peregrè, aut militiæ mortuus sit 53; busto rogo, cineres, ossaque legunto 54; amici, & propinqui 55, vrna recipiunto 56, ac monumēto condūto 57; Præfica dicente *Ilicet* domuitionem paranto *terram leuem, quietem, pacem* præcantes, dicentesque voce solemni, *vale vale, nos te ordine, quo natura permiserit subsequemur*: aqua lustrātor, ignem supergrediūtor 58: tenuuioris fortunæ virum vespillones exportanto vespere, & sine pompa 59; acerba funera oculis subtrahūto, neque laudationibus, aut pompa detinento 60; infantes, & fulguritos cremare ius nou esto 61, eos subgrundio condunto 62. Hos vbi fulmine icti fuerint eodem loco sepelliūto 63, nullis factis iustis 64. Funus ne impediunto, neue in ius vocanto funus ducentem familiare, iustaue mortuo facientem, prosequentesque cadauer 65; sepulcra ne violanto 66; cadauer, ossaue ne inquietanto 67. A
cine-

cineribus mortuorum abſtineto manus [68], locus, in quem mortuum hominis corpus infertur religioſus eſto DIs manibus, genijſque defunctorum [69], ob id mortuum in alienum fundũ nè inferunto [70], mortuis parentanto in ferijs, epulis, & ludis [71], publicè feralibus [72] Februario menſe [73], priuatim nouendialibus [74], ac denicalibus [75]; cæterũ ſepulcra coronis, & floribus exornanto [76]: funeſtam dicunto familiam, cum, neque cadaueri iuſta fecit, neque ipſum humauit [77]. *Mulieres genas nè radunto, neue leſſum funeris ergò habento* [78]. *Puerũ trimo minorem lugere nefas; natu grandiorem non plures menſes, quam annos vixerit ad decem vſque lugere fas eſto* [79]. Vxor maritum decem menſes lugeto, ſi intra id nupſerit vaccam prægnantem Diuis parentum ſacrificato [80]; vxores viri lugere non compellunto [81]: eum, qui ad Patriam delendam venerit, nè lugeto [82]; neque minutum capite [83]; eum, qui pro Republica ceciderit in perpetuũ per gloriam viuere intelligunto [84], in luctu barbam, & capillos dimittunto [85], funebris veſtis, pulla viris, alba fœminis eſto [86]; Principum in funeribus iuſtitium indicũto; tunc læta omnia vitato, abſtinento publico, fugiunto conuiuia, focum non inſtruũto [87], ſepulcra Principum ſacra ſunto [88]. Luctũ ante tempus finiũto, po-

pulus ędis dedicatione, cū Censores lustrum condiderint, cum votum publicè susceptum; Priuati cum liberi nati sunt, cum honos in familiam venit, cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit, cum desponsa est; cum propiore quis cognatione quam is, qui lugetur natus est, cum in casto est, omnique gratulatione 89. *Ob incursum fluminis, vel metum, corpus iam perpetuæ sepulturæ traditum, solemnibus redditis sacrificijs, per noctem in alium locum transferre ius esto* 90.

---

1 *Corn.Nepos in vit.Pompon.Att.Tacit.ann.lib.* 15.*de Seneca loquens. Suet. in Othon. cap.*11. *in Aug.c.vlt.Dio.lib.*71.*de eod.Aug.Plin lib.*9.*ep.*19. *Barnab.Brisson.de form.lib.*7.*f.m.*671.*cum ibi not. Kircm.de fun.Rom.lib.*1.*c.*4. 2 *Prop. lib.*4. *vers.* at mihi non oculos.*Ouid.Trist.lib.*3.*eleg.*3. *vers.* nec mandata dabo.*Senec.de tranquill.c.*11. *Auson.in Genetliac.ad Nepot.vers.*adnuito.*Seru.sup. li.*6.*æn.Lucan lib.*2.*Pharsaliæ vers.*attonitè. *Apul. de Philosoph.vers.*vt optimi medici.*Kircman. d. lib.*1.*c.*13. 3 *Apul. lib.*8. *vers.* tunc properè familiares.*Sidon.lib.*3.*ep.*3.*Ælian.de var.hist.lib* 4. *c.*1.*Tertullian.in Apolog.c.*42.*Virgil.*6.*æneid. Kircm.d. lib.*1. *c.*6. 4 *Seru.ad Virgil. æn.*9. *vers.* nec te tua funera mater. *Muret. ex Ennio vers.*

Tar-

Tarquinij corpus bona fęmina lauit, & vnxit. 5 *Plin.lib.5.cp.16.Apul.apolog.1. Plin lib.13. c.1. Perſ.ſat.3.verſ.*hinc tuba candelę &c.*Apul.flor. 4.verſ.*iam miſeri illius membra *Kircm.d.lib.1. c.7. l.funeris 37.ff.relig.& ſumpt.fun.l.& ideò 7.§. illud 3 ff.in rem verſ.Ramir.ad* Mart.*lib.3.ep.12.* 6 *Kircm d. lib* 1. *c.9.* 7 *Iuuen.ſat.3. verſ.* pars magna Italiæ.*Sidon lib.3.ep.3.Mart. lib.9.cp* 58. *Apul.lib.1. Florid. verſ.* nam illic quoque. *l. fil. famil* 19.*ff de in rem verſ.* 8 *Artemid.lib.2.c.3.* 9 *Polib lib.6.*Liu.*lib.5.verſ.* Romæ interim. 10 *Artemid.lib.4.c.*49 *Clem.Alex.ſtromat.lib.2. c.8. Tertull.de corona milit.Lucian.in dial.de luct. Kircm.d.lib.1.c.11.* 11 *Virg æneid.11.verſ.* ſic ait illacrymans:*Suet.in Auguſt.c.*100. 12 *Plin. lib. 16.c.30.Seru.ad 4. æneid. Feſt.* 13 Plin. *lib.* 16. *c.*10. 14 *Plin.lib.7.c 8.Perſ.ſat.7.verſ.* hinc tuba candelæ,&c. 15 *Seru.ad 4. æn.verſ.* præterea ſi nona dies. 16 *l.12 tab.96. Plin. lib.10. c.43.lib.21.c.3.Cic.2. de legib.* 17 *Dyon.* Halic. *lib.8.in funere Coriolani.* 18 *Plin.lib.35.c.2 Cic. 2.de orat.Val.Max.lib.8.c.15.Tacit. annal. lib.3. de fun.*Liuiæ *lib.4.de fun.Druſi,Dio lib.58.de fun. Liuiæ* 19 *l.vnica.§.ſed & qui Domini. C. lat.libert.tollen.* 20 *Seru.lib.5. æn. Stat. Thebaidos 6. verſ.*tum ſignum luctus:*Kircm.lib.2 de fun.rom. c 5.* 21 *Perſ.ſat 3.verſ.*hinc tuba candelę,&c. *Tacit.lib.3.annal.verſ.* dies quo reliquiæ. *Mart.*

O 2

lib.8.epig. 43. [22] *Seru super 6.æn. Horat. lib.2. sat.5.Plin lib 7.c.44.Valer.Max.lib 7. cap* 1 [23] *Dyonisli* 4.*Corn.Nep in vita Põpon Attic.* [24] *Liu. lib* 1.*de sorore* Horatij. *Ouid lib.2. fast.de Lucretia lib 6. metam de Filomela,Tibull lib* 1 *eleg.*1. & 3. *Petron.sat.vers* non contenta. [25] *Seru ad lib.* 11.*æn. vers.* de more vetusto. *Donat in Andria. Terentij.Fest in verb.*Vespillones. [26] *Liu lib.*1. *de soror.*Horatij *Ouid. lib.2. Fest.de Lucr. & lib.6. metam.de Filomela.Tibull.lib.*1.*eleg.*1.& 3.*Petr. in sat.vers.*non contenta. [27] *Sen. de tranquill. vitæ c.*12. [28] *Lucian.de luct. Kircm.lib.*2.*c.*11. [29] *Lamprid in Comm.* [30] *Kircm de fun.lib.2.c.*10 [31] *Fest.in verbo* Præficæ.*Varro de L.L.lib.6.f.*85 *Lucian.in luctu.Kircm.lib.2.c.6.* [32] *Dion.*Halic. *lib.*4.*de fun.Ser.Tullij.*Horat *lib.*1.*sat.*6 *Apul.metam lib.2.vers.* ecce iam ad vltimum. [33] *Plut. in Fab.de eius filio.Liu.lib.2.Dion.*Halic. *lib.9. de fil.Appij.* [34] *Dion.lib.5.Polib.lib.6.Cic lib.2. de legib.& 2.de orat.* [35] *Appian.lib.1.de fun. Sillæ. Plin.lib.*11.*ep.*1. [36] *l.*12. *tab.* 86. *Kircm. lib.*2. *c.*20.& 21. [37] *Kircm lib.2.cap* 26. *Plut. q.*79. [38] *Plut.q.*26. [39] *Dion.*Halic.*lib* 4. [40] *l.*12.*tab.* 87. [41] *l.Numæ.l.*12.*tab.*91. [42] *l.*12. *tab.*94.*et* 98. [43] *l.*12.*tab.*99. [44] *l.*12.*tab.*100. [45] *Plin. lib.*11 *c.*38.*Crinit.de honest.discip.li.*18 *c.*12. [46] *Kircm.lib.3.c.6.* [47] *Propert.lib.1.eleg.*17. *Kirch. lib.*1.*c.*11.& *lib.2.cap.*15. [48] *Virgil. lib.6. vers.*

auersi

auersi tenuere faces. *Seru. ibid.* 49 *Virg. æn.* 11. *vers.* te circum accensos. *Stat lib* 6. *Thebaid. vers.* tunc septem numeris. *Flacc. lib* 3. *Argonaut. vers.* indè ter armatos. *Dio lib.* 56. *de fun. Augusti lib.* 59. *de fun Drusillæ. Appian. de bell ciu. lib.* 1. *de fun. Sillæ. Xiphil in Seuer. Herodian. lib.* 4. *c.* 2. 50 *Virg. lib.* 11. *vers.* multa bouum. *Plin. lib.* 4. *ep.* 2. 51 *Tertull de spectac. vers.* nam olim quoniam animas. *Virg. lib.* 11. *vers* vinxerat. 52 *Lips. lib.* 1. *c.* 8 *sat. seu de gladiator.* 53 *l.* 12. *tab.* 90. 54 *Tibul. lib.* 3. *eleg.* 2. *Virg lib.* 5. *vers.* postquam collapsi. 55 *Proper lib* 4. *eleg.* 1. *vers* ossaq; legisti. *Sen. lib* 2. *de ira Plut in problem. Suet. in Aug. c.* 100. *Ouid. ep. Hipermnestræ ad Lincum vers.* & sepeli. *Tibull. lib.* 1. *eleg.* 3 *Senec. de consolat. ad* Heluiam *cap.* 2. 56 *Spart. in Seuer. Eutrop. lib.* 8. *de* Traian. *Ammian. Marcellin. lib.* 18. *Virg. lib.* 6. *vers.* ossaq; lecta cado. *Xiphil. in. Seuer. Proper. lib.* 2. *eleg.* 12. 57 *Kircm. lib.* 3. *c.* 8. 58 *Fest. in verb.* aqua. *Kirch. lib.* 3. *c.* 9. *Suet. in Domit. c.* 17. *Eutrop. in Domit. Fest. in verb.* Vespillones. 60 *Tacit. annal.* 13. *Plut. de consolat. ad vxor. Auson. in parental. ep.* 10. 61 *Plin. lib.* 7. *c.* 16. *lib.* 2. *c.* 54. 62 *Kirch. lib.* 1. *cap.* 13 63 *Artemid. ibid. lib.* 2. *c.* 3. *Quintil. declamat.* 264. *vers.* quo quis loco fulmine ictus fuerit. 64 *Numa* Pompil *apud Fest. in verbo* occisum. 65 *l.* 2. *ff. in ius vocand.* 66 *l.* 1. *cum sequ. ff. sepulcr. viol.* 67 *Cassiod. var. li.* 4. *ep.* 18. 68 *Cassiod lib.* 4

ep.34. [69] *§.religiosū, instit. de rer. diuis.* [70] *d.§. religiosum.* [71] Kircm. *lib.4. c 1.4.8.* [72] *Fest. Varr. lib.5. de ling. lat. Ouid. lib.2. Fast. Liu. lib.1.* [73] *Cic. lib.2. de legib. Plut q.34.* [74] *Fest.* [75] Kirch. *lib.4. c.1.* [76] Herod. *lib.4. c.8. f.195.* [77] *l.28. in fin. ff. stipul. seru.* Hotthoman. *in verb. iur.* [78] *l.12. tab.* [89] *Cic. lib.2. de legib Artemid. lib.1. c.30.* [79] *ll. Numæ* [80] *ll. Numæ. Ouid fast. 1. vers.* Per totidem menses. [81] *l. vxor ff. his qui notātur infam.* [82] *l libertos 11. § non solent, ff his, qui notant. infam.* [83] *tot. tit. instit. de capt. diminut.* [84] *§. filij autem instit. de excusat. tut. vel curat. Arist. 2. polit* Tull. *Philippica 9.* [85] *l. item apud Labeonem §. generaliter 27. ff iniur. Liu. lib.1. decad.6.* [86] *Plut. q.26. Herodian. lib.4. c.2. Stat. in lacrim. Etrusci vers* hinc vittata coma. [87] Kircm. *lib 4 c 11.* [88] *Herodian lib 3. c.15. fol.174 lib 4. c.1. fol.175.* [89] *Fest Kirch lib 4 c.12* [90] *Paul recept. sent. lib.1. tit.21 ibique Cuiacc.*

Vide principaliter Io. Kirchm. *de funer. Rom. deindè Lucian. de luctu. Rosin. lib.5. c.33. Io. Meursium de funer. Fælic. Osium de sepulcr. & epitaph. Etnicorum. Porcacch. de funer. Iacob. Reuard. lib.2. var. c.4. Io. Bapt. Casal. de proph. rom. rit. c.26. per tot. Petron. satiric. vers.* Matrona quædā Ephesi, *vbi extraordinarius matronæ luctus describitur, atque eius causa accidens non vulgare. Plin. lib.10 c.43. vbi de solemni funere corui loquacis. Martial. lib.*

lib.10.epig.97. vbi paratum describitur funus pro moriente, qui conualuit. Senec. de consol. ad Marc. vbi probat compescendum esse pro mortuis luctum. Epitaphia. Mart. lib. 10.71. lib. 1. epig. 89. lib 6.66. 68.85. lib. 7.39. cum sim. Tit. *digestorum de relig. & sumpt. funer. de mor. infer. Polib. lib. 6. fol. mihi 653. Mart. lib. 11. epig. 92. Suet. in Caes. c. 84. Auson. in parental. de mortuorum cenis, epulisque funebribus. Artemid. lib. 4. cap. 84. De Pompeij funere, ac sepultura Lucan. Pharf. lib. 8. in fine. de veterum Christianorum sepulcris, atque sarcophagis, latè in Roma subterranea, post alios* P. *Paulum Aringam.* L*ud. Viues ad D. Aug. de Ciuit. Dei lib. 1. c. 12. Petr. Bertrand. de ara cap. 24. vbi de ara sepulcrali, & Manium.*

CONSECRATIO.

IMperatores, qui meritis excelluere inter Diuos ſic referunto: Eſto tota vrbe quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus. Functum vita corpus, ritu hominũ ſumptuoſo funere ſepeliunto: ceram indè imaginem defuncto ſimillimam ſuper lectũ eburneum, ſublimem, veſtibus ornatum aureis, in Regiæ veſtibulo proponunto. Septem diebus continuis circa lectũ ſedento, à leua Senatus atrato, à dextera matronæ digniores, inornatæ, veſtibus albis, exilibus indutæ, ac merentes; medici quaſi laborantem morbo quotidiè viſitantes; tandèm mortuum prænuncianto. Lectum indè humeris iuuenes nobiliſſimi per

viam

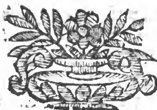
viam ſacram in vetus forum deferunto: ibi Illuſtr.puerorum,ac fœminarum chorus hymnos, peanaſque in defunctum canito lamentabiliter;lectum indè ad Campum Martium deducito: Piræ ibi magnificè constructæ in ſecundo tabernaculo collocato. Ciues aromata, ſuffimenta, cunctaque odorata certatim Principis honori deferunto. Equeſter ordo certa lege, ac recurſu, motuque Pyrrichio, numeroque,in orbem decurrũto:Currus ordine decenti circumagunto Rectores purpurati, ducum omnium perſonas, Romanorumq; Principum illuſtrium repræſentantes: facem poſtremò ſucceſſor Imperij tabernaculo admoueto: tùm cæteri omnes ignem illicò ſubijciunto [1], Aquila virorum,pauo fœminarum in conſecrationibus è ſupremo tabernaculi faſtigio emiſſa, defuncti animam in Cælum deducito. Tùm conſecrato templa, aras,flamines, ſodales, cæteraque diuinitatis inſignia iure tribuunto [2].

---

1 *Herod.lib.*4.*c.*2. 2 *Kircm.lib.*4 *c.vlt.Tac. ann.*11. *verſ.* templum, & cæleſtes religiones decernuntur.

*Vide Herodian.d.lib.*4.*c.*2. *Kircm.de fun.Rom. lib.*4.*c.*13.*& ſequ.Franc. Suerz. cap.Deorũ, Dea-*

rumque ex vet.numismat. ex museo Orteliano histor ic.narratione illustrata. Buleng. de Imperat. Ortelij Deorum, Dearumque capita, ac de stellis, & homin. in stellas conuersis, de Dijs fabulos. Antiq. Suet. in Cæs. c. 85. Casal. de vet. sacr. christ. rit. c. 70. Materiam latius examino in tractatu, quem inscribo; De Romana hominum Consecratione.

Im-

IMbecillitas mea non patitur, vt cæteras vobis referã leges, quas enumeraure dignissimas, nempè quoad res sacras, Pompiliam de Vestalibus, Posthumiam de sacrificiis, Liciniam de Decemuiris sacris faciundis, Ogulniã, Domitiam, & Iuliam de Sacerdotijs, Papiniam de consecratione.

Quoad Magistratus in genere Iuliam Annalem, Corneliam de ordine Magistratuum, Gabiniam Tabellariam de magistratibus mãdandis, Valeriam, Duiliam, & Horatiam de prouocatione, Cassiam, & Sentiam de Patriijs adlectis, Obutiam de magistratibus.

Quoad magistratus in specie Semproniam, & Treboniam de prouincijs, Gabiniam de legationibus, Iuliam de liberis legationibus, Lectoriam de plebeiis magistratibus.

Quoad singulos magistratus Regiam de potestate Imperatoris, Liciniam de Consulibus plebeiis, Publiam de Cẽsoribus ex plebe, Æmiliam, & Clodiam de Censoribus, Lectoriam de Prætore vrbano, Bebiam de quatuor Prætoribus, Duiliam, Valeriam, Horatiam, Liciniam, Asiniam, Aureliam, Treboniam, Corneliam de tribunitia potestate, Atiliam, Marciam de Tribunis militum, Ebutiam de Centumviris, vel Decemuiris, Deciam de Duũuiris naualibus, Clodiam de scribis questorijs.

Quoad Comitia, Eliam, & Clodiam de obnunciatione, Fusiam de auspicijs, Cęciliam,& Didiam, atque Liciniam, & Iuniam de legib. ferendis, Papiniam Tabellariam de legibus, Meniam de legibus, Corneliam de legibus soluto, Hortentiam de nundinis, Papiam de comitialibus, Gelliam, Iuliam,& Papiriam de Ciuitate Romana, Liciniam, & Muciam de ciuibus regẽdis, Maniliam, Corneliam, & Sulpiciam de libertinorum suffragijs, Marciam,& Semproniam de suffragijs; Semproniam de Ciuibus Romanis.

Quoad Iudicia, Semproniam, Seruiliam, Liuiam, Plautiam, Corneliam, Aureliam, Pompeiam, Iuliam, Cassiam Tabellarias, Obutiam de centumuiralibus iudicijs, Corneliam de ædict. perpetuis, Tarpeiam, Oterniam, & Papiriam de mulctis, Hortensiam de nundinis fastis, Iuliam de patronorum numero, Vatiniam de alternis consilijs.

Quoad actus ciuiles, Corneliam de connubio, Papiam de nuptijs, Iuliam Miscellam, Iuliam de fundo dotali, Attiliam, Iuliam,& Titiam de tutor. dand. Claudiam de tutel. fęmin. Lectoriam de curatoribus, Fusiam, Caniniam, & Glitiam de testamentis, Iuliam, Velleiam de posthumis, Voconiam de mulierum hæreditate, de quarta portione Falcidiam, de manu-

nu-

numiſſ.Eliam,Statiam,Fuſiam, Caniniam, Iuliam,Iuniam,Petroniam,Vectipubliciam, Viſcelliam,Scriboniam de libertate, Iuliam de rebus creditis,Titiam,Publiciam, & Corneliã de ſponſione, de nexu Petiliam, Luciniam de alienatione in fraudem, Iuliam de bonis cedendis,Atiniam de vſucap.Maniliam de quinque pedibus, Thoriam de agris, & paſcuis, Quintiam de aquæductu, Rhodiam de iactu, Papiriam, Numulariam, Clodiam de victoriatis, Maniliam de vigeſima.

Quoad mores, & diſciplinam Orchiam, Fanniam, Didiam, Liciniam, Corneliam, Antiam, Æmiliam, Iuliam Sumptuarias, Cinciam muneralem, Duiliam, Meneniam, Genutiam fœnebres, Claudiam de nauibus, Mæuiam de funeribus, Iuliam de pudicitia, & de maritandis ordinibus, Oppiam de ornamentis mulierum, Roſciam, & Iuliam Theatrales, Corneliam, Publiciam, & Titiam de ludo, vel ſponſione, Clodiam de Collegijs, Ceciliam Metellam de fullonibus.

Quoad criminum coercitionem Variam Apulleiam, Corneliam, Celiam, Tabellariam, Iuliam maieſtatis, Pompeiam de parricidijs, Corneliam de ſicarijs, & veneficis, de vi Plautiam, & Pompeiam, Iuliam de vi publi-

ca, & priuata, Iuliam de adulterijs, & ſtupro, Scatiniam de impudicis, Corneliam de iniurijs, Aquiliam de damno iniuria dato; Repetundarum, Atiliam, Calphurniam, Seruiliam, Corneliam; Iuliam de ambitu; Petiliam, Corneliam, & Bebiam, Calphurniam, Pompeiam, Iuliam, Tulliam, Fabiam, Maniliam, Liciniam, Corneliam Teſtamentarias, Fabiam de plagiarijs, Iuliam de annona, peculatus, & de reſiduis, Remmiam de calumniatoribus, Caſſiam de damnatis.

Quoad rem militarem Corneliam de captiuis, Iuniam, & Semproniam militares, Mariam, & Porciam Triumphales. Quid referam Senatus C. Æmilianum, Apronianum, Articuleianum, Claudianum, Daſumianum, Iuncianum, Largianum, Libonianum, Macedonianum, Heronianum, Numianum, Orphitianum, Pegaſianum, Pytonianum, Plancianum, Rubrianum, Sabinianum, Syllanianum, Tertullianum, Trebellianum, Velleianum, Turpilianum, Vitraſianum, Voluſianum, cæteraque [1].

Non mihi, ſi linguæ centum ſint, oraque centum,
Ferrea vox eſſet percurrere ſingula poſſem [2].

Tanta eſt fauces obſtruens meas fælix rerum copia vetuſtarum. Ergò vos, vos inquam, dicite fœlices animæ, atque hunc ſtudioſum An-

tiqui-

tiquitatis confeſſum veſtris erudite documentis. At ſi vobis non datur *Superas euadere ad auras*, *cæptis adſpirate meis*, mihique ſaltem aſſiſtite, veſtras in iure præſertim Antiquitates per annum, & vltra locuturo. Interim quæ quiſque ipſorum

Admonet, & magna teſtatur voce per vmbras, in verba conferens pauciſſima,

Diſcite Iuſtitiã moniti, & non temnere Diuos 3. Sic narratione completa, nihil vobis antiquius ſit 4, quam corruptis moribus antiquatam, colere Antiquitatem, viuendo antiquis moribus 5, Veterum inuenta 6, iura antiqua 7 conſeruando.

---

1 *Ant. Aug. de L.L. & S.C.* 2 *Virgil. 6. Æneid.* 3 *Virgil. ibidem.* 4 *Suet. in Claud. cap.* 11. *in Vitell. cap.* 15. 5 *Macr. ſaturn. lib.* 1. *cap.* 5. 6 *Caſsiodor. var. lib.* 6. *ep.* 23. 7 *Idem lib.* 11. *ep.* 8.

Vide quoad Iuriſprudentiam, legeſque Cicer. de leg. Anton. Auguſt. de legib. & Senat. Conſult. Fulu. Vrſin. not. ad leg. & Senat. Conſult. &c. Vdalric. Zaſ. cathalog. leg. antiqu. ibique Charondam. Hottoman. partit. iur. ciuil. Hiſt. iur. de verb. iur. index leg. Roman. magi-

strat. Roman. iuris consult. descript. formul. iur. vet. Barnabam Brisson. de formul. de rit. nupt. & select. iur. ciuil. antiq. Pompon. Lat. de leg. Roman. Paul. Merul. de comit. legibusque ad leges duodecim tabul. Vide Sigism. Freierab. Romæ initia, & progressus P. Azzonium ad sing. ll. duodecim tab. Dionis. Godofred. in epitom. fragment. l. 12. tab. Nicolaum de Leyo de leg. duodecim tab. Riccard. Vit. Batinistoch. ad leg. Decem virorum. Carol. Sigon. de antiq. iur. Ciu. Roman. & Prouinciarum. Nomocanon. Photij cum Comment. Theodor. Balsamon. Anton. Clar. Silu. Comment. in lib. sing. leg. morum, & Canon. iur. antiq. Valentem Forsterum de hist. iur. ciuil. roman. Rosin. antiq. Rom. lib. 8. per tot. ac præcipuè corpus iuris ciuilis.

Quoad res Romanas Varron. de L. L. *Sext. Pomp. Fest. Non. Marcell. Polyb. Liu. Dion.* Halicarnass. *Tacit. Plaut. Plutarch. in vitis præcipuè, & in Quæst. Roman. Sueton. Valer. Max. Dion. Eutrop. Patercul. Ouid. in fast. præcipuè, similesque.* Iust. *Lips. Turneb. Adolph. Occum inscript. antiq. Broissard. Georg. Fabrit. Paul. Manut. de antiquit. Roman. Thom. Demster. Marlian. in Topograph. Guid. Pancirol. de Notit. vtriusque imper. & de reb. mem.* Hieronym. *Boss. de Rom. feriat. Andr. Fulu. Blond.* Ioan. *Baptista Casal. de prophan. rom. rit. Robortell. de rep.*

rep. Rom. Rosin. de ant. Rom. Io. Frider. Heruart. Admirandorum etnica Theolog. Gerard. Voss. de Theolog. Gentil. Kirchman *de Fun. Rom. Gaspar. Aluer. lib. qui inscr. Roma in ogni stato Iac. Laur. Antiq. Vrb. Splend.* Paul. *Merul. topog. antiqu.* Rom. *Sigon. de fast. Rom. Gruch. de Comit. Roman. Obert. Goltz. de re nũmul. Erit. de numismat. antiqu. Guid. Panc. de numism. Ant. Augustin. Aen. Vic. de iisdem* Petr. *Ciaccon. de ponder. de mensur. de num. Bud. de Asse. Fulu. Vrsin. de familiis Roman. & de Triclinio. Fortun. Licet. de lucer. antiq. Georg. Longus de annulis signatoriis. Aldourand. Stephanolog. de admirandis, de numismatibus, de talentorum differentiis, animaduersiones super picturas monstrificas, & prodigiosas, de equuleo antiquorum, de cerusa, & tabulis ceratis, de mensarum differentiis, & de triclinio.*

Quoad orbis antiquit. vniuersi vide Henric. *Canis. Nouiomag. antiq. lect. tom. 6. Andr. Franchemberg. instit. antiq. & histor. Bartol. de Pisis de docum. antiquit.* Lambert. *Daneum Antiquit. prim. mund.* Iacob. Reuard. *coment. prisc. iur. antiquit. Giuston. Taumatographiam, Aerodii rer. ab omni antiquit. iudicatar. pandectæ, Lipsiũ inscript. antiq. Ian. Gruter inscript. antiq. totius orbis cum Scaliger. & Velser. Thesaur. antiquit. Vbert. Goltz. Guid.* Panc.

de reb. mem. Alex. Sard. de morib. Polyd. Virgil. de inuent. rerum. Plin. Aelian. de var. histor. Suid. Atheneum. Iul. Polluc. Hesychium, Lucianum, Plutarc. Strabon. Gell. Thucidid. Pausan. Trog. Diog. Laert. & cæteros, quos sequens index complectitur.

FINIS.

ndex Auctorum, qui in VETVSTATIBVS allegantur.

Hen-

Henricus Canisius
Iulius Capitolinus
Caranza
Hieronimus Cardanus
Ioan. Baptista Casalius
Bartolomeus Cataneus
Cassiodorus
Ioseph Castalio
Catullus
Cedrenus
Cornelius Celsus.
Censorinus
Ludouicus Charondas
Bartolomeus Chesius
Athanasius Chircherus
Gulielmus Choul
Petrus Ciacconius
Cicero
D. Ciprianus
Claudianus
D. Clemens Alexandrinus
Codex Iustinianeus
Codex Theodosianus
Columella
Natalis Comes
Constantinus Manasses
Cornelius Agrippa
Cornelius Celsus

Cornelius Nepos

Cornelius Tacitus

Mattheus Corte

Petrus Crinitus

Osualdus Crollius

Iacobus Cuiaccius

Q. Curtius

Lambertus DAneus

Martinus Delrius

Dio Cassius

Diodorus Siculus

Diogenes Laertius

Dionisius Halicarnasseus

Dioscorides

Donatus

Georgius EBerlinus

Enricus

Sebastianus Erizzius

Ecclesiastes

Ecclesiasticus

Eusebius

Eutropius

Petrus FAber

Georgius Fabricius

Ioann. Baptista Ferrarius

Octauius Ferrarius

Sext. Pompeius Festus

Festus Rufus Auienus

Iulius

Iulius Firmicus Maternus
Flaccus
Andr. Domin. Floccus
Lucius Florus
Valent. Forsterus
Andreas Franchembergerus
Franzius
Sigismundus Freierabius
Thomas Freigius
Frontinus
Andreas Fuluius
Nicolaus Fullerus
Gonzales Fernandus
Gregorius G*arzias*
Antonius Garonus
Hieronimus Garimbertus
Aulus Gellius
Genesis
Germanicus
Petrus Giezius
Gilbertus
Lilius Giraldus
Ian. Gruterus
Obertus Golzius
Gomara
Gothofredus
Griphiander
Gruchius

In-

Marcus

Marcus	*Manilius*
Aldus	*Manutius*
Constantinus	*Manasses*
Marcus	*Martinus Brixianus*
	Marlianus
	Martialis
	Martianus Cappella
Petrus	*Martir*
	Matthiolus
Ioannes	*Meursius*
Pomponius	*Mela*
	Mercurialis
Paulus	*Merula*
	Metellus sequanus
	Minucius Felix
Franciscus	*Modius*
Conradus	*Mullerus*
	N*Atalis Comes*
D. Gregorius	*Nazianzenus*
	Nicephorus Gregoras
	Nicetas choniates
Ianus	*Nicius*
Christophorus	*Nitedula*
	Nonius Marcellus
	Numismata Veterum
Oddus	O*Ddus*
Paulus	*Orosius*
Abraham	*Ortelius*

Petrus

Petrus Osius

Ouidius

P*Atuuius*

Honuphrius Panuinius

Guidus Pancirolus

Pandectæ

D. Paulus

Iulius Paulus

Pausanias

Aulus Persius

Franciscus Petrarca

Petronius

Philomatus

Photius

Pierius Valerianus

Pindarus

Io. de Pineda

Io. Pyrrhus

Plato

Plautus

Plinius Iun.

Plinius Sen.

Plutarchus

Polemon

Polybius

Polidorus Virgilius

Polienus

Iulius Pollux

Dauid

Fran-

Franciscus Sanctius
Franciscus Sanzoninus
Alex Sardus
Iul. Cesar Scaliger
Erasmus Schimidius
Valer. Schndlius
Dominicus Segnerus
Nic. de Seio
Metellus Sequanus
Seneca
Ioannes Seruilius
Seruius
Marcellus Seuerolus
Sidonius
Carolus Sigonius
Iacobus Sirmondus
Sleidanus
Silius Italicus
Solinus
Sozomerus
Ezechiel Spanhemius
Spartianus
Io Theod. Sprengerus
Statius
Franciscus Stellutus
Henricus Stephanus
Robertus Stephanus
Stobeus

Strabo

Franciscus

Franciscus *Vatablus*
Vegetius
Velleius Paterculus
Thomas *Velserus*
Æneas *Vicus*
Virgilius
Vitruuius
Riccardus *Vitus*
Io. *Ludouicus* *Viues*
Volaterranus
Gerardus *Vossius*
Fuluius *Vrsinus*
X *Enophon*
Xiphilinus
Vdalricus Z *Asius*
Zonaras
Zosimus
Theodorus *Zuingerus*

FINIS.

Lector memento:

ADDERE.

Verb.1. n.1. Martial. lib.5. ep.18. Spanhem. de vsu, & præst. numism.f.6.ibid.n.12 Bud. in pand. par.3. fol.173. V.2.n.55.Senec.de benef. lib 7;c.7. V.4.n.61.Gell.lib. 14. c.6. V.7. n.10.Stat.Thebaid lib.6.per tot. V.10. fr.Thadd. Perusin.de triplici conuiu. V. 15. Gerard. Voss. de Theolog. Gentil. V. 21. Stat.Thebaid. lib.6. vbi funer.solemn. & Ludi. Bud. in Pand.f. 492: V. 22. Blond lib. 2. Rom. triumph. Gerard. Voss. vbi sup. Porcach. de funer. Antiq. c.5.& 6. Marcell. Seuerol.de Apotheosi,seu de Consecrat. Imperat. antiq.librum summa plenum eruditione, ac mox edendum.

DELERE:

F.20. vers. vlt 48. f.23. v. 21. iis f 103. v.2.quod f. 137. v.13. qui.

LEGERE:

F. 2. vers.vlt. Dictum f.15. v.26.vt f.16.v.6. quinetiam f.20. v.17. pocula. f. 22. v. 15. cœnationum. f. 32. v. 2. Xeusini. f.45. v.14.261.v.28. 263. f.48. v.17. loquor f. 54. v.5.§ de murrhinis f.57 v.1.Xeusis v.13. relatus à Salmuth f. 61.v.26. Ian. Nic. f.62. v. 7. Genebrardus. f. 63. v.9. edict. f 65. v.25.egregia f 68. v. 9. mirabilibus. f.72. v. 3. in altissima turri. f 75 v 23. victurus. f.76. v. 14. carpento f.79. v. 18. psittacorum.f 80. v.8. summum v 21.ceruos.f.88. v.5.multitudo. f.99. v 3. AC v.19. recipiam? f,102.26. currum. f. 110. v.1.herbatica. f.114. v.6.spiritus v.13 cupiuntque dolent. v. 28. Aethereum. f. 126. v. 3 colligit. f.127. v.27. faciunt v. 28. iucundissimè f. 135. v 10. Xenophon. f.154. v.11. peregrina v.22. deglutiebant. f 156 v.5.saltu. f.158. v 14, eorundemmet v.17. obiurgari.f.159. v.Acetabularij. f.168. v.22.Cæli f.170.v.4 lucernam v.13.Opiconsiuam f 173. v.9.Natal.Com f.182. v. 27. separanto f. 190. v.3. ac proximum f.191.v.28. continet. f.198. v.15. Magistratus. f.203 v.5. sibi v.22. Kalatis f. 208. non. f.220 v.5 Hortensiam f.221.v.5.Liciniam.